

№ 220
1920

ვინაიდან
2/III 1920

საქართველოს
ბიბლიოთეკა

ვისრულა

ზ ი ნ ა ა რ ს ი

ბ ლ ე წ ი ა :

ს. აბაშელი — ლამის მხატვარი

ბაბილინა — დედა

კ. გამსახურდია — წმინდა უპანიშადების ნიმუშები

იასამანი — უფალს

ობოლი მუშა — საბი ლექსი

ვარ. რუხაძე — გლეხი და გველი (ზღაპარი)

ქნარი — ზღვის ტალღებზე

ბ ე ლ ე ტ რ ი ს ტ ი კ ა :

ს. აბაშელის თარგმანი პშიბიშევესკიდან — ლოცვა

ვ. მალაქიაშვილი — ბედნიერი კაცი

ს. პართენაშვილი — ცისარტყელა

არ. რუხაძე — ობოლ საფლავთან

დ რ ა მ ა :

ტრ. რამიშვილი — სტუმარ-მასპინძლობა

კ ბ რ ი ტ ი კ ა :

აკაკი პაპავა — ფიქრები თეატრის კრიზისზე

ავტორები მოთავსებულია ანბანზე

ს ი ს ა რ ტ ყ ე ლ ა

ყოველ-თვიური ჟურნალი

550/

- პოეზია ☆☆☆☆
- ბელეტრისტიკა
- დრამა ☆☆☆☆
- კრიტიკა ☆☆☆
- ბიბლიოგრაფია

№ 3
თებერვალი
1920

პ რ ე ზ ი ა

ს. აბაშელი

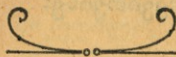
ღამის მხატვარი

საღამოს ჩრდილში დასვენებს დღის მოჩვენება.
 ხენი ცისკენ ამართავენ ტოტებს მუდართით.
 მზე გარდაცვლილი ლურჯ კუბოში ჩაესვენება
 და ცას მოაწყენს იისფერი ნისლის სუდარი.

ჩამქრალ მნათობის გაბრწყინდება ცაში ხსენება.
 იისფერ ნისლში გათეთრდება კოშკი ღრუბლისა.
 სიზმრად იქცევა სიცხადეში რაც დღეს ენება
 და ცას მოივლის ღმობიერი სიტყვა უფლისა.

სხვა და სხვა სახის არ შესწყდება კოშკთა შენება
 და მთელი ღამე იელვარებს ღრუბლის დიდება.
 მაგრამ მოუსწრებს ღამის მხატვარს დღის გათენება
 და ბროლის ქალაქს უკვებ ცეცხლი წაეკიდება.

და დაინგრევა წითელ წვიმით თეთრი მშვენება.
 მაგრამ მწვანე ცას ნანგრევები არ დააჩნდება.
 შეწყვეტილ ზღაპარს კვლავ განაგრძობს დღის მოჩვენება
 და მზე ახალი სხივთ აკვანში ათამაშდება.

ბაბილინა

დ ე დ ა

I

დილა არის, ჩემს პატარას
 ვასაუზმებ რძით და პურით;
 ვინმე მადა დაკარგული
 შეჭხედავდა ამას შურით:
 სავესე ლამბაქს ორი ცაცით
 იჭერს ნაზად, იწვდის ისე—
 ვერ გამოვთქვამ, ოღონდ ხსოვნით
 სამუდამოთ შევითვისე.

II

შუადღისას საზრუნავი
 მეც ქალაქში გამიტაცებს,
 ბაზარია... დუქნის კართან
 დავინახავ ბავშვის ცაცებს;
 სამათხოვროდ გამოწვდილან
 საცოდავთ, ნაზად ისე—
 ვერ გამოვთქვამი ოღონდ ხსოვნით
 სამუდამოთ შევითვისე.

კ. გამსახურდია

წმინდა უკანოზადების ნიშნები

ოდესმე ქართველი მწერალი და მკითხველიც საზრდოობდნენ მიერ კულტურ კაცობრიობასთან ერთად იმ ძვირფასი საუნჯით, რომელსაც ინდოეთის ლიტერატურა ეწოდებო.

ქველი, ტკბილი ლიტერატურული ტრადიციის გასახსენებლად ვთარგმნი ამ სტრიქონებს...

კ. გამსახურდია.

I. ჭება პირველი

თვალო თვალისა,
გულო გულისა,
ფიქრისა ფიქრო
ზრახვისა, ზრახვა!
ნეტავი იმას,
ვინცა შეიძლო
ბრაჰმანის ხილვა,
ბრაჰმანის ნახვა!.

II. იღვათა პირველ ჭმნა

რიგველა X, 129

1. არ იყო მაშინ არცა ყოფნა, არცა არ ყოფნა
არ იყო სივრცე ჰაერისა გარე შემცველი
არც თუ ცის გარსი ვრცელი გარე შეუწერელი
არც ზღვის უფსკრული, მოკიაფე ზეფირი თხელი
2. არ იყო მაშინ არც სიკვდილი, არც უკვდავება,
არც გათენება, არც შუადღე, არც დაღამება.
და პირველ ყოფნის მიმოჰქროდა ქროლვაჲ ნელი
(არც მას შეეძლო წარმოეშვა სული ცხოველი).
3. სოფელი ესე განუქვრეტელ ბნელს დაეთარა,
ოკეანია უსინათლო ღამეს ებარა.
მცირე ნაქუქში ჩაისახა ყოფნისა ქმნადი,
პირველ ერთისგან შთასახული ძალი დიადი.

4. პირველყოფნიდან წარმოიშვა ყლორტი ნებისა,
და სიყვარული სამკაული შემეცნებისა.
როგორ? არ ყოფნის საშოთაგან ყოფნა იშობა?
გულხშიერ ბრძენთაც კი გაჰმართეს ამაზე ბჭობა.
5. გაჭიმეს ბრძენთა საძიებლად აზრისა ღერძი
რა იყო ქვესკნელს, რა შეიქმნა ზეცისა კერძი.
აქ არის ფუძე არსებულის და ნატამალი.
ქვევით წყვდიადი და მალლიდან ნათელი თვალი...
6. ღღემლის ვინ შესწვდა გაჩენილის ყოფნის რაობას?
პირველ მიზეზთა თვალის მომჭრელ სანახაობას.
თვითონ ღმერთებიც მოსათხრობად ძირს ჩამოვიდნენ,
მაგრამ ვინ გვითხრა მოვლენანი საით მოვიდნენ!
7. ეგებ ისიც კი, ვისაც ახურავს ცისა გუმბათი—
პირველ ყოფნისა შემოქმედიც ამაზე ჰკრთოდეს.
ვინც გააჩინა და წარმოშვა არსება—მათი
შექმნის მიზეზი შემომქმედმა არც კი იცოდეს.

III. დ ი ა ლ ო ზ ი

- მამა იტყვის:** ჩემი ნათქვამი მე მწადია გულს ჩავინერგო
შვილი იტყვის: შენ ნათქვამს გულს ჩავინერგავ
- მამა იტყვის:** სუნთქვა ჩემი მწადის შენზე გადმოვიდეს.
შვილი იტყვის: სუნთქვა შენი შევისუნთქვე მე.
- მამა იტყვის:** თვალი ჩემი გადმოვიდეს შენზე.
შვილი იტყვის: თვალითა შენითა ვიხილე მე ნათელი.
- მამა იტყვის:** ყური ჩემი გადმოვიდეს შენზე!
შვილი იტყვის: ყურითა შენითა ვისმენ მე.
- მამა იტყვის:** გემოა ჩემი გადმოვიდეს შენზე!
შვილი იტყვის: გემოვნებაა შენი შემეთვისა მე.
- მამა იტყვის:** შემოქმედებაა ჩემი გადმოვიდეს შენზე.
შვილი იტყვის: შემოქმედებითა შენითა ვნაყოფიერდები მე.
- მამა იტყვის:** სქესობრივი ლტოლვაა ჩემი გადმოვიდეს შენზე.
შვილი იტყვის: შენმა სქესობრივმა ლტოლვამ განმაკაცა **მე**.

IV. სული და არსება წმინდა უპანიშადების მოქმედებისა

1. და რქვა მას ვიდაგდამ საკალას შთამომავალმა:

„ვაჯინავალკია, რამდენი ღმერთი არსებობს ქვეყანაზედ?“

— „სამი და სამასი, სამი და სამი ათასი.“

— „ომ. სულ რამდენია მაშ ღმერთი ვაჯინავალკია?“

— „ოცდაცამეტი.“

— „ომ, მაშ სულ რამდენი ღმერთი ვაჯინავალკია?“

— „სულ—ექვსი.“

— „მაშ სულ რამდენი ღმერთი ყოფილა ვაჯინავალკია?“

— „სამი.“

— „სთქვი სულ რამდენი ვაჯინავალკია?“

— „ორი.“

— „მაშ სულ რამდენი ღმერთი ყოფილა ვაჯინავალკია?“

— „ორი.“

— „მითხარ რამდენი ღმერთია სულ ვაჯინავალკია?“

— „ერთ ნახევარი.“

— „მარქვი რამდენი—ვაჯინავალკია?“

— „ერთად ერთი!“

— „ატმანი კი არც ამდენია და არც იმდენი. იგი უხილავია, რადგან მას ხელს ვერაფერ ახლებს. დაურღვეველი და განუხრწნელი, რამეთუ იგი არ გაიხრწნების. შეუბორკველი, რამეთუ მას ვერა დააკავენ რა, იგი არ ირყევა, იგი არ შეიმუსვრის. ატმანი შეუმუსვრელია.“

„სწორედ ამ სულზე გეკითხები მე ვაჯინავალკია, თუ ამას შენ ვერ ამიხსნი უნდა გასქდეს შენი თავი ამ კითხვაზე.“

საკალას ძეს ვიდაგდას ეს არც კი შეუტყვია. მას თავი გაუსქდა მართლაც. მისი ძვლები კი ღამით ქურდებმა მოიპარეს, ძვირფასი რამ საგანძური ეგონათ!!!

V. უკვდავი კავშირი ადამიანში

რეგ. (2,3)

... და ჰკითხა მას რიტაბაგას ძემ:

„ვაჯინავალკია, როცა ეს კაცი მიიცვლება მისი სულები¹⁾ სტოვებენ თუ არა მიცვალბულის გვამს?“

1) უპანიშადში ხშირად იხმარება სული მრავლობით რიცხვში.

—„სრულიადაც არა. ისინი ერთ ადგილს მოჰგროვდებიან, მიტოვებული დება მიცვალებულის გვამი.“

„მარქვი ვაჯანაფალკია“ განაგრძო მან. „როცა იგივე კაცი ცეცხლად იქცევა, მისი სუნთქვა—ქარად, თვალი მისი—მზედ, მისი „მანს“—მთვარედ, მისი ყური—პოლფუსად, გვამი მისი—მიწად, ატმანი მისი—აქასად (მოასწავებს სამყაროს სიერცეს), მისი თმები—ბალახად, მისი სისხლი და თესლი—წყლად, ადამიანი რაღად იქცევა?“

და ჰრქვა ვაჯანაფალკია: მომკიდე ხელი ხელზე, ძვირფასო მეგობარო ართაბაგა, ამაზე ჩუმად მოვილაპარაკოთ, აქ ხალხში კი არა, მარტო რო ვიქნებით მაშინ.

ორნივე განმარტოვდნენ. და ის რაზედაც მათ ისაუბრეს, ეს იყო შემოქმედება. ის რასაც მათ ხოტბა შეასხეს, ესეც შემოქმედება იყო.

ქეშმარიტად მხოლოდ შემოქმედება ჰრჩება კაცისა.

აქ კი გაჩუმდა რიტაბაგას შვილი.

ბერლინი. 1918 წ. სექტემბრის 28

საქართველოს მთავრობის ბრძანებით

ინსამანი

უ მ კ ლ ს

1

შენს საუკუნოთ მიზნედილს და მიჰედილს კარებს
 დაუხლოვდი, ვდგევარ მარტო სასო-მიხდილი...
 თავი დაეხარე... მომიტევე... ლიბანის ჩრდილი
 სევედას ვერ ამხსნის, ღრუბლიან ცას ვერ გამიღარებს.

2

ამ ქვეყნის ტანჯვათ მე ვერ მივსცემ ანგარიშს ბეჯითს, —
 იღუმალია, მოკლებული კაცთა ცნობასა...
 არ გამოითქმის, ველარ ვპოვებ მოთხრობას ბედიტს,
 რომ განსაზღვრული მსჯავრი დავდო ძულვილ-გმობასა.

3

მეწამული ზღვით ნიაფი ჰქრის მაგრილებელი,
 ლიბანის მთებში ბზა იშლება, სხივი კიაფობს...
 აწ შენს კარებთან სდგას ის, შენი მადიდებელი,
 უფალო ცათა, და უსწორო თვის გზათ გიამბობს.

4

მოწყალე იქმენ... და ვედრება უკანასკნელი
 ისმინე მისი, განდგომილის, განკითხვის დროსა: —
 გააღე ეგ ბქე გარდუვალი, გულის მომკვლელი, —
 და სასწაული მოუვლინე ბნელს უდაბნოსა...

5

მაშინ მე თუნდაც წარვიშალო და ქვათ შევეერთო,
 სხვამ მაინც იცნოს ზეციური შენი ხატება...
 მე არ ვიქნები და არცა-რა მომენატრება,
 მაგრამ სხვათ მაინც საიდუმლო შეიგნონ, ღმერთო! —

6

მეწამული ზღვით ნიაფი ჰქრის მაგრილებელი,
 ლიბანის მთებში ბზა იშლება სხივი კიაფობს...
 აწ შენს კარებთან სდგას ის, შენი მადიდებელი,
 უფალო ცათა, და უსწორო თვის გზათ გიამბობს...

ოგოლი მუზა

სამი ლექსი

კაკის ხსოვნას

1. მომეკვლამთან

დაჭკრის ოთახში შავი ლანდი იღუმალობის,
და ყრუდ ქვითინებს სული ჩემი, სული დამწვარი...
წკრიალებს სადღაც უცხო ხმები უცხო გალობის...
და ფერ-მკრთალ სახეს დაციმციმებს მკრთალი ლამპარი...

სიჩუმეს არღვევს მწველი კენესა უმანკო ყრმისა,
გაცრეცილ სახეს არხვეს სევდის ნიაფი წყნარი...
დახურულია სხივ-ჩამქრალი კარები ცისა:
არც ანგელოზი და არც ღმერთი აღარსად არი!..

საყვარელ სახეს გულის კვენესით ვემთხვევი ხშირად,
და თუმც არა მწამს, მაგრამ მაინც ღმერთს ვევედრები,—
მას ნუ წამართმევს და მე მზათ ვარ თავ-შესაწირად,
დეე მოვიდნენ წასაყვანად მისი მხედრები!

მაგრამ ყრუ არის ცის უდაბნო... და კვენესა ჩემი
თავს დამსტრიალებს, ვით წყვდიაღში ქოტის კივილი...
არავინ არის საიმედო ნუგეშის მცემი,—
და ცეცხლის ალათ აელვარდა გულის ტკივილი!

ვიღაცა მოდის უხილავი, გამოუცნობი,
სურს დაბინავდეს ჩემს ოთახში ცივი, საზარი!
და მელანდება ცხედრით კუბო... საფლავის ობი!
ოხ, სად გავიქცე, სად ვიპოვო თავ-შესაფარი!..

სანატრელ სახეს გულის კვენესით ისევ ვემთხვევი.
მიწყდება სადღაც შორეული, უცნობი ხმები;
დაჭრილ სულივით ბნელ ქაოსში გამოვებხვევი,
და მწარეთ, მწარეთ, უნუგეშოთ ავქვითინდები!..

2. სასაფლაოსკენ

პატარძალივით მორთეს კუბო, და დაამშვენეს
 ყვავილთ კონები მოციმციმე ცრემლის ნამებმა.
 გაიღო კარი. კრძალივით გარეთ გამოასვენეს.
 და კვლავ ანთო სული წმინდა ტანჯვის წამება.

თოვლის სამოსში გახვეული ქუჩა ზვიადი
 ისე დაჰყურებს ობოლ ცხედარს გრძნობა-ჩამქრალი,
 თითქო თვით არის სასაფლაო, კუბო დიადი,—
 ბევრჯერ უნახავს ამ ქვის კედლებს ყოფნა გამქრალი!

ნელა მივდივართ... და ენთება ფიქრი მწუხარე
 ამოების არჩილივით უსხივ-ლიმილო:
 რა არის ნეტა ეგ სიკოცხლე და ეგ სამარე?
 ცივსა საფლავში რას გვიმზადებ, ბნელო სიკვდილო?!

რისთვის აფეთქდა ყოფნის ალი უმანკო გულში,
 თუ ასე მალე ჩააქრობდა უცნობის ხელი?
 რად გაიფურჩქნა ნაზი ვარდი მთრთოლვარე სულში,
 თუ მზის მაგივრად ჩაიხვევდა საფლავი ბნელი?..

და ჩვენ მივდივართ... სასაფლაოს შეადეს კარი...
 აქ წყდება ფიქრი უსასო, ფრთებ-დამსხვრეული.
 ცივი სამარე და მიწა ღრმად ამონათხარი...
 უკან ვბრუნდები გულ-დამწვარი, გულ-ჩახვეული!

3. მარტოობა.

ეხლა მარტო ვარ... სიხარულის დასკვნა ყვავილი.
 მწარე ფიქრებში იელვარებს სანატრი სახე;
 სასაფლაოსკენ სამეგობროდ თუ გადავივლი,
 თორემ დღეს ვერსად სანუგეშო ვერა-რა ვნახე!

შურის ძიებით ავენთები ბედის მგმობელი,
 და ბრძოლის წყურვილს არ ჩაეიქრობ გულში აროდეს;
 მაგრამ მე შევებას ვერ მომიძღვნის მიწა მშობელი,
 ველარ ვპოვებ მას—ვისი ხილვაც გულს უხაროდეს!

სიცოცხლის მიზანს მე დღეს მხოლოდ ბრძოლაში ვხედავ,
 და აღარ ვიცი, რა იქნება შემდეგ, მარადის;
 ეგებ მხოლოდ-ღა იმ ჩემს მტანჯველ ისრებსა ვსტედავ,
 იქნებ მხოლოდ-ღა მგოსანი ვარ სეგდის ბარათის!

მაგრამ მე მაინც ვივლი მარტო, ვივლი ობოლი.
 ყოფნის ცას ანთებს შორეული ვარსკვლავის სხივი.
 და ვიცი მალე მოვსწყდები მეც, როგორც ფოთოლი,
 და პირს დააღებს ჩასანთქმელად სამარე ცივი!

ჰო-ღა მარტო ვარ... სიხარულის დასკვნა ყვავილი.
 მწარე ფიქრებში იელვარებს სანატრი სახე;
 სასაფლაოსკენ სამეგობროდ თუ გადავივლი,
 თორემ დღეს ვერსად სანუგეშო ვერა-რა ვნახე!

3. რუსადე

გლუხი და გველი

(ზღაპარი)

I

ერთხელ მეფეს სვიანსა,
 როცა ტკბილათ ეძინა,
 ჭირ-ვარამის უცნობელს,
 გულზე ვარდი ეფინა,—
 სიზმარი დაესიზმრა,
 ჯერ არავისგან ნახული:
 ვითომ მისი სასახლე,
 ოქროს ყავრით ნახური,—
 შუბ-ხანჯლებით ავსილი,
 სისხლის ზღვაში სცურავდა
 და თვალით განუჭვრეტო
 ნისლ-ბურუსი ჰბურავდა.
 შეკრთა. გამოეღვიძა.
 უხმო ნაზირ-ვეზირებს,
 მეცნიერებს, სწავლულებს,
 მასთან ერთად შეზრდილებს,—
 მაგრამ ვერვინ აუხსნა
 სიზმარი უცნაური,
 თუმც ბევრი დაინარჯა
 სიტყვები უთაური.
 გაწყრა მეფე და ბრძანა:
 „ჩემი ქვეშევრდომები,—
 გლუხი თუ აზნაური,
 ყველა ფეხზე მდგომები,—
 დაიბარეთ ახლავე,

მორეკეთ, ვით კრავები,
 ვინც ვერ ახსნას სიზმარი,
 სწრაფლ დასტერით თავები!“

II

ეს ბრძანება საშინელი
 გადაეცა სოფლით სოფელს
 და ნაღველი უასკეცდა,
 უმისოთაც ჭირში მყოფელს.
 შეძრწუნდა და აწრიალდა
 კაცი, ქალი, მთელი ერი;
 მოდიოდენ, მაგრამ არც ერთს
 აღარ ეღვა კაცის ფერი.
 სხვათა შორის ერთი გლუხიც
 მოდიოდა ნელა-ნელა;
 ვით მთას ნისლი, ეხვეოდა
 შავ ფიქრების ცისარტყელა.
 კარგათ გრძნობდა ტანჯვის შვილი
 სიკვდილი არ აცდებოდა
 და ნაოკათ შეკრულ შუბლზე
 ჭირის ოფლი ასკდებოდა.
 ამ დროს უცბათ დაინახა
 გაწოლილი გზაზე გველი:
 მოუქნია საბიჯგარი
 და მოსწყვიტა კუდი გრძელი.
 — „რას მერჩი, ძმავე?!—ჰკითხა გველმა,—
 რა გაქვს ჩემთან გასაყოფი?!

ან ბეცი ხარ, ვიღაცა ხარ,
 ან და—სულით ავათმყოფი!
 მე მსურს რითმე დაგეხმარო,
 აგაცილო ხვედრი მწარე;
 შენ კი ჩემზე მტრულად იწევ?...
 შესდექ! კკუა მოიხმარე!
 ის სიზმარი, ამას წინათ
 რომ უნახავს მეფეს სვიანს,
 მე ვიცი და შენც გასწავლი,
 აგაცილებ ამით ზიანს.
 მაგრამ ჯერ კი შემომფიცე,
 რომ არ მომექცევი მტრულად:
 რასაც მეფე შენ გაჩუქებს,
 მეც გამიყოფ შუა სრულად“.
 გლეხს თვალები გაუბრწყინდა,
 ხსნის იმედი კვლავ მოეცა,
 და ბოღიში მოიხადა,
 უმოწყალოთ რომ მოექცა.
 შემდეგ უთხრა: „თუ შენ მართლა
 ამ სიკეთეს დამდებ, მიზამ,—
 სიკეთისთვის სიკეთესა
 ერთიორად, ვფიცავ, გიზლამ“.
 გველმა უთხრა: „აბა კარგი“.
 და აუხსნა სიზმრის ძალა.
 გლეხმა მადლი გადუხადა
 და მეფისკენ გაეჩქარა.

III

კარს მიაღდა სასახლეს
 მხიარულის გულითა:
 ნახა ერთი—მწუხარე,
 და ჯალათი—ცულითა;
 მეფე—ტახტზე მჯდომელი,
 ნაღვლიანის სახითა:
 თაყვანი სცა მუხლ-მოყრით,

დაბლა თავის დახრითა.
 შემდეგ ახლო მიუდგა,
 მოახსენა: „ბატონო,
 მეფეთ შორის პირველო,
 ზღვა და ხმელის პატრონო,
 ის სიზმარი, რომელიც
 ამას წინად გინახავს,
 იმას ნიშნავს, რომ შენი
 სამეფო დიდ ქირს ნახავს.
 სამ წელიწადს მუდმივათ
 ომის ცეცხლში იქნება...
 ბევრი გული დაიწვის,
 ბევრი „ვაი“ ითქმება.
 ბოლოს მაინც დაგრჩება
 გამარჯვება ფრიადი.
 და კვლავ გაიფანტება
 მწუხარების წყვილიადა“.
 მეფეს თქმული ენიშნა
 სთქვა: „ბრძენია ქებული“
 დასაჩუქრა, ოქრო
 უძღვნა ჯორ-კიდებული.
 გლეხი შინ წამოვიდა,
 თვალეზ-გამრწყინვებული:
 მას გველიც დაავიწყდა,
 სიტყვაც დაპირებული.

IV

დრო გავიდა, ატყდა ომი
 საარაკო, საშინელი:
 ჟრუანტელს გვრის ახლაც კაცსა
 მოგონება მაშინდელი.
 ვით კალია, მოესია
 ყოველ მხრიდან მტერთა ურდო:
 ცეცხლს და მახვილს მისცა მხარე,
 ბავშვებიც კი არ დაინდო.

კაცთა ბნელი საქმეებით
 ცაც გაწითლდა, ცაც შეძრწუნდა;
 მაგრამ სისხლი მაინც სჩქეფდა,—
 ვიდრე თქმული არ შესრულდა.
 სამ წელიწადს გაისმოდა
 ჩახა-ჩუხი, ვაი-ვიში:
 დაქრილებს და დახოცილებს
 აღარ ჰქონდა ანგარიში.
 ბოლოს მაინც გამარჯვება
 მეფეს დარჩა... გაიხარა
 და მადლობა უძღვნა ღმერთსა,
 რომ იხსნა და დაიფარა.

V

ისევ ნახა სიზმარი
 მეფემ, ახლა სხვა გვარი:
 ვითომ მის სასახლეში,
 ცბიერი და მზაკვარი,
 მელა დაცუნცულეობდა,
 აკეთებდა ხვრელებსა
 და აბამდა ყოველგან
 მაცდურების ქსელებსა.
 მყის აფრინა შიკრიკი
 და გლეხი დაიბარა.
 გლეხს თავზარი დაეცა,
 ვით შეილდი, მოიხარა.
 თქვა „ახლა ჩემი საქმე
 მართლა ქანდრაკულია:
 სიმდიდრეც და სიცოცხლეც—
 ორივე დაკარგულია!
 გველთან უპირულათ ვარ,
 ვის მივმართო ნეტა სხვას?“
 და მწარეთ აქვითინდა,
 თავი მისცა ცრემლთა ზღვას.
 მაგრამ მაინც ეახლა,

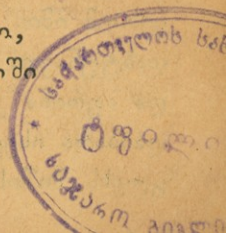
ან კი სხვა რა გზა ჰქონდა?
 მიდიოდა, თან გულით
 ჯოჯოხეთი მიქონდა.

VI

წინ დაუხვდა კვლავ გველი:
 „გამარჯობა, ძმობილო!
 ასე რამ დავალონა,
 კაცო, კეთილშობილო?
 ახლა ხომ კი გაიგე
 ორპირობა ცუდია?
 პირობის გამტეხელი—
 თავის თავის ქურდია!
 მაგრამ მე ერთხელ კიდევ
 მოგექცევი ძმურად,
 თუ კვლავ არ მომატყუებ
 ურცხვად, შენებურადა“.
 გლეხი მუხლზე დაეცა,
 ცრემლით სთხოვა შენდობა.
 და გველმაც აპატივა
 კვალად ეს თავხედობა.
 კვლავ აუხსნა სიზმარი,
 სიბრძნე არ დაიშურა.
 გლეხმა მადლობა უთხრა,
 მეფისკენ გაეშურა.

VII

რა მივიდა მეფესთან,
 მოახსენა: „ბატონო,
 მეფეთ შორის პირველო,
 ზღვა და ხმელის პატრონო,
 შენს ვრცელ საბრძანებელში
 ისეთი დრო დადგება,
 მამა შეიღოს ვერ გაიტანს,
 ძმა ძმასთან არ დადგება;

ორპირობა—ღალატი
 გამეფდება ყველგანა,
 გარყენილების მორევში
 აცურდება ქვეყანა.
 მეფეს თქმული ენიშნა.
 თქვა: „ბრძენია ქებული.“
 და კვლავ გამოატანა
 ორი ჯორ-კიდებული.
 გლეხი შინ წამოვიდა,
 ძალზე გამდიდრებული:
 მას გველიც დაავიწყდა,
 სიტყვაც დაპირებული.

VIII

ეს სიზმარიც ასრულდა
 ისე როგორც პირველი:
 ერი ისე გაიხრწნა,
 არვინ იყო მწირველი.
 ძმობის ტახტზე დაბრძანდა
 ორპირობა—ღალატი...
 იცით, ვინ პირველობდა?—
 ჯაშუში და ჯალათი.
 არსად იყო ნამუსი,
 არსად იყო გატანა:
 ყველას გულში მღეროდა
 ჯოჯოხეთის სატანა.

XI

მესამეთაც ნახა მეფემ
 კლავ სიზმარი, სულ სხვა გვარი:
 ვითომ იმის სასახლეში
 დახტუნავდა თეთრი ცხვარი
 და აფრინა კვლავ შიკრიკი,
 დაიბარა ისევ გლეხი.
 გლეხს შიშისგან ელდა ეცა

და დაეცა თავზე მუხი.
 მაგრამ მაინც გზას გაუდგა,
 ან კი რა გზა ჰქონდა მეტი?
 „ვაი იმას,—სთქვა,—ვინც არის
 სულ-მოკლე და შორს ვერ მჭვრეტი!
 ვინ დამისხნის ამ ქირიდგან
 ახლა, თუ არ იგივე გველი?
 მაგრამ, ვაი, რომ იმასთან
 არ მაქვს პირი მისასვლელი!
 ორჯერ ზედ-ზედ მოვატყვილე,
 ახლა კიდევ ვით მენდობა?
 მაგრამ სხვა გზა რომ არა მაქვს:
 უნდა ვსთხოვო კვლავ შენდობა.“
 მივიდა და მოწიწებით
 მის წინ მუხლი მოიყარა.
 უთხრა: „რომ არ მოგსულიყავ,
 აღარ იყო მეტი ჩარა.
 თორემ შენთან მოსასვლელი
 კიდევ მქონდა განა პირი?
 მაპატივე! ერთხელ კიდევ
 ამაცილე გასაქირი!
 ვფიცავ, ყველას შენ მოგიტან,
 რაც მაქვს მეფის საჩუქარი,
 ოღონდ ერთხელ კვლავ მადირსე
 შენი სიბრძნის ნაშუქარი!“
 გველს ღიმილი მოერია,
 გაუყარა თვალში თვალი.
 უთხრა: „კაცო, უპირულო,
 არ ხარ ჩემგან შესაბრალი!
 მაგრამ ერთხელ კიდევ გიხსნი,
 კარგზე კარგსა დავამატებ
 და მით მაგ შენს ბოროტ გულში
 სიკეთესა გავახატებ.
 ეს უთხრა და კვლავ აუხსნა
 სიზმარი და მისი ძალა.

გლებმა მადლი გადუხადა
და მეფისკენ გაეჩქარა.

X

რა მივადა მეფესთან,
მოახსენა: „ბატონო,
მეფეთ შორის პირველო,
ზღვა და ხმელის პატრონო,
დრო დადგება ისეთი,
სანეტარო და ქველი,
რომ შენს საბრძანებელში
ერთად სძოვდეს თხა-მგელი;
სათნოება—სიმართლე
ძმობის ტახტზე დაჯდება,
უკან მსვლელი—წინ გასწევს,
დაცემული—აღსდგება“.
მეფეს თქმული ენიშნა.
სთქვა: „ბრძენია ქებული“:
და კვლავ გამოატანა
სამი ჯორ-კიდებული.

XI

გლები მყისვე გამობრუნდა,
წამიც კი არ დაახანა,
ახალ ჯილდოს მეფისასა
ძველიც ზედვე დააყარა,
და ყველა ეს უნაკლულოთ

მიუტანა ერთად გველსა,
უთხრა: „დღემდე ჩემი სული
უგნურების ეპყრა ბნელსა,
მაგრამ შენმა გულ-ქველობამ
ამიხილა უკვე თვალი
და მოვედი, შენს წინაშე
მოვიხადო ჩემი ვალი“.
გველმა უთხრა: „არ გაქვს ბრალი.
ეს დრო იყო იმისთანა.
სხვა გვარობა ვით შეგეძლო,
შენც დროს შეიღი არ ხარ განა?
პირველათ რომ არ დამინდე,
სასიკვდილოდ დამკარ კეტი—
ეს მიტომ, რომ სისხლის სუნით
თავს ეხვია ყველას რეტი;
მეორეთ რომ მომატყვილე,
არ დამიდე მცირე წილი,—
ეს მიტომ, რომ აღარ იყო
არც ნამუსი, ირც სირცხვილი;
დღეს რომ პირიანათ მოდი,
ასრულე, ძმაო, მცნება,
ეს იმიტომ, რომ გამეფდა
სიმართლე და სათნოება“.
ეს უთხრა და გასრიალდა,
შეაფარა სოროს თავი,
ოქროები—დარჩა გლებსა,
ჩემს მკითხველს კი—ეს ამბავა.

ქ ნ ა რ ი

გღვის ტალღეზე

ზღვაში ნავი ტრიალებს,
 ნავზე აფრა ფრიალებს,
 ქარიშხალი მრისხანე
 ყველგან დაჰქრის ღრიალებს;
 ტალღა დგება ტალღაზე,
 ზღვა ნავს გაატიანებს...

მგზავრი ჰკარგავს იმედებს,
 ცრემლით თვალებს ისველებს.
 უნუგეშო; საბრალო
 შიშით თრთის და კანკალებს...
 მიშველეთ!.. გაიძახის,
 მაგრამ ვინ შეიბრალებს

და გაჰქრება... გაჰქრება
 როგორც ცაზე ვარსკვლავი,
 არაფერს შეაწუხებს
 დაღუპულის ამბავი...
 ნავი მისთვის კუბოა
 და ზღვა ბნელი საფლავი.

ბელესტრისტიკა

ლ ო ც ვ ა

სტ. ჰშიბიშეესკადან

(თარგმანი ს. აბაშელისა)

შენ, ვისი ბრწყინვალე თითები აქსოვს ჩემს შავს სიზმრებში მომაკვდავ შემოდგომის სილამაზეს, გამქრალ დიდების ელვარებას, ცეცხლში დანთქმულ სამოთხის დამქნარ ფერადებს!

ო, ჩემო ნათელო!

ბევრი ტანჯვა განვიცადე მას შემდეგ, რაც უკანასკნელად გიხელე, მაგრამ ჯერ კიდევ ჩემი გული ელვარებს იმ ვარსკვლავთა ქვეშ, რომელნიც შენ შოჭფანტე ჩემს ოცნებაში, ჯერ კიდევ ჩემი სისხლიდან მორთოლვარე ხელები ისწრაფვიან შენ მიერ ოდესღაც ჩემს სულში ანთებულ ბედნიერებისაკენ!

შენ, ვისი წყნარი ხელები ბნელ სიჩუმეში ჯადოსნურ ქნარზე ქსოვს ჩემს მძიმე ფიქრებს განცხრომის წუთებზე, რომელნიც გაჰქრენ ვით ხმა შორეულ ფრთათა რხევისა; მზეებზე, რომელნიც კიაფობენ დასავალზე და ზღვაში იძირებიან დასისხლულ ტალღებად; ღამეებზე, რომელთა თბილ მკერდს ეკვრიან დატანჯული გულები!

ო, ჩემო ნათელო!

მრავალჯერ ჩავიდა მზე მას შემდეგ, რაც შენ მომხიბლველ დაღადით ამშვიდებდი ჩემი სულის მწუხარებას და მე ჯერ კიდევ ნაღვლიან ოცნებაში ვხედავ შენს თვალებს, არა მიწიერ აღტაცებით ანთებულებს, და ვხედავ შენს ნათელ ხელს, ჩემსკენ გამოწვდილს.

შენ, ვინც ჩემთვის ნათელ დღეებად გარდაქმენ ქარიშხლიანი ღამენი, ღრმა ძილში უარყავ სინამდვილე, უსაზღვრო სივრცეში უკუაქციე ხილული, — შენ, ჩემს გულში მბჟუტავ ცეცხლთა დამთებო და შავ ყვავილთა აღმზრდელი!

ო, ჩემო ნათელო!

ათასჯერ იცვალა ფერი ქვეყანამ მას შემდეგ, რაც შენმა უკანასკნელმა შემოხედვამ შთანთქა ჩემი სულის მომაკვდავი ბრწყინვალება, და მე ჯერ კიდევ ვხედავ შენს ბავშვურ სახეს და მის გარშემო აბრეშუმის თმათა გვირგვინს, ვხედავ ცრემლის ორ მარცვალს, გარდაქცეულს მკრთალ ღიმილად, რომელიც ენთო შენს ბაგეზე, და მესმის შენი ხმა, მწუხარე ჩივილით მგოდებელი.

შენ, ვინც ჩემთვის ყოველთა საიდუმლოთ მოხსენ ბეჭედი და შეიგენ აზრი დაფარულ ძალთა, და ყველა ჩემს გიჟურ მისწრაფებაზე გაშალე ცისარტყელა სათნოებისა ერთი ციდან მეორემდის, — არასოდეს არ ტრიალებდა ასეთ გრივალის ფერხულში ჩემი ვარსკვლავები, არასოდეს არ ანათებდა ასეთი სისხლიანი ელვარებით შენს სახეზე ანთებული ბრწყინვალება, როგორც ახლა, როცა სამუდამოდ დაგკარგე შენ.

შენს საფეხურს ვესვრი მე ჩემს ვარსკვლავებს, შენს ფეხებს ვმოსავ ჩემი სიზმრების შავი მარმაშით, და შენს ხელებში ვასვენებ მე ჩემს გულს, — ჩემს გულს...

3. გალაქიაზვილი

გ ე ღ ნ ი ე რ ი კ ა ც ი

1

გაბოს ასეთი ჩვეულება ჰქონდა: დადგებოდა თუ არა თბილისში ცხელი დღეები, ის მაშინვე ბარგს აიკრავდა, ოთახის კლიტეს დიასახლისს გადასცემდა და თითონ სოფლისკენ გამოსწევდა. შინ უთუოდ ღამით მოვიდოდა. როგორა ხართ, რას შევებითო, მიიკითხ-მოიკითხავდა ყველას და მაშინვე ძილს შეუდგებოდა.

— შეილო, გენაცვალოს დედა, ავად ხომ არა ხარ, ასე მალე რო წვები? შეეკითხებოდა დედა, რომელიც მზრუნველის ხელით თვითონ უშლიდა ლოგინს, — ქალიშვილებს როდი დაანებებდა ამ სასიყვარულო საქმეს.

— არა, დედა, არა! ხომ იცი—მე აღრე მიყვარს დაძინება.

დედა კიდევ დიდხანს უფუსფუსებდა გაბოს: საბანს გაუსწორებდა, ბალიშს აუმაღლებდა, პირჯვარს გადისახავდა და ბოლოს უფალს მადლობას შესწირავდა, რომ მისი საყვარელი შვილიყო ერთხელ კიდევ უვნებლად მოუყვანა შინ.

— დედა, კმარა ლოცვა, ძილს მიშლი! ეტყოდა გაბო, რომელიც მუდამ მართლობას არჩევდა.

გულ დამშვიდებული დედა ამ შენიშვნის შემდეგ რაღაც სასიყვარულო სიტყვების ბუტბუტით კარებს გაიკეტავდა და ყველას იმას ეუბნებოდა ჩურჩულით, რომ გაბოსთვის ძილი არ დაეფრთხოთ.

მშობლიურ ქერ-ქვეშ გამოტა და დედის სიყვარულით აღსავსე ზრუნვა ერთიანად მოხიბლავდა ჩვენს გაბოს და ისიც ბედნიერად გადაეშვებოდა ძილის სამეფოში. ამ ბედნიერ წამს მას ავიწყდებოდა ცრუ წუთი-სოფლის ცვალებადობა, ადამიანთა გაუტანლობა, საკუთარი აზრის მერყეობა და ცვალებადობა, ათასნაირი იქვები, — ავიწყდებოდა ყოველივე ეს და მთლიან, უყოყმანო არსებად ქცეული რწმენის თვალებით შეჰყურებდა ცხოვრების ვარსკვლავს, იმ ვარსკვლავს, რომელიც მას თუმც მუდამ სწამდა, მაგრამ მაინც მუდამ იქვის თვალით და უნდობლობით უყურებდა.

დილაზე ადგომას გაბოს ვერაფერს მოასწრებდა: ჯერ კიდევ ქათმებსაც კი არ ექნებოდათ ფრთები დაბერტყილი, რომ პერანგსამარა, ჩუსტებში ტიტველ ფე-

ხებ ჩადგმული და მხრებზე პირსახოც ჩამოდებული აბურძგლოულის თმით დასწევდა და წყაროსკენ. ცოტა ვენახებში უნდა ევლო, ცოტა კიდევ ბუჩქნარში და ასე მივიდოდა ამ საყვარელ ადგილას. ძალიან ეზარებოდა ცვარში ფეხების დასოვლებას, მაგრამ სამაგიეროდ უაღრეს ბედნიერებას გრძნობდა, როცა ვენახის გაბარდული ღერწი ნამიან ყლორტებს ლოყაზე ან შუბლზე მოუსვებდა ხოლმე.

წყარო მშვენიერ ადგილს ამოქუხდა. ანკარა წყალი, თითქოს ქვესკნელის სიბნელიდან განთავისუფლებას შეხარისო, შადრევნათ ვარდებოდა ზევით და ქვეყნად დაბადებისთანავე იწყებდა მომხიბლავ, მაგრამ გაუგებარ ამბების ბუტბუტს. იქავე იყო მშვენიერი მოლი, ჩრდილი, გადასახედავი ადგილიც. სწორეთ ყველა ამისთვის ეტრფოდა ამ წყაროს ჩვენი გაბო. ვინ იცის, რამდენჯერ უოცნებია ამ წყაროს შესახებ მას თოვლიან ზამთარში, როცა ცალის თვალით ყინვით გამოთოშილ ქალაქს გადაყურებდა და ცალით კიდევ გავარვარებულ ბუხარს მისჩერებოდა.

დიღხანს იბანდა პირს წყაროზე გაბო, ისხამდა და ისხამდა ცივ წყალს; არასოდეს არ აჩქარდებოდა, უთუოდ მზის ამოსვლამდის უნდა ეწუმზლავა და სველი პირიც მზეზე უნდა გაეშრო—პირსახოცს არ იხმარდა. ბოლოს დედაც კი მოაკითხავდა წყაროზე.

ოჯახში თუმც ყველაფერი კარგად მიმდინარეობდა და ყველანი ჯანმრთელნი იყვნენ, მაგრამ დედა მაინც წუწუნებდა, სტიროდა ოჯახის დაქვეითებას, გაბოს მამის სიბერის გამო ავადმყოფობას—თუმც სესიას ფრჩხილიც კი არ წამოტკენია და არც წამოსტკივდებოდა სამარის კარამდე,—ქალიშვილებისთვის საქმროების არ ყოლას და ვინ იცის კიდევ რას.

— ეს ასეა, შვილო, და ქათამიც რო ვერ გამოვზარდე წელს! ისეთი უბედური წელიწადია, რომ ქათმის კირმა საშინელი ზარალი მოიტანა. ფეფიკოს სულ გაუსრისა ქათმები, ისე კესას, დესმინეს, ანას... დედა, დედა, რა ქნა იმ შეჩვენებულმა, იმან!..

გაბომ მშვენივრად იცოდა, რომ ქათმებიც ბლომად იყო შინ, ძროხაც, ბატოც, იხვიც, იცოდა, რომ გათხოვება არც ისე საჩქარო იყო და საქმროებიც ორთავეს ყავდათ, იცოდა მამის სიქარმავე, ჯანმრთელობა, დიახ, მან ყოველივე ეს კარგათ იცოდა, მაგრამ დედაზე მაინც გული არ სტკიოდა ამ ტყვილი წუწუნისათვის, პირიქით სიყვარულითაც კი ისმენდა მის უსაფუძვლო ჩივილს.

ყველა ბარონს თავისი კაპრიზი აქვსო, უთქვამთ და გაბოს დედასაც საკუთარი პოლიტიკა ჰქონდა: მისი ამგვარი ჩივილის მიზანი ის იყო, რომ გაბოს ოჯახზე გული არ არჩეოდა, არ დაევიწყა დედ-მამა და ერთიანად არ გადაკარგულიყო ქალაქში. გულ-უბრიყვილო დედა სრულებით ვერ ამჩნევდა, რომ მისი ნალაპა-

რაკევი თეთრის ძაფებით იყო შეკერილი და ყველა მიხვდებოდა რაშეცდოლაში იყო საქმე.

— აბა, როგორ მოვექცე შეილს, — იტყოდა იგი, — თუ ბედნიერათ ვჩვენეთ და თავი არ შევებრალეთ, სულ გაგვივიწყებს ყველას და ერთხელცა კი არ მოგვიგონებს. არ გაგიგონიათ, ბეჩა, ნასწავლმა კაცებმა დედ-მამის დაფიწყება იციან და ნათესაობა ფეხებზედაც არ კილიათო! რა ვქნა მაშინ, რომ ჩემს გაბოსაც ასეთი გუნება ჩაეყაროს“.

წყაროზე ლაპარაკი უთუოდ ასე დასრულდებოდა:

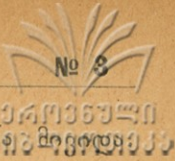
— კი, ყველაფერი კარგი, შეილო, მაგრამ ერთი ეს მითხარი ახლა შენ ცოლის შერთვას არ აპირებ? ღიმილით ეტყოდა გაბოს დედა, — სადამდის უნდა ესე იარო, ბერად ხომ არ შედიხარ?... მაგრამ... ხა... ხა... ხა... შე ეშმაკო, შენა! შენ ვილაცა გეყოლება ქალაქში! აკი ოლამ მითხრა მთელი ზამთარი ვილაცა ქალს ეკურკურებოდაო... ხა... ხა... ხა... შენი დაია, სისხლი და ხორცია, ტყვილს ხომ არ მოგიგონებს!.. მაგრამ რუსის ქალი არ ითხოვო, ე შეილო, რუსის ქალი! ჩვენებურათ ვერც ქათამს დააპურებს, ვერც ძროხას მოწველის, ლობიო რო ლობიოა იმასაც კი ვერ შეგიკაზმავს!

გაბო ღიმილით მოიშორებდა დედას და შემდეგ ორთავე ტკბილის მუსაიფით გამოსწევდა შინისკენ.

გაბო აღტაცებაში მოყავდა ამ იდილიას, რომელიც აგერ ათ წელზე მეტია, რაცა ყოველ ზაფხულობით თითქმის უცვლელად მეორდება: ენკენისთვემდინ ივნისამდე გაბო ქალაქშია მასწავლებლად, ივნისის გასულს შინ მოდის, აქ ხედებიან წყარო, დედა, დები, მამა. თავდება ზაფხული და ისევ იწყება ჩვეულებრივი ცხოვრება.

ეს სურათი ისე ღრმადაა გაბოს არსებაში ჩაჭრილი, რომ ვინ იცის რამდენჯერ აუწერია იგი მას; მგონი არც ერთი მოთხრობაც კი არ დაუწერია, რომელშიაც სხვა და სხვა გვარის სახით ეს იდილია არ ქონდეს შიგ აწერილი. ბოლოს საქმე იქამდეს მივიდა, რომ ამ იდილიის აღწერა გაბოს ერთი მოთხრობიდან ამოიღეს და სკოლებში სახმარ სახელმძღვანელოებშიაც კი შეიტანეს. მშვენიერი პლასტიკა, კლასიკური სიღინჯე, მაგრამ ამავე დროს უბსკერო სევდით მთვრალი სიყვარული... რა არ იყო ამ სურათში ჩაქსოვილი.

ამ ზაფხულის დასაწყისსაც სწორეთ ასე განმეორდა ეს სურათი: გაბო ღამით მოვიდა თბილისიდან, ყველანი მოიკითხა, შემდეგ მიიძინა დედის ჩურჩულში და დილას ყველაზე ადრე მან მოინახულა წყარო, მაგრამ ერთი ცვლილება

კი მოხდა: გაბოსთან დედაზე ადრე წყაროზე მათი მეზობელი პაპუნა მივიდა, ყანაში მიდიოდა და ქელის გასაგრილებლად წყაროს წყლის წაღება უნდოდა, თოხი მხარზე გაედო და მანიკიან ღოჭისთვის თხილის ნედლი ფოთლით დაეცო თავი.

— ოო, გაბოს გაუმარჯოს, გაბოს! წამოიძახა პაპუნამ და გულიანად გადაპკოცნა გაბო.

— აი ამისთვის მიყვარხარ, ამისთვის, — ღიმილით ამბობდა პაპუნა, — რომ გიყვარს შენი სამშობლო, არ იგიწყებ შენიანებს და ყოველ წელიწადს მოგვინახულე ხოლმე... სწორეთ რომ საყვარელი კაცი ხარ მე და ჩემმა ღმერთმა! აბა ზოგიერთებმა რო იციან, ვადიკარგებიან და თავისი სამშობლო ფეხებზედაც კი არ კილიათ! აი, შევარცხვინე მე იმისთანები..

— რას შეები, ჩემო პაპუნა, რასა იქ, შეეკითხა ამ შეხვედრით ნასიამოვნები გაბო, რომელიც გამაღებით იმშრალედა პირს.

— რა უნდა ვქნა შენი ჭირიმე! ვცხოვრობ როგორც შეფერის ჩემისთანა ყრუ და შეუფენებელ გლეხ კაცს. ჭირი და უბედურება ბევრი ვნახე, მაგრამ წელში მაინც ვერაფერმა გამლუნა. ვებრძვი ბედს, ვებრძვი ცხოვრების უსამართლობას.

— იცოცხლე, ჩემო პაპუნა, იცოცხლე!

— შენც იცოცხლე, შენც, ჩვენი სოფლის სასახელო შვილო! შენს გამოშობილ ვაზეთს რო წავიკითხავ, გული სიამაყით ამევსება, ჩვენი სოფლის შვილი რომ ხარ, გულს უხარია. არც ჩვენ ვყოფილვართ ჩამორჩენილი და ჩვენც შეგვძლებია ღირსეული შვილების გამოზრდა თქო, — ვამბობ გულში... სხვა ქალაქს რა ამბავია, ქალაქს? რას შეება ჩვენი ახალი თაობა, როგორ მიდის საქმეები, რა ნაირათ ეწყობა საწყალი ხალხის საქმე, მტრები ხომ ვერ გვჯობნიან?

— ვერა, ჩემო პაპუნა, ვერა! მტერი რას დაგვაკლებს! ჩვენი საქმე ისე კარგ ნიადავნება დაყრდნობილი, რომ ისე იოლად ვერაფერ დაგვძლევს.

— კაი დაგემართოს, კაია,

პაპუნა თითქმის სამოცი წლის იყო, სიბერე კარს მოდგომოდა, მაგრამ ჯერ მაინცა და მაინც ვერაფერი დაეკლო მისი ჯანმრთელობისთვის. წელიწადში ერთხელ ან ორხელ თუ იტყოდა იგი — უწინდელი შეძლება არა მაქვს და მოვიკელი ჯანღონებო, თორემ სხვაში არაფერში არ გამოინატებოდა მისი სიბერე. ასე წარმოიდგინეთ, თმაშიც კი იშვიათად ერია თეთრი.

ხუთის თუ ექვსის წლის ბავშვი იქნებოდა პაპუნა, რომ მშობლებმა შრომა დააწყებინეს; მას აქეთ ღღე და ღამე ჯაფაშია, ოფლსა ღვრის, მაგრამ ერთი რაა ბედი არ დაუწყელია და გული არ გაუტეხია ცხოვრებაზე, ერთხელაც კი არ

დაუგმია მას თავისი ბედი, ერთხელაც კი არ დაუწყევლია ეს უმადური და გა-
მუდმებული შრომა. პირ-იქით შრომა მისი სხეულისთვის აუცილებელი რამ მო-
თხოვნილება იყო, პაპუნა შრომაში იყო ბედნიერი, აქ აღმასდებოდა და კვესავ-
და მისი არსება, ამ დროს მწიფდებოდა და საღათ ვითარდებოდა მისი გონებრი-
ვი ავლა-დიდება. შრომა იყო პაპუნას ცხოვრების და აზრთა მიმდინარეობის ქვა-
კუთხედი: ის აღმასებდა და ამაგრებდა მის სხეულს, ის ასაზრდოვებდა მისი გო-
ნების საღაროს. მშრომელი ადამიანი პაპუნასთვის სათაყვანო არსება იყო, შრო-
მის ნაყოფს მუდამ აღტაცებაში მოყავდა იგი. მშრომელ კაცს ის ყველაფერს აპა-
ტიებდა: ქეიფს, განავარდებას და სხვ. მშრომელი ადამიანისთვის მას მიუცილე-
ბელ საჭიროებათ მიაჩნდა სიცილი და დროს ტარება, მოლხენა, დღესასწაულე-
ბის შეხვედრა, კარგად ჩაცმა-დახურვა და სხვა.

— ვინც შრომობს და ოფლსა ღვრის, ის ყველაფრის ღირსია, მას ყველა-
ფერი უნდა ცხოვრებაში. თავის დროზე კქუა და გონების მოხმარაა საჭირო, თა-
ვის დროზე კიდევ გასულელებაც საჭიროა, უმხიარულოდ ცხოვრება არ შეიძ-
ლება, ბერები ხომ არა ვართ, რომ ჩვენი ბუნება შევბოქოთ, — იტყოდა პაპუნა.

ადამიანის ცხოვრების ყოველგვარი აქტი: დაბადება, სიკვდილი, ცოლის შერ-
თვა, მზადება ლხინისთვის თუ ჭირისთვის პაპუნას თვალში უწმიდესი რამ იყო
და ის ყოველთვის მოწიწებით მონაწილეობდა ყოველგვარ ასეთ მოვლენაში.
ყოველი მისი ნაბიჯი და მოქმედება ნამდვილი მღვდელთ მოქმედება იყო, უყოყ-
მანო, სასოებით აღსავსე და შეურყეველის რწმენით გაჟღენთილი. არაფერ საქ-
მეში პაპუნას ორქოფობა და ორაზროვნება არ ეტყობოდა: ან არ დაიწყებდა
რაიმე საქმეს და თუ დაიწყებდა ყოველთვის მუყაითად და ერთგულად, — ცუდ-
ლუტობა და ორგულობა მან არ იცოდა, ასეთივე იყო მისი აზროვნებაც, ნათე-
ლი, მკვიდრი და გარდაწყვეტილების შემდეგ კლდესავით მაგარი.

გაბო ბავშვობიდანვე იცნობდა პაპუნას; იცოდა მისი ავკარგი და ხასიათის
სიმტკიცე; იცოდა, რომ პაპუნაზე უფრო სანდო, პირიანი და გამტანიანი გლეხი
მეორე არ ყოფილა სოფელში; იცოდა რომ პაპუნაზე უფრო საღად და კეთილად
მოაზროვნე პირი ძნელად თუ მოიპოვებოდა მის ნაცნობებში. დიახ, ყოველივე
ეს და ბევრი კიდევ სხვა პაპუნას შესახებ მშვენვირად იცოდა გაბომ და ამიტომაც
იყო, რომ პაპუნას ნახვა და მასთან მუსაიფი ყოველთვის ერთიანად გადაახალი-
სებდა ხოლომე მას, აუჩქეფებდა სასიცოცხლო ენერჯიას და მთელ მის ცხოვრებას,
რომელიც აგრე დაცარული და ეჭვით აღსავსე იყო, სულ ორიოდვე წუთის გან-
მავლობაში გაამრთელებდა, გაამთლიანებდა, გაარგვალებდა.

პაპუნასთან მუსაიფის დროს გაბო ერთიანად იცვლებოდა, ავიწყდებოდა თა-
ვისი ორქოფული არსებობა და აზროვნება, უკუყრიდა ბედნიერების მომშხამველ

აზრებს და თავდავიწყებით გადასცურავდა პაპუნას ხელით ალივილივებულ ნიერების ზღვაში.

— ჩემი სოფლის ბუნება და პაპუნა ელურიძე, აი ვინ მაყვარებს სამყაროს და ადამიანთა სამეფოსო, — ხშირად უთქვამს გაბოს. თორემო, ფიცით იტყოდა ხოლმე, — არ ვიცი სად უნდა მეძებნა წუთისოფლის სიკეთე და შეიძლება თავიცი მომეკლა.

— რაკი არსებობს პაპუნა, მაშასადამე შესაძლებელია სხვა ადამიანებიც დაემსგავსონ მას და ამნაირად ეგ დაწყევლილი ცხოველთა გვარი გაუმჯობესდეს, გარდაიქმნეს. მშვენიერი ბუნება ადამიანს ჰკურნავს და აჯანსაღებს. მაშ პაპუნები და მშვენიერ ბუნებაში გათქვეფა, — აი სად არის ხსნაო, — მსჯელობდა გაბო.

როგორც თავისი სოფლის ბუნება, ისე პაპუნს ხასიათის სხვა-და-სხვა მხარეები ბევრჯერ გამოუხატავს მას თავის მოთხრობებში, ბევრჯერ ღვამია თვალწინ პაპუნა, ბევრი ტიპისთვის მიუხაკუთრებია მისი თვისებანი. მაგრამ მთლიანი და სრული პაპუნა კი არასოდეს არ დაუხატავს. ამის მიზეზი თემის სიძნელე იყო. თუმც მშვენივრად იცოდა გაბომ პაპუნას ცხოვრების გარეგანი მხარე, იცოდა მისი სულიერი არსების მამოძრავებელი მუხლებიც, მაგრამ გულის სიღრმეში მაინც დარწმუნებული იყო, რომ პაპუნას ბუნება მისთვის მიუწოდებელი რამ იყო. პაპუნას არსებაში ჩაფლული იყო ისეთი რამ, რაც გაბოსთვის გაუგებარი და მიუღწეველი იყო, გარეგნულად გასაგები და ჩვეულებრივი ადამიანი — გულში ჩანდვისას გამოუცნობელ სფინქსად იქცეოდა. ამიტომაც იყო, რომ გაბო გაურბოდა ამ ტიპის დახატვას, თუმც ემზადებოდა კი აგერ რამდენი წელიწადია. ბევრჯერ გამოუხატავს მას პაპუნა, მაგრამ მაშინვე უგრძვნია ტიპის სიყალბე და გამზადებული მოთხრობა ნაკუწ-ნაკუწად უქცევია.

— მომითმინეთ, ერთხელაც იქნება ვნახავ საიდუმლო კიდობნის გასაღებსო, — იტყოდა ჩვენი მწერალი და კიდევ კარგახნით გადადებდა ამ ძნელ საქმეს.

3

ამ დილითაც ერთიანად მოაჯადოვა გაბო პაპუნამ; ქალაქის ცხოვრებით დაღლილი და დაქანცული გაბო, სიცოცხლე მოდუნებული არსება მხოლოდ ახლა აჩეტყველდა მთელის თავის არსებით და, ვით იქვე მოჩუხჩუხე წყარო, ისე აქუხდა მისი სიცოცხლის ენერგია. პაპუნას ნახვამ და ბუნების სიმშვენიერის ჩუმმა განცდამ თითქოს ერთიანად გარდაქმნა იგი და მისდაუნებურად აგერ ოცდათხუთმეტის წლის კაცი ბავშობის ხანაში გადააფრინეს; იმ ხანაში, რომელშიც უღარდელი გაბო ამაყად უსწორებდა თვალს ზეცას, ზვიადად ხვდებოდა ადამიანს

და ერთის აზრითა და გრძნობით გაედენტოლი გუჟურის აღტაცებით მეტრადედაც
ცხოვრების გზაზე. არაფერი არ აეჭვებდა, არ აფიქრებდა, ყოველ წამს დღე
იყო მისთვის და გზა ჯვარედინზე დაფიქრებას არ იყო ჩვეული მისი სული და
გული.

— სოფლებში რა ამბებია, როგორ ეწყობით ახალ ცხოვრებას, როგორ
მოგწონთ ახალი ურთი-ერთობა,— შეეკითხა თავის მხრივ გაბო, რომელიც სი-
ყვარელით წამოიქცა გადაცვარულ მოღზე და პაპუნასაც აქეთ მოუწოდა.

პაპუნამ ჯერ დოქი აივსო წყლით, შემდეგ წყაროს გადუყუდა, ერთი ღო-
ნივრად მოსვა, დასველებული წვერ-ულვაში ახალუხის კალთით გაიმშრალა და
სანამ პირდაპირ პასუხს გასცემდა, ღიმილით ჩაილაპარაკა:

— მე ასეთი ჩვეულება მაქვს, ჩემო გაბო, ყოველ დილას უზმოთ გემოზე
უნდა მივაძღე წყაროს წყალს. ასე მგონია დედის ძუძუს ვწოვ, ვარდივით გა-
მეშლება გული. რომელი კახური ღვინო აჯობებს ამ დილით ანკარა წყალს!
უკვდავების წამალია პირდაპირ, უკვდავების!..

— მართლაც, პაპუნა, მართლაც...

— ჰო, აქაურ ამბებს შემიკითხე არა? ჰმ, ჩემო გაბო, ჩემო გაბო! ბევრი
რამე მინახავს ცხოვრებაში, ბევრიც გამომიცდია, ბევრის შესახებ კიდევ წამი-
კითხავს, მაგრამ რაც ამ წელიწადში ვნახე და გამოვცადე, პირდაპირ ზღაპარია.
მე როდი მჯეროდა წანაკითხავი, ყველაფერი გადაქარბებულად მეჩვენებოდა, მაგ-
რამ ახლა კი ვხედავ, რომ ერთობ მკრთალად ყოფილა დაწერილი. მხოლოდ ახ-
ლა დავინახე ცხოვრების სირთულე და ადამიანის ხასიათის სრული სახე. კაცზე
ქრელი და დაუნდობელი თითონ გველიც კი არ ყოფილა. ცხოვრების აღელგე-
ბასთან შედარებით ზღვის აღელგება მონაგონი არ ყოფილა.

— ყველაფერი შეირყა, ყველაფერი ამოძრავდა და აფორიაქდა ამ ორი
წლის განმავლობაში: კანონები დაიფუშა, გაქრა, ჩვენი მომღვლები მთავრობა
თითქმის არ ჩანს, შეირყა თვით ოჯახური შეხედულებაც— დედას შვილის არ
ესმის, შვილს მამის, ძმას ძმის ეშინია, დას დის. დიახ, ყველაფერი თავდაღმა
დადგა და გადატრიალდა, მაგრამ... მაგრამ ჩვენ, მშრომლები, მაინც გამარჯვე-
ბულნი გამოვედით, გადავურჩით ამ საშინელ ორონტრიალს და ჩვენი ცხოვრება
თითქმის ჩვენვე მოვაწესრიგეთ, არავინ არ დაგვხმარებია, არავის არ გამოუწვდია
ჩვენთვის ხელი.

— პირველად კაცს ეგონებოდა, რომ ჩვენ ერთმანეთს დავერეოდით: დავი-
წყებდით ყაჩაღობას, უნამუსობას, ამოვხოცავდით ერთმანეთს, დედა შვილს ეცე-
მოდა კბილით, ძმა ძმას გამოჰრიდა ყელს. დიახ, ასე ეგონებოდა კაცს პირვე-
ლად, მაგრამ არაფერი ამის მსგავსი არ მომხდარა და ჩვენ უკვე გარდავიტანეთ

განსაცდელი: მოუუარეთ ჩვენს თავს, მოვაგვარეთ ჩვენი ცხოვრება და ჩვენვე ჩავდეთ ახალ კალაპოტში, ჩვენვე შევქმენით ახალი კანონები. და ეს იმიტომ მოხდა, ჩემო გაბო, რომ ჩვენ, მე და ჩემი მეზობლები, ყველა ჩემი სოფლელები მშრომელები ვართ, პატიოსანი მშრომელები. სხვას არას ვართმევთ, ჩვენის ნაოფლარით ვკმაყოფილდებით...

— ამ პატიოსან შრომას, ოფლის ღვრას თავისი პატიოსნური კანონებიც ქონია: ნამუსი და ერთმანეთის ქონებისა და სიცოცხლისადმი პატივისცემა... რალაც უხილავი, ზნეობრივი კანონები. აი ამ კანონებმა გვიხსნა ჩვენ და არა სხვა ვინმემ. კი, სანდო მთავრობა გვყავს და საყვარელი, მაგრამ ჩვენ მაინც ჩვენმა თავმა გვიხსნა, ჩვენმა სინიღისმა და არა მთავრობამ და მისმა პატრონობამ.

პაპუნა გატაცებით ლაპარაკობდა, ყოველ მისს სიტყვას თან მისდევდა წრფელი ღიმილი და იმედით სავსე გამომეტყველება. გაბო ერთიანად მოხიბლა და დაატყვევა პაპუნას მუსაიდმა, მას ასე ეგონა, რომ ქეშმარიტებათა წიგნს კითხულობდა და გაასკეცებულის ყურადღებით მიჩერებოდა პაპუნას, რომლის ნათქვამი გამოუკლებლივ სჯეროდა და სწამდა.

— ჩვენ ახლა თამამად მივდივართ ცხოვრების გზაზე, — განაგრძობდა პაპუნა, — არაფრის არ გვეშინია, რადგან გვწამს ჩვენი თავი და ჩვენი საქმე. ვიცით, რომ კარგ საქმეს ვაკეთებთ, სწორის გზით მივდივართ, სხვას არ ვაწუხებთ და... ამიტომ ჩვენც ძლიერნი ვართ. და ეგ ჩვენი სიძლიერე, ჩვენი სიმართლე ექვი არ არის, რომ ყოველგვარ ბოროტს დაგვაძლიევენებს. რაც უნდა დაბრკოლება შეხვდეს წინ სიმართლეს და ქეშმარიტებას, ბოლოს და ბოლოს ბოროტი მაინც ძლიერი იქნება, გამარჯვება მაინც პატიოსნებისკენ არის. აი ამ ზაფხულში აქ იქნები და შენივე თვალთ ნახავ ყველაფერს: ჩვენს მუშაობას, ჩვენს კანონებს, ჩვენს ზნეობას და პატიოსნებას. ყოველ კვირა კრებები გვაქვს, სოფლის საქმეებს ვაწესრიგებთ, ვაწყობთ, ავს ვტუქსავთ, კარგს გზას ვუკაფავთ. აი ამ კვირია კრებაზე შენც იმედია დაგვესწრები, როგორც მცოდნე და გამოცდილი ამხანაგი დახმარებას მოგვცემ, დაგვეხმარები, გვიწინამძღოლებ, როგორც შეგფერის ისე, ჩვენი სოფლის სასახელო შვილი ხარ...

ამ ლაპარაკში გაბოს დედაც მოვიდა ჩვეულებრივად.

— აა, შეიყარეთ ახალთაობის კაცებო თავი, — ღიმილით მიმართა მათ ტასიამ, — ბევრს კი ლაპარაკობთ, მაგრამ ნაკლებად მჯერა თქვენი მიტინგების. ისევ ძველი დრო ჯობდა, მაშინ თეთრი პური მაინც გვქონდა, რამდენიც გვინდოდა ვჭამდით. ახლებმა კი შავიც სანატრელი გაგვიხადეთ.

— არა უშავს, ჩემო ტასია, — უპასუხა პაპუნამ, — გაუბედურებული მაშინ იქნება ქვეყნიერება, როცა მშრომელი მაჯა მოისპობა ქვეყნად, როცა მშრომელს

გაუჭირდება. ახლა კი რა გვიჭირს, მთელი ქვეყანა მშრომელებისაა, კიდევ ცოტა ხანი და ამ აბურღულ ცხოვრებასაც გამოვასწორებთ, კიდევ დავდგებით ფეხზე, ვისაც მოუკლავს ის მოკლავს ნადირსა შავის ტყისასა.

ცოტა ხანს კიდევ იმუსაიფეს; გაბო საღამომდისაც კი არ მოსწყინდებოდა პაპუნასთან ყოფნას, მაგრამ შეატყო, რომ პაპუნას ყანაში აგვიანდებოდა, ბოდიში მოიხადა ხელის შემშლისთვის და დედასთან ერთად შინისკენ წამოვიდა.

— შენთან მუსაიფი მე ყველაფერს მირჩევნია, კიდევ განხავ ამ კვირაშიო, — უთხრა პაპუნამ და თავის დოქითა და თოხით ყანისკენ გასწია.

4

— ჩვენი პაპუნა, ჩვენი პაპუნა! სულ ქვეყნის საქმეებზე ლაპარაკობს, სულ სხვაზე ფიქრობს, თავისი თავი და ოჯახი კი მივიწყებული ყავს, — სთქვა ტასიამ ნახევრად დაცინვის კილოთი.

— კარგი ადამიანია პაპუნა, ჭკვიანი კაცია, — ჩაილაპარაკა გაბომ.

— შეილო, ჭკუა და გონება კაცმა თავის თავს უნდა მოახმაროს და არა სხვას... ვინ დაგიმადლებს, ვინ მიგიჩნევს რამეთ. თუ ყველას აამე და სარგებლობა მოუტანე, ხომ კარგი, თუ არა და იმდენს გათრევენ და გაგინებენ, რომ... სოფელი ასეთია. არავინ არ გაგიტანს, კი ნაქნარს არავინ არ გიმახსოვრებს.

— პაპუნა რო აგრე არ იქცევა?

— ეხ, პაპუნა, პაპუნა! განა ყველა მაგისტანები არიან? ან ვინ უმადლის საწყალ პაპუნას რაიმეს? ამუშავებენ საზოგადო საქმეზე, დღე და ღამ არბენინებენ და ბოლოს მადლობის მაგიერ ლამაზად გამოლანძღავენ. ეს კარგად ვერ გააკეთა, ამაში მოგვატყვილაო და სხვა. მაგრამ გასაკვირალი ისაა, რომ ამ კაცს არაფერზე გული არ გაუტყდება და რაც უნდა ლანძღონ, ის მაინც არ ეშვება საზოგადო საქმეს.

— იმიტომ დედა, რომ პაპუნა ნამდვილი ადამიანი და პატიოსანი კაცია.

— რა გითხრა, შეილო! რო ვაკვირდები არც ამ პატიოსნობით გამოდის რამე ქვეყანაზე. ვუძახით საწყალ პაპუნას პატიოსანს, მართალი კაციაო და მას კი ამ ძახილით არაფერი შეეძინა, პირიქით დაიფსო კიდევ კაცი. ჯერ იყო და შეილი მოუკვდა, აღმასივით ბიჭი ყავდა უბედურს. მერე ცოლი გარდევალა. სულ მოუვლელობით და უწამლობით მოუვიდა, თორემ რო ეპატრონებია, ორთავე ცოცხალი ეყოლებოდა. დობთურის მოსაყვანი ფული ვერ იშოვა მაგ საწყალმა, მაგან! ამხანაგო, ამხანაგოო, ბევრი ეუბნებოდა და ახლაც უძანის, მაგრამ გაჭირვების დროს ყველა შემოეცალა და დასაღვევი წყლის მიმწოდებელიც კი არ ყავ-

და მის ცოლს უბედურს. შენი თუ არაფერი გაქვს, შეილო, ისე ყოველთვის დაეხმარება ჩაგრული იქნები, ამხანაგები და მეგობრები შუა გზაზე მიგატოვებენ.

პაპუნას შეილისა და ცოლის სიკვდილის ამბავი პირველი გაგონება იყო გაბოსთვის. ის ძალიან გაანაწყენა ამ ამბავმა და საკუთარი თავისაც დიდი უმადური დარჩა.

— რისთვის არ ჩავკითხე ოჯახის ამბები, რად მომივიდა ესაო, — ემდუროდა თავის თავს და თანაც უკვირდა: თუ მართლა იმდენი უბედურება ნახა პაპუნამ, რათ ვერ შევატყვე გარეგნობაზე, რისთვის არ ემჩნეოდა ბედის უკულმა დატრიალებო.

— იცი, დედა! მე პირდაპირ შერცხვენილი ვარ პაპუნას წინაშე, ეხლავე წავალ მასთან ყანაში და ბოდიშს მოვიხდი, როგორ მომივიდა ასეთი დაუკვირვებლობა?

დედას არ უნდოდა გაბოს ყანებში გაშვება — რა საჩქაროა პაპუნასთან მობოდიშება, ყოველთვის მოესწრებაო, — მაგრამ გაბომ არ დაიჯერა და ერთი საათის შემდეგ უკვე პაპუნას წინაშე იდგა და დარცხვენილი ბოდიშობდა.

— არა უშავს, გაბო, არა უშავს, — უპასუხებდა თავის მხრივ პაპუნა, — რა უყოთ, ცხოვრება ასეთია: სიცოცხლეს სიკვდილი მოყვება, სიკვდილს სიცოცხლე, დღეს კარგი დარია, ხვალ წვიმა იქნება. ასე მომდინარეობს წუთისოფელი გაჩენის აქეთ და ასე იქნება მომავალშიაც. ყველა სიკვდილის შვილი ვართ. ბევრი ვიჯაფრე, ბევრი ვითავცემე, ბევრიც ვიტირე, მაგრამ არაფერი არ გამოვიდა, კვდრები ვერ ავაყენე. სანამდის შემეძლო — მოვლითაც მოვუარე, არაფერი საცდელი არ დამიკლია, ბარე ორჯელ დოხთურიც კი მოუყვანე, მაგრამ შეუბრალებელმა სიკვდილმა მაინც თავისი ქნა...

— არა, მე იმიტომ ვემდური ჩემს თავს, რომ ამდენი უბედურება გამოგივლია და მე ვერ შეგამჩნიე, ვერ შევატყვე, — ეუბნებოდა გაბო, — ჩემს სიცოცხლეში ერთხელ შეგცოდე, ჩემო პაპუნა, და გთხოვ მაპატიო, გემუდარები გულში არ ჩაიჩნია.

— აბა რა საკადრისია მაგისთანები, ჩემო კეთილო! როგორ შეიძლება, შენი სამდურავი ღმერთმა ნუ მათქმევინოს, როგორ გეკადრება! მე, ჩემო გაბო, ჩემს თავზე და ჩემს უბედობაზე ლაპარაკი და წუწუნნი არ მიყვარს. ჩემს დარდასა და ვარამს შე ჩემს გულშივე ვიმარხავ და კვლავ დავიმარხავ. ვინც ადამიანია და კაცური გრძნობა აქვს, ის ჩემდა უთქმელადაც კი თანამიგრძნობს შენი არ იყოს, ხოლო პირუტყვ ადამიანისაგან რას უნდა გამოველოდე! მადლობელი ვარ, ჩემო გაბო, მადლობელი, სათნო ადამიანი ხარ და ღმერთიც არ მოგაკლებს სათნობას. დეე, ქვეყანა იყოს ბედნიერი და ჩემი უბედურება რა სახსენებელია. დღევანდელი ცხოვ-

რება ისეა მოწყობილი, რომ ბევრი რამე უწყობს კაცის გაუბედურებას ხელს, მაგრამ რამ ჩვენ მაინც მედგრად უნდა ვიყოთ და კუბოს ფიცრამდე უნდა ვიბრძოდეთ ბედნიერებისთვის.

გაბო სრული დარწმუნებული იყო, რომ პაპუნა მისამძიმრებისთანავე მოყვებოდა წუწუნს და საწყლად დაიწყებდა უბედურებაზე ჩივილს. უთუოდ ცრემლებსაც კი გადმოყრას საყვარელ შვილის და ცოლის მოგონებაზეო, მაგრამ პაპუნას მშვიდმა და ბრძნულის გამომეტყველებით წარმოთქმულმა სიტყვებმა ერთიანად გააკვირვეს იგი. პირველად კიდევ ეწყინა პაპუნას ასეთი ლაპარაკი—ეგ ხომ უგულობა და სულელური ოპტიმიზმის შედეგიაო სთქვა,—მაგრამ ბოლოს და ბოლოს თითონაც დარწმუნდა, რომ პაპუნას ლაპარაკში მართლაც ღრმა სევდასთან ერთად ღრმა აზრებიც იყო ჩამარხული.

— პაპუნა აქაც პაპუნათ დარჩა, არ უღალატა თავის მე-ს, ბოლომდის მისი ერთგულიაო,—სთქვა გულში გაბომ და ერთიანად შეეურიგდა ცხოვრების სიბრძნით დატვირთულ მოხუცს.

— იცი, გაბო, მე ისე მემა შენი აქ მოსვლა, რომ იცოდე შუადღემდისაც არ გაგიშვებ და სულ გალაპარაკებ, ხა... ხა... ხა... ხომ თანახმა ხარ?

— დიდის კმაყოფილებით, ოღონდ შენი გაცდენა კი მეძნელება.

— არა უშავს, შენთან ლაპარაკი გაცდენა კი არა, ჩემისთანა კაცისთვის პირდაპირ აღდგომის გათენებაა.

მონახეს ჩრდილი და დაიწყეს მუსაიფი. პაპუნას ჩიტი უფრინავდა სახეზე, ის წამდა-უწყუმ იგრებდა უღვაშებს და კითხვას კითხვაზე უსვამდა გაბოს. ხან მთავრობის მოქმედების ამა თუ იმ ნაბიჯის ახსნას თხოვდა, ხან სხვა ქვეყნების ამბებს ეკითხებოდა და ხან ვინ იცის კიდევ რას.

— ჰო, მართლა, — განაგრძო პაპუნამ, — წავიკითხე შენი მოთხრობების კრებული, მთელი ერთი თვე მოუნდი, თესვა მქონდა გახურებული და ვერ მოვიცალე. შენს კალამს ვენაცვალე, შენს კალამს. ოო, რა მომწონს აი ის... ნიკოლომიანუშილი რომ გყავს გამოყვანილი. ოხ, მისი ქირიმე, რა ბიჭი ყოფილა, რა უშრომია! რა წმინდა გულით ყვარებია ხალხი და თავიც კი შეუწირავს მისთვის! აი მესმის ადამიანი! რა ეშველებოდა ჩვენს წუთი-სოფელს, რომ ასეთი ადამიანები არ იბადებოდნენ ქვეყანაზე? ისინი ალამაზებენ და ამშვენიერებენ ჩვენს არსებობას, ისინი გვაყვარებენ სიცოცხლეს. ქეშმარიტად ასეთი ადამიანების გამოა, რომ კაცი განირჩევა პირუტყვისაგან და ადამიანი ეწოდება.

— იცი რა შინდა გითხრა ჩემი მოკლე ჭკუით, — განაგრძობდა პაპუნა, — არც ერთ მოხელე კაცს არ მოაქვს იმდენი სარგებლობა, რამდენიც მოაქვს მწერალს. აი ამიტომაც, რო მე შენ მიყვარხარ და სასახელო კაცად მიმაჩნხარ. რამდენ

ქკუას გვასწავლის მწერალი, რამდენ კეთილ გრძნობას აღვიძრავს! გღიხნის შენთვის თვის სადღაც კერაში, ჩაფერფლილი, ჩანაცრული, დასაწყლებული. მიტოვებული ხარ ყველასაგან, გული გიღონდება მარტოობით. აიღებ ამ დროს რაიმე მოთხრობას და დაიწყებ გულ დაწყევტით კითხვას. და მწერალიც—იკურთხოს მისი კალამი, შენდა შეუმჩნევლად წაგიყვანს სადღაც ახალ ქვეყანაში, გაცილებს, გატირებს, სხვას სრულიად უცნობს დაგამხანაგებს, დაგიმეგობრებს... და შენს მარტოობასაც ბოლო ედება, შენი სისაწყლევც სადღაც იკარგება. ეგ ჩაფერფლილი და ჩანაცრული კაცი უცებ ხედავ, რომ შენც ცხოვრების მონაწილე ხარ და ათასნაირის ძაფებით ხარ მასთან შეერთებული... იკურთხოს მწერლის მარჯვენა, იკურთხოს!..

— რამდენი სიამოვნება ჩემთვის ნინოშვილის მოთხრობებს მოუგვრია, რამდენი რამე მე იმისგან ვისწავლე! რამდენი მიტირია განკარგულების წაკითხვაზე, ისე პალიასტომის ტბის, სიმონას, ქრისტინეს. და ეს რატომ არის, ჩემო გაბო, იცი? იმიტომ რომ თქვენ, მწერლები, პატიოსნათ შრომობთ, თქვენი შრომა პატიოსანი და შეუბღალავია. ნინოშვილი წერს ერთ ადგილას, რომ ეს მოთხრობა ყარანდაშით დავსწერო. შეხედე საწყალი, მელან-კალმის ფასი არ ქონდა ისე ღარიბად იყო და უბრალო, ორ კაპეიკიანი ყარანდაშით წერდა, პატიოსნათ მუშაობდა. ალბად ქალღმერთი მამასისხლად ნაყიდი ექნებოდა. მშიერ-მწყურვალნი იქნებოდა, მე წამიკითხავს მისი ცხოვრების აღწერა და ყველაფერი ვიცი. დიახ, ასე სწერდა ნინოშვილი, მაგრამ მისი ნაწერი ბევრ ოქროს კალმინებისას ჯობს. პატიოსანი მშრომელი იყო და იმიტომ, საწყალი ხალხის ბედი ტანჯავდა და იმიტომ... აბა!

— აი ამიტომაც, რომ მე მწამს ცხოვრება და მიყვარს იგი. ვიცი, რომ ცხოვრების ბოროტების იქეთ, სადღაც კუნჭულში ჩუმათ სხედან ნინოშვილები და ორ კაპეიკიანის ყარანდაშით, ჰურის ფულზე გადანარჩენ გროვით ნაყიდ ქალღმერთზე კეთილ აზრებს და გრძნობებს გამოსახავენ. იქავე იბრძვიან ლომიაშვილები და ბედნიერებას ამყარებენ. წარმომიდგება ამ დროს გუთანზე დაყრდნობილი გლეხი და ჩემს ბედნიერებასაც საზღვარი არა აქვს. იკურთხოს პატიოსანი შრომა, იკურთხოს მისი გზა და სავალი!

— ყველაფერი კაი, მაგრამ ამ ქალს რაზე არ თხოულობ შენ კაი კაცო? სიცილით შეეკითხა კარგა ხნის ლაპარაკის შემდეგ პაპუნა გაბოს, რომელიც ცოტა არ იყოს კიდევ შეწითლდა ამ მოულოდნელ შეკითხვის გამო.

— ხა...ხა...ხა... თქვი, რაღას იგვიანებ, ბერად ხომ არ მიდიხარ?

— აგრე უცებ ვერ გადავწყვეტ, ჩემო პაპუნა, ცოლის შერთვა აგრე იოლი

როდია. ჯერ შენი გულის სატროფო უნდა მონახო, შემდეგ მის რჩენას უნდა იფიქრო, მერე კიდევ შეილება, მოყვრები...

— ოჰ, — ჰო, ჰო! მერე კიდევ სიდედრი, სიმამრი, ცოლის და, ძმა... ჩამოთვალე რაღა, შე კურთხეულის შეილო! ღიმილით უთხრა პაპუნამ, — შენ თუ მაგებზე იფიქრე, ვერასოდეს ცოლს ვერ შეიერთავ, განა სხვებს არა ყავს ცოლის ნათესავები და შეილები? განა შენზე ნაკლებებს ცოტას ყავს ცოლი! არა, მამა-შვილობამ... უკაცრავად ვარ მამა-შვილობის შეკადრებისთვის, მაგრამ ამნაირი ფიქრები მე არ მომწონს. რაც რომ ცხოვრებაში აუცილებელია, ის ყოველთვის გაბედულად და თავის დროზე უნდა მოახდინოს კაცმა. ვის გაუგონია ასე უკან-უკან ხევა! ამდენი ხანია ეგ კითხვა ვერ გადასწყვიტე? ჩვენ გლეხები, ამდენ ხანს რომ ცოლის შერთვაზე ფიქრობდეთ, შენი მტერია ჩვენს ცხოვრებას არ ეშველებოდა არაფერი. მე მეგონა რაიმე სხვა მიზეზი გეგდა წინ, თვარა ამას როგორ ვიფიქრებდი! შენც იშრომებ, ისიც იშრომებს... შეილების მოვლა კიდევ წმინდა მოვალეობაა, მორჩა და გათავდა, მერე რაღა საქირო, ფერი კარგი გაქვს და ხორცი, ჯანი გაქვს და ღონე...

გაბოს ისე შერცხვა ამ სიტყვების გამო, რომ არ იცოდა რითი ემართლებია თავი, ვითომ გააპირა რაღაცის წამოლულლულება, მაგრამ წამსვე შეაჩერა პაპუნამ.

ცხოვრება არც ისე ძნელია ჩვენ რომ გვგონია, უნდა იცოდე მხოლოდ გაბედული სიარული, უყოყმანო, ვაჟკაცური. უკან ხევია არ უნდა იყო, მუდამ წინ უნდა იხედებოდე, ფეხები უკან არ უნდა გრჩებოდეს. . და გამარჯვებაც შენი იქნება, ბედნიერებაც შენს ხელთ იქნება, რაც ცხოვრებაში კარგი შეგვხვდეს უყოყმანოდ მიიღე, ცუდი შორს გადისროლე, და მარცხი წელში ნუ გაგტებს, გამარჯვება გონებას ნუ დაგიკარგავს, თავი მუდამ მაღლა გეჭიროს, სულის სიგლახე არ დაგეტყოს...

— მე რა მაგალითი ვარ შენისთანა ნასთავლი კაცისთვის, მაგრამ მე მთელი ჩემი სიცოცხლე ასე ვამიტარებია. არაფრის არ შემშინებია, არასოდეს სულით არ დავცემულვარ. ტირილიც ბევრი მიგემია და სიცილიც, მაგრამ არასოდეს გონება არ დამიკარგავს. ოთხი შვილი მყავს გარდაცვლილი, წელსაც ორჯელ დამეცა თავს მეხი და ოჯახიც თითქოს ერთიანად დამექცა — ცოლი მომიკვდა, მაგრამ მე მაინც ჩემებურად დაფუხვდი განსაცდელს, ბედის წინ ქედი არ მომიხრია...

გაბო ერთიანად მოიხიბლა და დაატყვევა პაპუნას მუსაიფმა, ასეთი შთაბეჭდილება არასოდეს არ მოუხდენია მასზე პაპუნას, ასეთნაირად არასოდეს არ ჩაწვდენია იგი სულსა და გულში ამ ადამიანს. მოხუცის ყოველი აზრი და სიტყვა

სულის წმიდის გადმოსვლასავით ევლინებოდა მას და თანდათან ეხედებოდა ვეღარაღიარებდა. ბელი იმ საიღუმლო ქვეყანას, რომელსაც პაპუნას სულიერი ცხოვრება ეწოდებოდა. მხოლოდ ახლა, ამ მუსაიფის დროს გრძნობდა გაბო, რომ დღემდის მისთვის შეუცნობელი ადამიანის არსება თანდათან ნათელი ხდებოდა.

— ვნახე ის გრძნეული კლიტე, რომლითაც პაპუნას სულის კარების გაღება შემქმნებოდა, — ფიქრობდა გაბო და გაათასკეცებულის ყურადღებით მიჩერებოდა გატაცებით მომუსაიფე მოხუცს.

პაპუნა კი ისევ რწმენით, იმიდით და ამაყის სიამოვნებით განაგრძობდა ლაპარაკს. გაბო კიდევ უფრო იჩიბლებოდა ამ რწმენით, ხარბად უცქერდა ამ მომჯადოვებელ მოხუცს და სრულიად გადავიწყებოდა თავისი თავი.

5

გაბო იმ საღამოსვე შეუდგა ახალი მოთხრობის წერას. ასეთის გატაცებით და თავდავიწყებით მას დიდი ხანია კალმისთვის არ წაუვლია ხელი. სათნოებით, იმედებით და რწმენით აღსავსე სახე პაპუნა ელურიძისა მას მოსვენებას არ აძლევდა. მომხიბლავი მოხუცი აჩრდილივით დასდევდა მას, არ შორდებოდა მესხიერებიდან და მთელს თავის არსებით მოითხოვდა ქალაქზე გამოხატვას. გაბო რომ მოქანდაკე ყოფილიყო, ან კიდევ მხატვარი, ის უთუოდ მამა ღმერთისებურად გამოხატავდა პაპუნას; დაიჭერდა იმ წუთს, როდესაც მამა-შემქმნელი ამაყად გადმოაყურებს ქვეყნიურ ქაოსს და მთელის ქვეყნის რწმენით აღსავსე დინჯად ბრძანებს: იყოს ნათელიო.

მაგრამ გაბო სიტყვის ხელოვანი იყო და პაპუნას არსებაც სიტყვათა მეოხებით უნდა განესახიერებია. მან მოწიწებით მოკიდა კალამს ხელი, — თითქოს მღვდელთ-მოქმედებას იწყებსო... მაგრამ მუშაობის დაწყების ნაცვლად მისი გამომეტყველება მთვარე-ვარსკვლავებით შემკულ ზეცას მიავადა, დიდხანს იდგა გაქვავებული გაბო, ბეგრი ღიმილი და სასოება ამოკითხა მისს სახეზე ვერცხლის სხივთა კონამ და... გაბოს ხელიდან კალამი გავარდა...

— ღმერთო! წამოიძახა მან, თავზე ხელები იტაცა თოფნაკრავივით და თავ-ზარდაცემული წამოიჭრა ზეზე.

— განა უბედურს შეუძლია ბედნიერის დახატვა?! — ამოიგმინა მან და მწარედ აქვითინდა.

ეს ქვითინი პირველი იყო გაბოს ცხოვრებაში. მართლა იგი უკმაყოფილო იყო ცხოვრებით: გულს უსერავდა ადამიანის სივრაგე და ცხოვრების სიღუბჭირე; მძიმე ლოდით აწვა ბუნების საიღუმლეებათა შეუცნობლობა, მაგრამ სასო-

წარკვეთილი მაინც არასოდეს არ ყოფილა. ცხოვრების სიღუბჭირობით განაწამები ყოველთვის შესძლებდა ხოლმე თვალზე მომდგარ უიმედობის ცრემლთა ნაკადის შეჩერებას და თითქოს იმედ მიცემული გაორებული არსებით ჩაილაპარაკებდა: მაგრამ რადგანაც კაცნი გვქვიან, შეილნი სოფლისა, უნდა კიდევცა მივდიოთ მას, გვესმას მშობლისაო. დიახ, ბოლოს და ბოლოს, დიდი რყევისა და ორქოფობის შემდეგ გაბო მაინც ცხოვრებას ურიგდებოდა და ბრძოლის ველიდან გაქცევას მაინც მასთან ჭიდილს არჩევდა... ასე მიმდინარეობდა მისი ცხოვრება, მაგრამ დღეს კი სრულიად იმედ-მიხდილმა გაავლო ხელიდან კალამი და გულის გამგმი-რად ამოიტირა.

მოულოდნელი იყო ეს წამი გაბოსთვის, მასთან საშინელი და თავზარდამ-ცემი. მხოლოდ ახლა გადაეშალა მას მთელი თავისი არსებობის ნამდვილი სახე — დაუსრულებელი რყევა, ორქოფობა და ნაძალადევი რწმენა, გადაეშალა და კი-დეც შეძრწუნდა.

— ქვეყანა პაპუნებისთვის არის შექმნილი, მათ სწამთ თავიანთი თავი, ისი-ნი გაბედულად მიდიან ცხოვრების გზაზე და არასოდეს უკან არ იხედებიან. მაგ-რამ მე ვინა ვარ, მე! რა არის ჩემი დანიშნულება, რა წილი მიძევეს ცხოვრებაში, სად არის ჩემი ფეხის დასადგამი მიწა?! ეკითხებოდა თავის თავს გაბო.

— არც მრწამს ჩემი თავი და კიდევ მრწამს, მივდივარ და თანაც ვბორძი-კობ. ერთის თვალით რომ ვითომ წინ ვიხედები, მეორე უკან მიმიქცევია, იმე-დის გვერდით უსასოება მშხამავს... რა ვარ, ვინა ვარ?.. რამდენი რწმენა და სა-სოება გამოიხატებოდა პაპუნას თითოეულ სიტყვაში, თითოეულ ბგერაშიც კი!.. მე კი, მე?.. თითქოს ყველაფერი ვიცი, ფილოსოფოსად მომაქვს თავი, ვმწერლობ, სხვებს ვასწავლი და ამავე დროს თითონ ჩემს არსებაში ერთი რამე მკვიდრი და შეურყეველი რწმენაც კი არ არის? ნეტავი ერთი რაიმე საგანი ან იდეა თუ მრწამს უყოყმანოდ, უეჭვოდ და უდაოთ?

რამდენიმე ხნის უკან იმედებით აღსავსე და რწმენით გატაცებულ გაბოს ერთიანად გადაეშალა მთელი თავისი დაცხრილულ-დაცარული წარსული და საე-სებით ჩაიფერფლა, გაცამტვერდა. ის ფრთები, რომლებითაც სულ რამდენიმე წუთის უკან ძალუმად დაფრინავდა იგი პაპუნას ხატებასთან ერთად საოცნებო მომხიბლავ ქვეყანაში, უღვთოდ დაეკეცა და სასიკვდილოდ განეგმირა. წელან ლალად მფრენი სირთა მეფე, ამ წუთს ფრთებ შექრილის და თავ ჩაქინდრულის არწივის აჩრდილი და იყო.

— პაპუნას ხელალებით სწამს და სჯერა მშრომელთა სიკეთე, სათნოება, ზნეობრიობა, სწამს მისი აწმყო და მომავალი, შუბლ გაშლილი შეჭყურებს სამ-ყაროს... მაგრამ ვინ გარდაქმნა და ვინ გადააკეთა საზოგადოდ ადამიანის ბუნე-

ბა? ის ხომ ცხვრის ტყავში გახვეული მგელია, მგელი, რომელიც ყოველ ადამიანში ბოლოს იმაზე ფიქრობს, რომ სხვა შესჭამოს და თითონ გაძღეს... ყოველ ადამიანში ბოლოს და ბოლოს პირადი „მე“-ლა არის, საკუთარი კეთილდღეობა, პირადი ბედნიერება. საკუთარი შვილი რაა, ღვიძლი სისხლი და ხორცი იმასაც კი უღალატებს ადამიანი, — ოღონდ თითონ კი იყოს ბედნიერი და მიძღარი. თითონ პაპუნასაც ხომ მარტო პატიოსან მშრომელთა სიკეთე სწამს, მაშ დანარჩენი რაღა არიან?

გაბომ მაშინვე დაარწმუნა თავისი თავი, რომ პაპუნას ამ გვარი რწმენა ერთ-გვარი გონებრივი სივიწროვის შედეგი იყო. მისი აზრით პაპუნა რომ ფართო გონების პატრონი ყოფილიყო და შეძლებოდა იქამდე ამაღლება, რომ ყველა ადამიანთათვის გადაეხედა, აგრე ოპტიმისტიურად არ შეხედავდა მაშვრალთა ბედს, თითონ გაბოს თვალშიც არც მშრომელნი იყვნენ მაინც და მაინც მიმზიდველნი და ყოველ გვარ სათნოების მატარებელნი. ამ დასკვნამდე ის ნელ-ნელა და თან და თან მიდიოდა. აშკარად და გულ ახდილად ეს თავისი გრძნობა მას არსად არ უთქვამს, არც ერთ მოთხრობაში არ გაუტარებია მას ასეთი აზრის მკრთალი სახეც კი, მაგრამ... ისიც ფაქტი იყო, რომ ეგ აზრი ექვიანობის ჩრჩილად იჯდა მისი სულის სიღრმეში და მოსვენებას არ აძლევდა. ეს ჩრჩილი განსაკუთრებით ამ ბოლო ხანებში ამოძრავდა, — ბოლოს და ბოლოს, რო ვაკვირდები, ეს დაბალი ხალხი, მშრომელნი, ანუ უფრო კიდევ გარკვეულად, რომ ესთქვა — ბრბო, — არც ისე სათაყვანო არსება ყოფილა, — ეტყოდა ხოლმე თავისს თავს გაბო, — ღღეს ერთ კერპსა სცემს თაყვანს და ხვალ მეორეს, არაფრის ერთგული ის არაა, არავინ არ უყვარს ბოლომდის. ვფურცლავ ისტორიას და განცვიფრებაში მოვდივარ; დაბალი ხალხი ღღესაც ის არის, რაც ათიათასის წლის უკან ყოფილა: დაუნდობელი და ცვალებადი, პირადი კეთილდღეობის და საკუთარი კუჭის მალმერთებელი. ავიღოთ საბერძნეთი, რომი... მაშინდელ მშრომელთ, ბრბოს ხან ერთი პირი უღმერთებია და ხან მეორე, ღღეს აღმა ნახნავი, ხვალ უკუღმა უფარცხავს, ვისაც მეტი უქმევია, გუნდრუკიც მისთვის უქმევია... აგრეა ღღესაც, მრავალი ასის წლის შემდეგ; ვინც მეტს პირდება, ვინც მეტს ატყვილებს, ხალხიც იმას მიყვება და უჯერის, ღღეს ერთი პოლიტიკური მოღვაწეა გაღმერთებული, ხვალ მეორე იქნება უთუოდ და ასე დაუსრულებლივ, სად წავიდა ამდენი ხნის კულტურული მუშაობა, საკაცობრიო პროგრესი? რით არის ბრბო ისევ ბრბო: კუჭის მონა, გაუტანელი, დაუნდობელი, პირადი მე-ს მალმერთებელი, სისხლის მოწყურე? რად ვერ განკაცებულა იგი და ვერ დაახლოვებია ადამიანის იდეალს?

ამ კითხვის პასუხი გაბოსთვის ნათელი იყო. მისის აზრით ადამიანის ბუნების გარდაქმნა შეუძლებელი იყო, ადამიანი მხეცად გაუჩენია ბუნებას და მხე-

ცადვე დარჩებაო. რომ ეს აგრე არ იყოს და ადამიანთა ხასიათის გაუმჯობესება შეიძლებოდეს, ამას უფუოდ დავინახავდით ისტორიიდანო. გაბოს სწამდა ქვეყნიური ცხოვრების ევოლიუცია და თანდათან გარდაქმნა, მაგრამ ეს ევოლიუცია საზოგადოდ არ ეხებოდა ადამიანის ბუნებას და ხასიათს, რომელიც უცვლელად მომდინარეობდა მრავალ საუკუნეთა მთა-გორებ შუა.

6

გაბომ ერთიანად მოხდა ეჭვთა კიღობანს თავი და თითქმის სასოწარკვეთილი დაეყრდნო სამწერლო მაგიდას. გაღებულ ფანჯარაში ვაშლის ტოტები შემოსულიყო და თითქოს ძვირფასი ძღვენი მოუტანიათო—მწვანე ფოთლებს აწვდიდნენ თავ-ჩაქინდრულ გაბოს. მწიფე ნაყოფის სურნელება ერთიანად ატკბობდა იქაურობას. მთვარე-ვარსკვლავებიც კარგა ხანია გამზადდულნი იყვნენ საძღვნოდ სხივთა კონებით ხელში, მაგრამ მაგიდაზე ანთებული ლამპარი ერთიანად ჩრდილავედა მათ.

— ბედნიერია პაპუნა, ბედნიერი, — ფიქრობდა გაბო, — მას ყველა სწამს, უყოყმანოა, გაბედულად მიდის ცხოვრების გზაზე: აკეთებს რაც უნდა, ლაპარაკობს რასაც გრძნობს. მე კი... ვერც იმას ვაკეთებ რაც მინდა და ვერც იმას ვაღიარებ, რაც ეჭვად მეველინება. ვშიშობ, ვზომავ, ვსწონი, ვყოყმანობ. ვერც ერთი ნაბიჯი ვერ ვაღამიდგამს გაბედულად: ვლაპარაკობ და არ მჯერა, ვმოქმედებ და არა მრწამს... ერთი აზრი, ერთი გრძნობა — ჩემთვის უცნობია!.. ოოხ, წყეულიმც იყოს მრავალ აზრიანობის წარმომშობელი საათი!

კიდევ დიდხანს იყო მწვავე ფიქრებში გახვეული გაბო, დიდხანს ათვალიერებდა თავის დაფლეთილ გულს და დაცარულ ცხოვრებას, რომელიც გარეგნულად თითქოს სათაყვანო და მისაბაძი იყო, მაგრამ შინაგანის მხრივ ერთობ აფორიაქებული და სევდით აღსავსე. აგრე მკაფიოდ და გარკვევით ჯერ ერთხელაც კი არ წარმოედგინა თავისი ცხოვრება გაბოს, მხოლოდ ახლა, როდესაც მოწიწებით აიღო ხელში კალამი და მოინდომა რწმენით აღსავსე პაპუნას გამოსახვა, — მხოლოდ ახლა დაინახა საკუთარი თავის ნამდვილი სახე და ჭეშმარიტი ხატება, რომელიც თავიდან ბოლომდე გაორებული არსება იყო: პირველს სწამდა ის, რასაც ასამარებდა მეორე, მეორე აკეთებდა იმას, რასაც არღვევდა პირველი.

— პაპუნას სწამს ხალხის მეთაურთა უანგარობა, გარეგნულად მეც ვეთანხმები მას, მაგრამ ვიცი რა ჯძვეს გულის სიღრმეში ყველა მეთაურს — როგორც ადამიანს — და რწმენა მერყევა, ყველგან ანგარებას ვხედავ: თავმოყვარეობა, კარიერა, პირადი უფლებიანობა და დაწინაურება. პაპუნას მწერალთა სიწმიდეც

ლი პაპუნას ღვთაებრივი სახე, რომელიც ასე ძალუმათ მოითხოვდა მისგან სიკეთეს ყვათა და სურათთა თამაშში განსახიერებას, კვლავ აღნთო ზეციურის ცეცხლით მწერლის არსება. დაიღუპა ეჭვები, უიმედობა, გაქრა ყოყმანი! გაბო კვლავ პაპუნას მგოსანია და კიდევ წუთი და მთელის თავის გატაცებით შეუღლება მომჯადოვებელ მოხუცის უკვდავ ხელოვნების სურათებში აღბეჭვდას.

— იცი პაპუნა, — გააწყვეტინა აღტაცებულმა გაბომ, — მე გეტყვი შენ ერთ ზღაპარს და მიპასუხე როცა გკითხო.

— კი შენი ჭირიმე.

— იყო ერთი ყმაწვილი, ჭკვიანი, ჯანსაღი, სათნო, ლმობიერი. მას ყველა უყვარდა და ყველასათვის კარგი უნდოდა, მაგრამ ის არავინ შეიყვარა და არ იძმო. ამის გამო სევდა დაეუფლა მის არსებას და გოდებამ შეიპყრო იგი. დაჯდა, შავი ჩაიცვა, თავს ფერფლი წაიყარა, აიღო ქნარი და მწარედ სტიროდა, გულის საკლავად ქვითინებდა გრძნეულ სიმებზე. ტიროდა ჭაბუკი და სტიროდენ სხვებიც, იცრემლებოდა ყმაწვილი და ცრემლით იწურებოდნენ მსმენელნიც. გეკითხები მე შენ — რისთვის ტიროდა ჭაბუკი?

— სახელითა სიყვარულისათა, — იყო პასუხი პაპუნას მხრივ.

— გულ დასერილმა ყმაწვილმა, — განაგრძო გაბომ, — იგრძნო სიკვდილის მოახლოვება და კიდევ უფრო გაძლიერდა მისი ქვითინი და ოხვრა, ძრწოლა და შიში, კვნესა და ვაება. გეკითხები მე შენ — რისთვის შიშობდმ და ძრწოდა საბრალო ჭაბუკი?

— სახელითა სიცოცხლისათა, — იყო პასუხი პაპუნას მხრივ.

— უნდოდა რწმენა ქონოდა და ურწმუნოდ ჰყვეს იგი, — ამბობდა გაბომ, — ამოცალეს უკანასკნელი იმედი, წაუბილწეს ყოველივე სიკეთე. და კვლავ სტიროდა იგი, თმა-წვერს იხოკავდა, უნუგეშოდ ჰკვნესოდა. კვლავ გეკითხები მე შენ — რისთვის ჰკვნესოდა იგი?

— სახელითა რწმენისათა, — უპასუხა პაპუნამ და განაგრძო, — ხომ ყოფილხარ ეკლესიაში და მოგისმენია მღვდლის სიტყვები წირვის დაწყების წინ: სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. აი ვისის სახელით იწყებს მღვდელი წირვას. ჩვენც უბრალო ადამიანებიც რაიმეს სახელით ვიწყებთ ხოლმე საქმეს. იმ შენი ზღაპრის ყმაწვილსაც ასე უქნია: ტიროდა სიყვარულზე გულ-დაწყვეტილი, სანატრელ სიცოცხლეს მოკლებული, რწმენის შერყვევისთვის. ასე ვიყავით ჩვენც, მშრომელებიც: ვიტანჯებოდით სახელითა ბედნიერებისათა, სიკეთისათა, სათნოებისათა...

— შეუძლია კი უბედურს წარმოიდგინოს ბედნიერება? გააწყვეტინა გარინდებიდან გამოსულმა გაბომ.

— და მერე როგორ? ათას წილად უფრო უკეთ, ვიდრე თვით ბედნიერს.

— მაშ უბედურსაც შეუძლია ბედნიერის დახატვა,— წამოიძახა გაბომ და ელვის სისწრაფით მიაშურა სამწერლო მაგიდას. რამდენიმე წამის შემდეგ ის უკვე მღვდელთმოქმედებდა ხელოვნების საკურთხეველის წინაშე და პაპუნას სურათს ალტაცებით აქანდაკებდა მომხიბლავ სიტყვათა მძივებით.

გაბომ სწერდა ახალ მოთხრობას, რომლის სათაური იყო: „ბედნიერი კაცი.“

1919 წ. აგვისტო

ს. პარტენაშვილი.

ცისარტყელა

შავი ღრუბლებით ჩაწყვდიადებული და დამძიმებული ცა მრისხანეთ სქექ-
და, დრო-გამოშვებით ელვის ენები ცას თვალის მომპრელი სინათლით სერავდა.
განრისხებული ცა ჩამოსაქცევათ ქუხდა, და მეხს მეხზე უგზავნიდა დედამი-
წას.

ცა-დედამიწა თითქოს სამკედრო-სასიცოცხლოთ შებმულიყვნენ.

მიწა ირყეოდა და ცეცხლს აფრქვევდა მთის წვერვალებიდან; ხოლო ბუ-
დიდგან ამოვარდნილი ზღვა თავ-დაუქერლათ მიჰქროდა, დელავდა, დაგორებულ
ტალღებს ერთი მეორეს ახლიდა.

ქვეყანა განსაცდელს ელოდა; თითქოს მეორეთ მოსვლა იწყებოდა; ყველ-
გან სისხლისა და ცრემლის ზღვები გუბდებოდა.

და აი ამ საზარელ ქექა-ქუხილში, სისხლისა და ცრემლის ზღვაში დაავადე-
ბული და ცოდვით სავსე ძველი ქვეყანა ძრწოდა, სასოწარკვეთილი აქეთ-იქით
აწყდებოდა.

დიდ ხანს, დიდ ხანს გაგრძელდა ეს ჯოჯოხეთი; ის შესწყდა მხოლოთ მა-
შინ, როდესაც ცა ცრემლათ, ხოლო დედა-მიწა სისხლათ დაიწურა; უმაგალითო
წარღვნამ გადიღო მხოლოთ მაშინ, როდესაც გმირთა გმირმა ამირანმა ძველი
ქვეყნის ყველა ჯაჭვები დაღეწა, დაამსხვრია და მის ნანგრევებზე ახალი საუ-
ცხოვო და საოცნებო ქვეყანა ააგო; ცა დაცბრა, დედა-მიწა დაყუჩდა; ხმელეთ-
თან ერთად ზღვაც დაწყნარდა და ახალ კალაპოტში ჩამდგარი სანეტაროთ აბი-
ბინდა.

აღმოსავლეთით ირაჭრაჟა, მტრედის ფრათ ინათლა. შავი ღრუბლებიც გა-
ცრიაქდნენ, დაიფლითნენ, დადნენ და მთებს იქით გადიყარნენ.

ციცკიდური თანდათან ცეცხლით აინთო და ცა-დედამიწამ მიქნურებსავით
ერთმანეთს უშკლიმეს.

ცა გაიხსნა და აფერადებულ ქვეყანას ცისარტყელა საუცხოვო გვირგვინათ
თავს დაედგა.

არჩილ რუხაძე

ოზოლ საფლავთან

არც ძეგლი, არც ლოდი...

არც არვის ახსოვს ის...

მხოლოდ ერთი მანდილოსანი, შავი-ძაძვებით მოსილი, მოდის ხანდისხან, მთელი საათობით აფრქვევს ცრემლს ობოლ საფლავთან, დაადებს მას გულზე ყვავილთა კონას და გულ ამოჩუყებული დაბრუნდება სახლისკენ.

შემოდგომის ფოთლები უხვად სცვივიან ველურ ბალახით შემოსილ საფლავზე...

შემოდგომის ქარი არხევს გამხმარ ბალახთა ღერებს და ათამაშებს საფლავის თავზე მოგროვილ ფოთოლთა გროვას...

ხალხი მიდი-მოდის...

ის სადღაც მიეჩქარება...

ქალაქის გარეთ, გაშლილ მინდორზე თავისუფალი ერი ზეიმობს...

აქ კი, ამ ობოლ საფლავთან არვინ ჩერდება...

რამდენი ხანია, რაც ამ მიყრუებულ საფლავს მხოლოდ ქარი უმღერის ნაწინას...

ქოტი კი ღამით დასჭყვივის, თითქო სცდილობს დაუფრთხოს გმირს ძილი...

მაგრამ ძლიერი ძილით სძინავს შავს მიწას ქვეშ გმირსა...

ის ვერ გაახელს თვალებს და ვერ დაინახავს იმ უხვ-სხივ მზეს, რომელსაც ეტრფოდა ოდესღაც და შესწირა თავი...

სამშობლოს ტრაპეზზე ზვარაკათ მიტანილს მაგრათ სძინავს და მისი თვალი ვერ დაინახავს დამსხვრეულ ხუნდებს, თავისუფალ ხალხს, ბედნიერ ერს...

ხუნდებ-აყრილი ხალხი ზეიმობს, სიხარულით დამთვრალა...

ბედნიერების მზე თავს დასცქრიალებს ოცნებათა სამეფოში შეტყორცნილ ერს...

აქ კი, ამ მივარდნილ საფლავთან საშინელი სიცივეა დღესაც... გული იყინება, შავათ ითალხება...

მხოლოდ ერთი შავიანი ქალი ჰოვა ხანდახან, ყვავილს დააყრის ობოლ საფლავს, ერთხელ კიდევ შეფიცავს, რომ მის მწარეთ დაკოდილ გულს ვერვინ

გამართლებს, ეამბორება შავ მიწას და თვალზე გაწითლებული წავა ისევე მინდობს
 რომ იქ დაამთავროს დაღუბულ სიყვარულზე ტირილი...

შემოდგომის ცივი ქარი ჰქრის...

გაძარცულ ბალახთა ღერები ერთმანეთს ეკვრიან...

ჩაყვითლებულ ფოთოლთა გროვა შრიალებს, ფორიაქობს...

ობოლ საფლავს გულ-საკლავათ თავს დასტირის ცივი ქარი...

არე-მარე ყრუა...

გაქვავებულა მიდამო...

მხოლოდ დაბა-ღუბით წამოსული ცრემლი ჰბანს საფლავს... სტირის დაო-
 ბლებული გული დამქნარ სიყვარულს...

ჩადექი, ქარო, ნუ მძაფრობი..

მზეო, შემოკარ სხივი ამ ცივ საფლავს... და ახარე მშვენიერი ღღეები ჩამ-
 ქრალ სიცოცხლეს...

ნუ სტირი, ქალო!..

ნუ აღრჩობ ცრემლთა ზღვაში გმირის გულს!..

მას არ უნდა ცრემლი... ის ბედნიერია, რომ ქვეყანას მოუტანა ნაყოფი...

ცას მოსწყდა ვარსკვლავი, მაგრამ სხივი ჯერ კიდევ ჰკრთის...

და მჯერა ამ ობოლ საფლავს არ დაივიწყებს მადლიერი ერი...

ის მთვრალია ეხლა... სიხარულით თავბრუ ესხმის...

მაგრამ მოვა დრო, გაივლის ეს სიხარულის სტიქია, შეუდგება ერი მსხვერ-
 პლთა დათვლას და მოვა ამ ობოლ საფლავთანაც თაყვანსაცემათ და შესამკობათ.

ქ ს ბ ბ ბ

ტრ. რამიშვილი

სტუმარ-მასპინძლობა

კომედია სამ მოქმედებად

მეორე მოქმედება

ოგივე დეკორაცია.

- ნუცა** (ფარდის ახდისას სსსადილო მაკიდასთან დგას და სარძევედან აღუდებულ რძეს ჩაის ჭიქაში გადასხნამს, ცოტას დაშაქრავს და კოფინითაც მოურევს).
- მამიდა** (გამოდის მარცხენა კარებიდან სავარჯეთ გამოწეობილი).
- ნუცა** თქვენ საით, მამიდა?
- მამიდა** თბილი ამინდია და მინდა გავისეირნო.
- ნუცა** ჩინებული აზრი მოგსვლიათ. რომ მეცალოს, მეც თან გამოგყვებოდით.
- მამიდა** დედა შენიც უნდა წამეყვანა, მაგრამ უარი მტკიცა.
- ნუცა** უიმე, სად შეუძლიან, თავი მალლა ვერ აუწევია.
- მამიდა** იპ, აუწევია კი არა დაუწევია. (გესდისანად წითხითებს) გენაცვალეთ, რა დრო დაგვიდგა. ვინ ისა და ვინ ასეთი სინაზე, შაკიკი კი არა, ლოგინში შავი ჭირიც ვერ ჩამაწვენს. რა უჭირს, ბედს შეჭყრია და სარგებლობს კიდევ. მე შენ გითხრა, სოფლის ცივი ქარი შეუზუზუნებს გვერდებში. ჰაი გილა! ჰაი გილი! რათა ღირს ეხლა მისთვის ერთი წათაქება.
- ნუცა** მამიდა, მამიდა, აბა რას ამბობთ! განა თქვენ კი გაკლებთ პატივის ცემას? ან და ავით რომ გამიხდეთ, განა იმაზე ნაკლებ მოგივლით?
- მამიდა** არა გეწყინოს რა, შენ შემოგვევლოს ჩემი თავი. სიტყვამ მოიტანა და იმიტომაც ვსთქვი, თორემ ისე ვინ ავადრებდა. მე მხოლოდ ვნანობ, რომ ღმერთმა აღექისისთანა კაცის სიდედრობა არ მალირსა. აბა ეხლა ჩემი პატარა მოგნახო. ნეტა სად არის (ეძახის სმამაღლა) ვანო, ბიჭო, ვანო!
- არამან** (შოადგება მარჯვენა კარებს) მამიდა! მე ვმუშაობ და თუ შეიძლებოდეს ცოტა ხმა დაბლა ილაპარაკეთ (გადის).
- მამიდა** ჰმ! მოდი ეხლა და გულზე ნუ გასკდები.
- ნუცა** (ჩაიკისკისებს).

მამიდა მამიდასაც რო მეძახის. ღმერთმა შენც შეგარცხვინოს და შენი მამიდაცა, შე პამპულავ, შენა. (აჯჯვრებს) „მე ვმუშაობ“. დიდი ამბავი არ მომხდარა! ნეტა რას მიკეთებს. (ხუცას) ქალო! ეს ვინ ოხერი შემოგიყვანიათ ოჯახში. ვინაა, ვის ღარჩენია! კაცს მაინცა ჰგავდეს. ეშმაკი თუა, კული რა უყო?

ნუცა (იციხის) ახ, მამიდა ნუ მომკალი სიცილით.

მამიდა უი დალოცვილო, შენ სულ სიცილის გუნებაზე ხარ. სხვისა ქირი დობეს ჩხირიო, ამაზედ იტყვიან სწორეთ. არა, ამის მოთმენა არა გზით არ შემიძლია, თავი ცოცხალი რაღათ მიღდა, თუ ეს უტიფარი ხვალვე არ გავადგებინე ჩემს ალექსის. (ეძახის) ვანო, ვანო! (ისმის ვანას ხმა: აქა ვარ, აქა! გადის შუა კარებში).

მამიდა აქ მო შე სასიკვდილდე, რამდენი უნდა მაყვირო. (მიეფარება).

ნუცა (თვალს გააყოფებს) ახ, მოხუცო, რა ძვირათ მიზის მე შენი აქ ყოფნა. (გადის რძიანი ჭიქით მარცხენა კარებში).

ალექ. (იმავე დროს გამოჩნდება დერეფანში ქუდსა და ზაღტოს იქვე ჩამოჭკიდებს. შეშოდის და არამანის კარებს უკაკუნებს) ბატონო არიმან, გცალიანთ?

არიმან აა გამარჯობა! მცალიან, თქვენთვის მუდამ მცალიან. მოიტანეთ?

ალექ. (ამოიღებს ჯიბიდან ზატარა ლურჯ შუშას) ინებეთ.

არიმან (უჭერეტს შუშას) ჩინებულა, ჩინებული. ვაშა! როგორცა ვხედავ, თქვენ აღარა ხუმრობთ. (უბეში ჩაიდებს) მერე უფრო საფუძვლიანად გავსინჯავ.

ნუცა (შეშოდის მარცხენა კარებიდან) ძლივს, აბა ჩემო ხაზინადარო, ჩამოყაქე ფულები.

ალექ. ფულები და ფულები! (არამანს) აი ვინაა ჩემი ჯიბის მიკრობი.

ნუცა მაშ რა ვქნა, დალოცვილო. ამდენ სულს ჭამა არ უნდა!

ალექ. (არამანს) წუხანდელი ვახშამი სამოცი თუმანი დამიჯდა.

არიმან იათად გამოსულხართ.

ალექ. (ხუცას) რამდენი გეყოფა?

ნუცა ხუთასი, ექვსასი, თუნდ ათასი.

ალექ. აჰა, ჯანი გავარდნია, დეე იყოს ექვსასი, (აძლევს) ჰო მართლა, ღვინო ვიყიდე, საცაა მოიტანენ.

ნუცა კეთილი. (გადის)

ალექ. ეხ, რომელ ერთს გაუძლოს კაცმა. ამ ბუსტრიკიძეს, რომ არ ვიცი, რა მოგუხნებო. წელან ველაპარაკე და დავრწმუნდი, რომ იმისი მოშორება არც ისე ადვილია. „უთუოთ მილიციაში უნდა ჩამაყენო და ბინაც აქ გამიჩინოვო“.

- არიმან ვაი ჩვენი მილიციის ბრალი!
- ალექ. ჩავეყენო, ვაი თუ შემარცხვინოს, არა და ვაი თუ მდრინგოს.
- არიმან ეს მოსაზრება ჭკვასთან ახლოა.
- ალექ. თქვენ ამბობთ ავაზაკიაო?
- არიმან დიახ, დიახ. თქვენ ამაში ერთი საათის შემდეგ დარწმუნდებით.
- ალექ. აბა როგორ?
- არიმან ყური მივღეთ! გეგმა უკვე შევიმუშავე, თანაშემწეთ ავირჩიე თქვენი მეუღლის დეიდის ქმარი ნიკიფორე ატაკუტა.
- ალექ. ბიჭოს, ბიჭოს! მერე?
- არიმან ის იმას ჩემით დაინტერესებს როგორც კაპიტალისტით, ძალით შემომეჭრება ოთახში, ჩემს ძირგაფხეკილ პორტფელს გაიტაცებს და დეკერის შიშით სულ მიატოვებს ამ არე-მარეს.
- ალექ. შენი ჭირიმე, შენი, თუ ეს მოხდა, ძეგლს დაგიდგამ ძეგლს. (გაიფლგამოაფლგის და ფანჯრებს დასტკეპრდება. თებროს დაურეკეს).
- თებრო. (გამოჩნდება შუა კარებში).
- ალექ. თებრო ჩემო! თუ გცალია ამ ფანჯრებს სველი ტილო წაუსვი, ძალზე გაჭუჭყიანებულია.
- თებრო. ამ საათში. (გადის).
- ალექ. (არიმანს) უკაცრავად, ესლა ცოტა ხნით ოჯახს მივხედავ.
- არიმან მიბრძანდით, ბატონო.
- ალექ. თქვენ შინ იქნებით?
- არიმან არა. მინდა ცოტა ხნით გავისეირნო.
- ალექ. არ წააგებთ, საარაკოთ თბილა.
- არიმან მაშ დღეიდან ვიწყებთ.
- ალექ. როგორც გენებოთ. ჩემი ბედი თქვენ ხელშია. (შედის მარცხნივ).
- არიმან (შედის მარჯვნივ).
- თებრო. (შემოდის შუა კარებიდან ზატარა ტანით და სველი ტილოთი და შეუიკებს მუშაობას).
- არიმან (გამოდის ზატარა ჩხმული, ქუდით ხელში და გადის შუა კარებში).
- თებრო. (დიდინებს).
- ნიკიფ. (მცირე ზაუზის შემდეგ შემოდის ფეხ-აკრეფით) აი თურმე სად ყოფილა.
- თებრო. (შეკრთება) ვუი! (ერთს უკმაყოფილოდ მიჭხედავს ნიკიფორეს და განაგრძობს მუშაობას).
- ნიკიფ. ნუ გეშინია, ჩემო კუდრაჭვე, ეს მე ვარ, შენი ნიკიფორე.
- თებრო. (ტუნ-აბსეკით) „შენი ნიკიფორე“. ვინ მოგახსენათ?

- ნიკიძე.** თავი, რომ ქვას ახალო, მაინც შენი ვარ. მერწმუნე იაღონო, რომ ქალაქში მხოლოდ შენთვის ჩამოვდივარ. „გურიაში რა მინდოდა შენ, რომ არ მეგულეობოდე“-ო იტყვიან ამისთანა შემთხვევაზე. თანჯრებს ასუფთავებ? აი ვინც ეს ქარი გააჩინა. კიდევ კარგი, რომ ჩადგა თორემ აღარ ვიცოდი, რა შექნა.
- თებრო.** თავი დამანებე, რა კუდში დამდეგ.
- ნიკიძე.** გამიგონე, ნაშუალამევს, როცა ყველას მიეძინოს, აიღე და შემომი-სრიალდი ვანის ოთახში, თბილა, როგორც აბანოში. ხომ იცი, იქა მძინავს.
- თებრო.** ფუჰ! უნამუსო!
- ნიკიძე.** თავს ნუ იკატუნებ, ჩემო შუქურავ, ხომ ხედავ, ხუთი წლის ნაქვრი-ვალი ვეღარ ეტევი თავის კანში. ჩემი ცეცხლი კი სულ სხვა გუნებაზე დაგაყენებს.
- თებრო.** ანგარიში შეგშლია, შენი ამყოლი სხვაგან ეძიე.
- ნიკიძე.** სიკაპასე, რომ ქალს ასე შევენოდეს, შენს მეტი არ მინახავს ჯერ. ორ-ში ერთი: ანუ მომეც განკურნება, ანუ მიწა მე სამარე.
- თებრო.** განკურნებისა რა მოგახსენო, და სამარეში კი დიდის სიამოვნებით ჩა-გიძახებდი.
- ნიკიძე.** (უეცრივ აკოცებს).
(აღექსის ხმა: თებრო, თებრო)!
- ნიკიძე.** ფუჰ! რა დროს შემაწყვეტინა ამ უღმერთომ. (თებროს) თებრო, სუ-ლის დგემავე, თუ ხათრი გაქვს ნუ ამიტებ დავიდარაბას. გექნა მად-ლი, გიჩვენებდი ჩემ ბიჭობას. არ ინებე, გზა მშვიდობისა. (მივა მარც-ხნავე და აღექსის გასძახებს). ალექსი! თებროს თუ ეძებ, აქაა. (გაღის შუა კარებში).
- თებრო.** საძაგელი, უნამუსო, გაფუჭებული!
- ალექს.** რა იყო, თებრო, ვის უკურთხებ ასე მაგრად?
- თებრო.** ბატონო, შენი ჭირიმე, დამიფარე?
- ალექს.** რას ამბობ, ვისგან დავიფარო?
- თებრო.** ის თქვენი მოყვარე არ მასვენებს.
- ალექს.** რომელი მოყვარე?
- თებრო.** ნიკიფორე—მიწა გასახეტქი.
- ალექს.** ნიკიფორე, ჩემი ნიკიფორე? რა მინდაო?
- თებრო.** მეარსიყება.
- ალექს.** ეს მისი ხელობაა, მერე?

- თებრო.** წუხელ კინალამ ძალით შემათრია ვანის ოთახში, ახლა კი მაგრა...
ალმა. ღმერთო, მომკალი! დაიცა, მაგ საქმეს სასტიკად გამოვიძიებ. ნუც არა უთხრა რა, თუ ხათრი გაქვს. თუ საქირო იქნება, მე თითონ ვე-
 ტყვი, გესმის? თორემ ხომ იცი...
- თებრო.** მესმის, ბატონო.
ალმა. ეხლა წადი, მაგრამ არა, ჯერ აქ დაიცა! (შეადგებს შუა კარებს) ნიკიფორე! ნიკიფორე!
 (ნიკიფორეს ხმა) ბატონო!
- ალმა.** აქ მო ერთს წუთს.
ნიკიფ. რას მიბრძანებს ბატონიშვილი?
- ალმა.** კაცო, ეს რა ჩაგიდენია. შენ, რომ არშიყი ხარ, ეს ყველამ იცის, მაგ-
 რამ მეც თუ გამიმეტებდი, არ მეგონა სწორედ.
- ნიკიფ.** (მსკეპის აჩვენებით) რას ამბობ, არა მესმის რა. ისე გამოდის, თითქოს მე
 შენ გეარშიყებოდე, ღმერთი გამიწყურეს, თუ ოდესმე ასეთი ბოროტი
 ფიქრი გუნებაში გამეტარებინოს.
- ალმა.** მოიცა, ნუ იცი სიტყვის ბანზე ავდება. საქმე მე კი არ შემეხება, არა-
 მედ ამ ჩემ თებროს, რომელსაც არ ასვენებ თურმე.
- ნიკიფ.** (თებროს მიხედვას) ხომ არ შეიშალებ დედაკაცო?
- თებრო.** აბა თუ გამოტყდეს.
ნიკიფ. აღამიანო, თუ მხარი გექცა, პირჯვარი გამოისახე.
- თებრო.** აბა თუ წამწამი შეახამხამოს ამ უსვინდისომ. (აღექის) ბატონო, ეს კა-
 ცი ქვეყნის დამქცევია.
- ნიკიფ.** ცილის წამება არ იყოს, თორემ შეიძლება აქ დღეს თოფიც გავარდეს.
ალმა. იცი რა, ნიკიფორე.
ნიკიფ. (შეაწვევტინებს) მოიცა, შენ გენაცვალე, ჯერ მე მათქმევინე: ათას ხატ-
 ზე დავიფიცავ, რომ მაგის თავს რაღაცა მარცხია; რაკი იცის, რომ მე
 ხანდახან ხუმრობით წაარშიყება მიყვარს, ზნდა ისარგებლოს და ჩემი
 ხარჯით თვისი ცოდვები ჩაფარცხოს. ვაი შენს ტყავს, ვაი შენს ტყავს.
- თებრო.** ფუჰ! შეგირცხვეს კაცობა.
ნიკიფ. არა რა ქალის უნახავი მე მნახა ამ ოჯახ ქორმა, ვინც აახვინტრიცა
 პასუხიც იმას მოკითხოს.
- ალმა.** წადი ჩემო თებრო, მე თუ ცოცხალი გეყოლები ვერაფერ ვერას დაგაკლებს.
თებრო. (გადის სველი ტილოთი და ტაშტით).
ნიკიფ. მაშ შენ ჩემი არა გჯერა რა?
ალმა. ამ საქმეში არა. ნიკიფორე, ყველაფერს გაპატიებ ოღონდ გამოტყდი.

- ნიკიოზ.** შეჩვენებული ვიყო, თუ ამ საქმის რამე ვიცოდე. გუშინ ვანას, რომ ანტირებდა, ისე, ჩემთვის წამოვიძახე: ვაი სულა რა კაი იქნება ამაში ჩაგორება მეთქი და უცაბელათ გვევხლახუნე. ამაზე ატყდა, ბატონო, და კინალამ ჯვარს მაცვა. რაკი შენ ვანა ახსენე და თანაც გვევხლახუნე, ალბათ მეც შიგ მებატიყებიო და ვინ იცის, რეები არ მაკადრა.
- ალექ.** ხა, ხა, ხა! აბა როგორ გაგიჯავრდე, შე წყეულო, როცა ტყუილებშიც ასე საინტერესო ხარ! მართლა, ხუმრობა იქით და შენის მიზეზით, რომ მე თებრო გაშექცეს, იცოდე, მოუკლავი არ გადამირჩები.
- ნიკიოზ.** ჯვარი სწერია, ბატონო, უკუნითი უკუნისამდე.
- ბიძტორ** ალექსი, მინდა ცალკე მოგელაპარაკო.
- ნიკიოზ.** მე ხომ არ დაგიშლით?
- ბიძტორ** ძალიან დამიშლით.
- ნიკიოზ.** უკაცრავად. (გადის შუა-კარებში).
- ალექ.** აბა?
- ბიძტორ** უწინარეს ყოვლისა არ შემიძლიან არ გამოვსთქვა ჩემი აღშფოთება ამ შენი სტუმრების საქციელის გამო.
- ალექ.** როგორ?
- ბიძტორ** ლამის დაგაქციონ, ძმაო. მაგათ შენახვას ამ ძვირობაში განა ცოტა უნდა?
- ალექ.** გმადლობ, ჩემო ბიძტორ. შენც, რომ არა მყვანდე ჩემს ახლოს, გავგიჟდებოდი სწორეთ. აბა რა უნდა გეთქვა?
- ბიძტორ** იცი, ალექსი, უნდა გამირკვიო ერთი ფრიად სერიოზული საკითხი.
- ალექ.** სთქვი.
- ბიძტორ** ალბათ შენც იცი, რომ სადღაც შორეულ სოფელში არის კაცი, რომელიც მე შეილს მეძახის.
- ალექ.** ის მამაშენია, მერე?
- ბიძტორ** აი ის ამ ჟამათ მძიმე ავთამყოფია თურმე და შემოუთვლია, უთუოთ მნახეო.
- ალექ.** ბიქოს, ამას რა დიდი ფიქრი სჭირია. შემოუთვლია და წადი.
- ბიძტორ** აი სწორედ აქა მჭირია შენი ავტორიტეტული რჩევა. ღირს კი, რომ წავიდე?
- ალექ.** როგორ თუ ღირს?
- ბიძტორ** რამდენად შემეფერება მე—სოციალისტს ასეთი ჩამოქვეითება, ასეთი გამეშჩანება:
- ალექ.** (განსე) რა ეშველება ამდენ გადარეულს! (ამას) წადი, უთუოდ წადი.

- ბიჭტორ** რატომ, რისთვის, რა დამსახურებისათვის? იმიტომ ხომ ოდესღაც პირადი სიამოვნების ჟამს თავისდაუნებურად გამაჩინა, ნერე აიღო და მიმცა სატანჯველად ცხოვრების მღელვარე ტალღებს.
- ალმა.** უთუოდ უნდა ინახულო, ნუ დაივიწყებ, რომ იმან მოგანიჭა უუდიდესი საუნჯე „სიცოცხლე“.
- ბიჭტორ** ეს არის შენი უკანასკნელი სიტყვა?
- ალმა.** დიახ!
- ბიჭტორ** ჰმ! შენ მართალი ხარ როგორც ყოველთვის. მივდივარ.
- ალმა.** წადი, დღესვე წადი. (განზე) იქნებ მომხედოს ღმერთმა და მართლა წავიდეს.
- ბიჭტორ** ეხლა მინდა ვაფიგო, რამდენად მსუქანია (თითებს აათამაშებს) შენი ქისა.
- ალმა.** ბიჭოს, ჩემი ქისა რა შუაშია.
- ბიჭტორ** ამისათვის საჭიროა ორმოციოდე თუმანი და შენი სერთუკი.
- ალმა** (განზე) ვაიმე ჩემო სერთუკო! (იმას) იცი, ბიჭტორ, როგორცა ვხედავ, ჩვენ ერთი-მეორეზედ ძალიან დიდი გავლენა გვაქვს.
- ბიჭტორ** როგორ?
- ალმა.** ეხლა მეც შემეცვალა აზრი. წასვლა თუმც გირჩიე, მაგრამ, წარმოიდგინე, წაუსვლელობითაც არა დაშავდების რა. შენი მაღალი, ზეკაცური აზრები, შენი ფილოსოფია მუდამ მხიბლავდა თვისი სიმკვეთრით.
- ბიჭტორ** მაშ ნუ წავალ?
- ალმა.** (შეუჭრის) არავითარ შემთხვევაში.
- ბიჭტორ** (თავის ქნევით) ჰმ! „მდგომარეობა ჰქმნის შეგნებას“-ო, გვასწავლის მეცნიერება და მართალი ყოფილა.
- ალმა.** როგორ?
- ბიჭტორ** შენ ჩემო კარგო, ამ ბოლო დროს სულ სხვა ჰანგებზე იწყებ ჰიკჰიკს. გუშინ თითქოს დემოკრატიზმი, მაგრამ დღეს აიშენე ეს სახლი და გახდი ვაჰარი. აფსუს!
- ალმა.** მაგაზე შემდეგ, ჩემო ბიჭტორ, შემდეგ.
- ბიჭტორ** თავის დროზე შენს ფიზიონომიასაც საჯაროთ ახედება ფარდა და ვაი თუ ინანო.
- არიმან** (რამქვსაც შემოჭეუებს ბეჟიკო, შუა კარებიდან). ვაშა, ალექსი, ვაშა!
- ალმა.** ოჰო, ჩხირი კედელს. (ხელს უჭერს მაგრად).
- ბეჟიკო** მოიცა, კაცო, ნუ მომტეხე ხელი.
- არიმან** (აღქვის ხმა დაბლა) თქვენი გარდაქმნის პროცესი უკვე დაიწყო.
- ალმა.** (ბეჟიკოს მუხლზე დაჭკრავს ხელს) ახ, შე მოუხვენარო, შენა.

- ბეჟიკო.** (შესტება) თავი დამანებე. თუ ძმა ხარ.
- არიმან** (ჩააფლებს ბიქტარს ხელს) ბატონო ბიქტორ, მიეცით ბეჟიკოს ხელი, ამასთან ჩხუბი არ გამოგადგებათ, ხომ იცით რა გველიანი ხალხია ეს იუმორისტები.
- ბეჟიკო.** (ხელს გაუწვდის ბიქტარს) გამარჯობა, ფხუკიანო.
- ბიჭტორ** (ცოვად) გაგიმარჯოს. (ხელს აწმუფეს).
- არიმან** აი ასე.
- ალმა.** (ბეჟიკოს) აბა წავიდეთ ნუცასთან. ვიცი, იამება შენი ნახვა. (უცნაურად) ბიჭო, შე რჯულ ძაღლო, შალვარი ხომ არა გაქვს უკან გახეული, რა სულ ხელს იფარებ.
- ბეჟიკო.** მართალი ხარ, მაგრამ ამ შემთხვევაში საბოლოოდ არა მაქვს რა, ვინაიდან ბედის წიგნში მუდამ მოკლე და უკან გახეული შალვარი მიწერია.
- ალმა.** გასწი, შე ჩათლახო, გასწი ჩქარა, დავაკერო.
- ბეჟიკო.** ეს რას მიშველის, როცა მთელი ჩემი ცხოვრებაც დასაკერებელია.
- ალმა.** გასწი, ბევრს ნუ ლაპარაკობ, (აჩივანს) ნებას გვიბოძებთ, თქვენს ოთახში...
- არიმან** დიდი სიამოვნებით.
- ალმა.** და ბეჟ. (შედიან მარჯვენაზე).
- არიმან** (ბიქტარს) ძლივს მარტო დავრჩით.
- ბიჭტორ** აი მეც წავალ და მაშინ სულ მარტო დარჩებით.
- არიმან** უნდა მიმატოვოთ? საწყენია. მე კი თქვენზე ხშირად ვფიქრობ.
- ბიჭტორ** ვერ გამიგია, თქვენ ჩემზე რისთვის უნდა ფიქრობდეთ, მმართვეს რამე?
- არიმან** ვერც მე გამიგია, ბატონო ბიქტორ, რად ამითვალწუნეთ და ყოველ შემხვედრისას რად მიბრიალებთ თვალებს. ღმერთია მოწამე, კარგის მეტი არა მსურს რა.
- ბიჭტორ** არა მგონია ვისთვისმე თქვენ კარგი ისურვოთ.
- არიმან** თქვენ ასე ფიქრობთ! ხა, ხა, ხა, ხა! რა შეცდომაა. კარგი, დეე ასე იყოს. ყოველ შემთხვევაში... (უცნაურად) ეხ, გადავდლოთ ეს უაზრო კამათი და გადავიდეთ პირდაპირ საქმეზე!
- ბიჭტორ** რა საქმეზე?
- არიმან** (საიდუმლოდ) დღეს სადილზე შეამჩნიეთ, როგორ მოგჩერებოდათ ოთარის ეშხიანი ცოლი?
- ბიჭტორ** (მისედავს) არა.
- არიმან** მე ნამდვილათ ვიცი, რომ იმას თქვენ მოსწონხართ.

- ბიძტორ** (ეუბნებს ატყვევებს და სსსკედაც ღიმი გადუბნენს) ჰჰ. თქვენ ამბობთ ნამდვილადა?
- არიმან** დიახ. და მანამ დრო გაქვთ ეშურეთ. იმისი ჟუჟუნა თვალები და იაგუნდის ტუჩები ელიან პასუხს. დამსახურებული კაცი ხართ და აი განგებაც გიმზადებთ ქალის სახით იშვიათ ჯილდოს, მართლა, ხომ თავისუფალი ხართ?
- ბიძტორ** სრულიად. ჩემი გული მუდამ თავისუფალი იყო.
- არიმან** როგორ?.. დავიჯერო, ჯერ სატრფო არა გყოლიათ?
- ბიძტორ** საყვარლები ბლომად, სატრფო კი არც ერთი.
- არიმან** როგორ მოხდა ეს?
- ბიძტორ** ამისთვის მე დრო არა მქონდა, რადგან უფრო დიდ საქმეს ვემსახურებოდი. ისე კი ბევრი ამიწრიბინებია. უფრო მეტს გეტყვით. უცხოეთში ყოფნისას მქონდა შემთხვევა, ვყოფილიყავ სატრფო ლინა კავალიერი-სა, მაგრამ ჩემს იდეას ისიც ვანაცვალე.
- არიმან** ოჰო! მართლა, თუ არა ვსცდები, მე თქვენ ერთხელ იტალიის რომელიღაც ქალაქში განახეთ: ვგონებ, ფლორენციაში.
- ბიძტორ** შეიძლება, შეიძლება (გაიფლ-გამოიფლის თავიამწონედ).
- არიმან** (განზე) ისემც ღმერთი შენ აგაშენებს, რაც ეს მართალი არ იყოს. (იმას) აჰა რიც! ღმერთო! ჩემო, როგორ მოგჩერებიათ. აბა, გაიხედეთ მარცხნივ. კარებთანაა მომდგარი.
- ბიძტორ** (გეზად გასედავს) დიახ, დიახ!
- არიმან** მოდი ერთი ესეც ავაწრიბინოთ. აჰა, შემოგვანათა და გაჰქრა. (ხელით შეეხება).
- ბიძტორ** (გაყურეფლებს) აი!
- არიმან** რა მოხდა!
- ბიძტორ** თქვენმა შეხებამ რაღაც ჟრუჟანტელი მომგვარა.
- არიმან** ბიძტორ ბუყიაშვილო! გადაკრით მითხარით, მოგვიდო მაგ საქმეს ხელი, თუ არა.
- ბიძტორ** მოჰკიდეთ, რაც გახდეს, გახდეს!
- არიმან** მოიტათ ხელი.
- ბიძტორ** (ადღევს) ინებეთ.
- არიმან** ახლა ენას მაგარი კლიტე. ძლიერ მალე ის თქვენი იქნება.
- ბიძტორ** (კმაყოფილებით ხელებს ისრესავს) აბა, აბა! ტომბახი ჩემზე იყოს. (შემოდიან შუა კარებიდან ადექსი და ბუყიკა).
- ალექ.** (შემოდიანაჩაკებს) ასე არა სჯობს: აბა ნახეთ, ბატონებო (იმას) მიბრუნდი

ახალში ვერ გააჩრევთ. დავაკერე და ბენზინითაც გავუწმენდე. ზი ესტოკი დაემზგავსე ადამიანს, თორემ რასა ჰგავს: ცნობილი მწერალი და შალვარ-გამოგლეჯილი! (კიდევ უჩვენებს არიანს და ბიქტოას) როგორია?

ბაჟიკო. (არიანს) მე რომ ამისი ამბავი ვიცი, თუ სადმე არ დავიმაღლე, ამიკლებს ტრაბახით.

ალმა. აბა ერთი ნახეთ როგორია და! (ბუკიკას) მიბრუნდი!

ნიკივ. (შემოდის შუა კარებიდან) მშვიდობა აქა! (აღექსი და არიანს იმის დანახვისას ერთს გუჯიანათ ჩაიკისკისებენ).

ნიკივ. ნეტა რა ვსთქვი ისეთი რომ...

ალმა. აქ მო, ვინ გაგაცნო.

ნიკივ. (ბუკიკას) ბიჭო, შენი ჭირიმე! (გაშლის ხელს გადასხვევით).

ალმა. (შეაჩერებს) ტსს! არც ეს ნომერი ვაფა.

ნიკივ. კაცო, ეს ხომ ჩვენი ბუჭაა, დრანანა ბუჭა.

ალმა. რამ გაგაფუჭა. დავუმატებ მე. დრანანა კი არა, ის არ გინდა. გაიცანი ჩვენი ცნობილი მწერალი ბეჟან გიდელაძე. (ბუკიკას ნიკიფორეს) ჩემი ნუცას დედის ქმარი, ცნობილი ასკეტი ნიკიფორე ატაკუტა.

ბაჟიკო. რაო, ატაკუტაო?

ალმა. მერე რა, რომ ატაკუტა?

ბაჟიკო. ღმერთო ჩემო, რა ჭრელია ჩვენი ქვეყანა. კაცო, ატაკუტა ხომ იაპონური გვარია.

არიანს მოპარული თუა.

ნიკივ. აი ხათაბელა! როგორ წარმოვიდგენდი, თუ ჩემ საწყალ გვარზე ამდენი შფოთი ატყდებოდა. (ბუკიკას) თქვენი გვარი ბატონო სიანს გიდელისაგან წარმოსდგება.

ბაჟიკო. ალბათ.

ნიკივ. რა მიზეზია ბატონო, გიდელის ხსენებაზე, რომ კაცს ყურძენი აგონდება მუდამ?

ბაჟიკო. მიზეზი (თავზე უჩვენებს) ამ საოცარ აპარატშია. მე, მაგალითად, ქული თავს მაგონებს, ჩემები კი ფეხებს.

ნიკივ. რას მეუბნებით! რა არის ნასწავლი კაცი! (ყველანი იცინიან). ხუმრობა იქით და ძაღლს, რომ გიდელში ყველი და მჭადი შეუგდო, იმ წუთშივე თავს შეპყოფს შიგ.

ბაჟიკო. კარგათაც იზამს. ამ შემთხვევაში მეც ასე მოვიქცეოდი.

ალმა. სთქვა რუქამ არაკი, მერე რა რომ შეპყოფს?

- ნიკიზ.** საქმეც იმაშია, რომ შეჰყოფს და ველარ კი გამოჰყოფს. მერე შიადეჰი და უთაქე რამდენიც გენებოს. მოჰკურცხლავს კვიღ-კვიღით თავზე გიდელ წამოხურული და უნდა ნახო ბავშვების მხიარული ზღრიალი.
- არიმან** (შაჰინარებით უმასწინძდება ევკას) ბატონებო! ბეჟიკო ახალ ამბავს გეტყვით.
- ალექ.** და **ნიკ.** აბა, აბა!
- ბეჟიკო.** ამბობენ, კომუნისტები მალე ქალების სოციალიზაციას მოახდენენო.
- ალექ.** მართლა?! ვენაცვალე ბიჭებს, ასწორებენ მთა და ბარს. (ნიკაფორეს) შენ რას იტყვი ამაზე?
- ნიკიზ.** მტკივანი ადგილის მიგნება ქვით უკეთესი. (ევკასი იცინიან).
- ნიკიზ.** ვინა ხართ ქრისტიანი, მოდით ურჩიეთ ამ ჩვენს მთავრობას, ამაში მაინც მიბაძოს იმ მადლიანებს. (ევკასი იცინიან).
- ნიკიზ.** მე შენ გეუბნები, ალექსი, რომ რესპუბლიკის გამაგრებას სხვა არა უნდა რა. უნდა სიმართლე ითქვას, რომ ეს კომუნისტები დიდი რეჟიტელნი ხალხი ყოფილა. თუ რამე აიჩემეს, მორჩა. უბრძანებენ, მაგალითად, ამ ჩვენს ტკვარს: ბ-ნო ჩემო! თუ შეიძლებოდეს, ცოტა ხნით ფოთისკენ ჩაუხვიეო, ბიჭია და ნუ აასრულებს.
- ბეჟიკო.** (ნიკაფორეზე ალექსის) აკი ასკეტიაო?
- ნიკიზ.** ამიხსენით ბატონო რას ნიშნავს ეს თქვენი ასი კეტი? თუ ჩემი გალახვა გინდათ ასი კი არა, ერთიც, რომ ჩამცხოთ ისიც კმარა. (შემოდან მარცხენა კარებიდან ნუცა, დარა და თათარი).
- ნუცა** (შემოსვლისას) აჰა, ყველანი აქა ყოფილან, ბეჟიკოც, აი ყოჩაღ! (სეფს გაუწოდებს, ისიც ეამბობება).
- ალექ.** ჰო, ეხლა რაკი დაიწყო, იმედია ხშირად გვინახულებს. ბეჟიკო! აბა მოდი, ვინ გაგაცნო, ჩემი ნათლია, პატრიცემული ოთარ გობრონიძე, ნათლი-ჯალაბი დარია გობრონიძისა; (ბეჟიკოსე) ჩვენი ცნობილი მწერალი იუმორისტი ბეჟან გიდელაძე. აბა დაბრძანდით, თქვენი ჭირიმე, დაბრძანდით. (სხდებიან დარა და ნუცა ერთად. არიმანი ბეჟიკოსთან, ნიკაფორე ბუხართან დგას, ალექსი კი თათრის შორი-ანდო).
- ალექ.** (ნიკაფორეს) ნიკიფორე! ნუ გინდა პატრიჟი. აგერ სკამი და დაჯექი.
- ნიკიზ.** ნუ სწუხდებით, არა მიშავს რა.
- ალექ.** (თათრს და დარას) წელან რუსთაველის ქუჩაზე დაგინახეთ, მტრედებით მიღუღუნებდით.

- ოთარ** (თავისთვის) კიდევ დაიწყო.
- დარო** მართლა? მერე და რატომ ჩვენთან არ მოხვედით!
- ალმა.** არ მეცალა, აფთიაქში მიმეჩქარებოდა. სხვა, ხვალ ხომ მივდივართ ქართულ ოპერაში?
- დარო** უთუოდ. ვერ წარმოიდგენთ, რა გულის ფანცქალით მოველი ხვალინდელ დღეს.
- ალმა.** მჯერა, მჯერა. თქვენ ხომ მუსიკის იშვიათი მოტრფიალე ხართ. ჰხედავთ, რა მალე მოგვიტანა თავისუფლებამ ეროვნული ოპერა.
- ოთარ** (უგვრავ) ჰო, მართლა, ნიკიფორე, წელან თითქოს რაღაც საინტერესო უნდა გეთქვა და შეგაწყვეტინეს.
- ნიკიფ.** შენი მეხსიერების ქირიმე, შენი.
- ოთარ** ჰო, ჰო, ჰო! კარგია ერთი მამა გიცხონდა. აბა?
- ნიკიფ.** ერთი რამე მაწუხებს, დიდო ბატონო, და თუ არ გამირკვეით, უთუოდ დავქლექდები.
- ოთარ** ხა, ხა, ხა! ბატონებო! განა თქვენ წარმოგიდგენიათ ასეთი კაცის დაქლექება? მაინც რაშია საქმე?
- ნიკიფ.** გუშინ მატარებელში ის თქვენთან მოზაასე უცნობი ხშირად ერთსა და იმავეს იმეორებდა.
- ოთარ** მაგალითად?
- ნიკიფ.** „ას ოცი ასიაო“ თქვენ კი თანხმობის ნიშნად სულ თავს უქნევდით, თითქოს ას ოცი მართლა ასი იყოს.
- ოთარ** ხა, ხა, ხა! შე სულელო, ის კაცი ასოციაციას ამბობდა და არა ას ოცი ასიას, როგორც შენ მოგჩვენებია.
- (უკვლან იცინიან).
- ნიკიფ.** ფუჰ, ჩაიქცეს უსწავლელი კაცის ამ ქვეყნიური ჩანჩალი. (მოუყვდება აჩიანს და ბუფიკოს).
- ალმა.** (ათანს) აბა, ნათლი, ახლა თქვენ ჩამაბარეთ ანგარიში, იყავით ექიმთან?
- ოთარ** ვიყავი და ერთი თვით უკვე დამაბა.
- ალმა.** (განზე) ოი, ეშმაკმა დააბას ის ჩემი ცოდვით სავსე. (იმას) გეთანხმებით სრულიად. მაგ საქმეში ისინი მეტად ყოჩალი ბიჭები არიან. რაო, რა სთქვა?
- ოთარ** ელექტრონის ვანები დამინიშნა და სხვათა შორის ესეც გამომიწერა. (ამოიღებს რეცეპტს და აძღვს).
- ალმა.** (ჩაათვალიერებს) ჩინებულია, ჩინებული.
- ოთარ** ვიცოდდი, გეწყინებოდა და მიტომ სხვაგან არ შევუკვეთე.

- ალექ.** (ოთარს) ამ პატივისცემას არ დავივიწყებ.
- ოთარ** ხომ გაქვს ეს წამლები შენს აფთიაქში?
- ალექ.** როგორ არა მაქვს და ხვალ დილით ყოველივე მზათ იქნება. მართლა, ნათლი, რა მოხდა წუხელ? ნაშუაღამევს ერთი ისეთი წამოიყვირეთ, რომ მე და ნუციკოს კინაღამ გულები გაგვისკდა. სიცხეში ხომ არ იყავით?
- დარო** მართლა, ოთარ, მეც როგორ შემაშინე. წარმოიდგინეთ, ჯერ ამის მსგავსი ამას არა შემთხვევია რა.
- ოთარ** სიცხე არ მქონია, მაგრამ მთელი ღამე მაინც ბურანში გავატარე. ათასი სიზმარი, ათასი მოჩვენება. (აჩმანსე) აი ამ ყმაწვილის ანთებული თვალები და სახე ამეკვიატა და საითაც გადაებრუნდი, სულ თვალ წინ მედგა.
- ნუცა** (აჩმანს) აი პრეტენზიები!
- არიმან** (მხრების აჩეჩეთ) მე რა შუაში ვარ, ბატონო.
- ნიკიუ.** აღბათ სახლია უკურთხებელი.
- ოთარ** (აჩმანს) ხუმრობა იქით და თქვენ თითქოს მეცნობით.
- არიმან** მეც ასე მგონია.
- ოთარ** აკი ვსთქვი! თუ გახსოვთ, პირველად სად შევხვდით ერთმანეთს?
- არიმან** რუსეთში.
- ოთარ** სახელდობრ?
- არიმან** პეტრეს ქალაქში, თქვენი პროკურორობის დროს, ერთ ბობოლას ოჯახში, დიდ ვახშამზე.
- ოთარ** (სახეზე უსიამოვნების ელფერი გადურბენს) მერე?
- არიმან** თქვენმა საისტორიო სიტყვამ დიდი აღტაცება გამოიწვია დამსწრეთა შორის და მთელი ჩემი არსებაც, როგორც ქართველის, სიამაყით აივსო.
- ოთარ** (კმაყოფილი) მართლა? გესმის, დარიკო?
- დარო** როგორ არა, მესმის და მეც ვამაყობ.
- ოთარ** (აჩმანს) ნეტა რა ვსთქვი ისეთი?
- არიმან** ო დიდი რამ, დიდი რამ. ხელმწიფის სადღეგრძელო იყო. ვრცელსა და მოხდენილ სიტყვაში თქვენ ის აზრი გაატარეთ, რომ, თუ საქირო იქნებოდა მეფისა და რუსეთისათვის, მთელ საქართველოს გადასწვადით.
- ყველანი** აი, აი, აი!
- დარო** ოთარ, ოთარ, ეგ რეები მესმის შენზე?
- არიმან** (ოთარს) ეს ის მომენტი იყო, როცა დამონებულ ქვეყნის შვილმა პირ-

ველად მხოლოდ მაშინ ვიცან თავი თვისი და ნიშნად მადლობისა ვუწოდებ
 ბაში მეორე დიმიტრი ყიფიანი გიწოდეთ.

ოთარ (გაგუცხეუა) არაფერი მაგის მსგავსი. ეს საშინელი ცილის-წამებაა, რისთვისაც მე შემძლიან ბ-ნი ვახაკიძე სამართალში მივსცე და ძალიან სასტიკადაც დავსაჯო. ათას ხატზე დავიფიცავ, რომ მე ეს კაცი არსად ჩემ სიცოცხლეში არ მენახოს.

არიმან ბატონო, ვერ გამიგია, რა ნახეთ აქ თქვენთვის სათაკილო.

ოთარ ისა ვნახე, რომ ამიერიდგან მე არა მსურს თქვენთან ლაპარაკი და გადაჭრითაც ვამტკიცებ, რომ საქართველოს თქვენზე მავნე შვილი ჯერ არ ჰყოლია.

არიმან (უეცრივ შუბლზე შიდადებს თითს) ღმერთო ჩემო, ნუ თუ გამიწყრა ღმერთი და მართლა აურიე.

ოთარ აი მეც მანდა ვარ სწორედ.

არიმან ახ, რა მივქარე მე უტვინომ, მაპატიეთ ღვთის გულისათვის, მაპატიეთ.

ოთარ რაკი ასე მალე ინანიებთ ცოდვას, მიპატიებია. აი თურმე რას ნიშნავს მოუფიქრებელი ლაპარაკი. (დაწმს) ეხლა რაღას იტყვის ჩემი ხელმწიფა? მადლობა ღმერთს, მშვიდობით გადარჩი.

დარო

ოთარ ჰო, ჰო, ჰო! გადავრჩით, გადავრჩით.

თებრო ქალბატონო, დედა თქვენი გეძახით.

ნუცა უჰ, გამიჭირა საქმე. რა უნდა, ეხლა იქ არ ვიყავი?

თებრო რა მოგახსენოთ. (შიდას).

ნუცა (შიაძახებს) კარგი, მოვდივარ, (წამოდგება) აბა, ალექსი, ვინძლო სტუმრები არ მოაწყინო.

ალექ. ვეცდები, ჩემო კარგო, ვეცდები. აბა შენ იცი, როგორც მასახელებ. ჯერ თუმც ადრეა, მაგრამ მაინც ამ თავითვე სჯობია თადარიგის დაქერა. ხომ გესმის, რაზე ვამბობ.

ნუცა მესმის, მესმის (გადის მარცხნივ. ალექსი მიუჯდება ოთარს და მუნჯურად ლაპარაკობენ. ოთარს ცალი თვალი უჭირავს ცფლისკენ, რამეღსაც შემოხვევას განს ნაკიფტრე, არიმანი და ბეჟიკი).

ოთარ ჰო, ჰო, ჰო! გააქვთ და გამოაქვთ, გააქვთ და გამოაქვთ.

ალექ. რაო? გააქვთ და გამოაქვთო?

დარო (ხელთათმანი დაუფარდება).

ბეჟიკო (დასტაცებს ხელს, მიათმევს და ხელზედაც ეამბრება).

ოთარ (ალექსის) უნდა გითხრა, რომ ეს შენი იუმორისტი დიდი მატრაკვეცა ვინმე სჩანს. არა, ალექსი, ამ ხანად მე შენი დახვედრით არა ვარ კმაყოფილი.

- ალმა.** ვაი შენ ჩემო თავო! რათა, ბატონო, რა მიზეზია?
- ოთარ** არ ვიცი, ამდენ ვახრაკიდ-ჩახრაკიდებში რა ნერვები უნდა შერჩეს კაცს. იცოდე, მე თუ არა გყოლოდი, დღეს არც ასე იქნებოდი მოწყობილი.
- ალმა.** ამიხსენით, ბატონო, რაშია საქმე?
- ოთარ** აუხსენით ამას, ყველაფერი აუხსენით, (ამ დროს შეჰყრე მხრიდან მთისმის სუერთა სიციფ-ვისვისი).
- ოთარ** ჰო, ჰო, ჰო! გაუსვებს და გამოუსვებს, გაუსვებს და გამოუსვებს.
- ალმა.** ნათლი, რა სხვანაირად ლაპარაკობთ, ვის გაუსვებს, ვის გამოუსვებს?
- ოთარ** თუ ეს ხუნტრუცი ასე გაგძელდა, ავიღებ და დღესვე გადავალ სასტუმროში, დიახ გადავალ!
- ალმა.** ო, მაგის ნებას კი ვერ მოგცემთ.
- ოთარ** შენ მოგეპირება თავი, თორემ მე რა.
- ალმა.** ჯერ მე მომკალით და მერე საცა გნებავთ, იქ მიბძანდით.
- დარო** (ერთს ჩაიკისკისებს და წამოხტება) ახ, მოვკვდი, მეტი არ შემიძლიან, ღმერთმანი. (გარბის მარცხნივ. თან გასდევს სიცილით ნიკიფორე).
- ოთარ** (წამოხტება და ისევ დაჟდება) მეტის მოთმენა არც მე შემიძლიან, მე და ჩემმა ღმერთმა.
- ალმა.** (ბოცა თათრია წამოხტება, ეცემა და შეაკაკებს) ნათლი, ნათლი!
- ოთარ** ეს ყულიკი ატაკუტა პატიოსან სახლში არ შეიშვება. გადავალ, უთუოდ გადავალ!
- ალმა.** ვერსადაც ვერ გადახვალთ. (აჩივან და ბეჟიკი მივლენ თათრთან).
- არიმან** ბატონო ოთარ! თუ ვისმე შეუძლიან ბედნიერებით დაიკვებოს, ეს უთუოდ თქვენ. უნდა გამოგიტყდეთ, რომ თქვენი მეუღლე მეტად მომხიბლავი არსებაა.
- ბეჟიკო.** ეშხიანი სახის მოხაზულობა და რომაული ცხვირი უკანასკნელი სიტყვაა ბუნებისა.
- ოთარ** ავია თუ კარგია ჩემი ცოლი მაინც ჩემია და ვერ გამიგია, ვის რა ესაქმება იმის ცხვირთან და სახესთან.
- ალმა.** ყმაწვილებო! ნათლია ჩემს ეგენი არ უყვარს, სჯობს სხვა რაზედმე ვილაპარაკოთ.
- ოთარ** სრული ჭეშმარიტებაა, სრული ჭეშმარიტება.
- არიმან** (ბეჟიკს) იუმორისტო, წინ წამოიწიეთ. როგორც წელიან გითხარით ეს ცნობილი მეცენატი სამს რასმე ეტრფის ცხოვრებაში: ტურფა მეუღლეს, ხელოვნებას და საყვარელ საქართველოს. გაშალეთ შუბლი, ნუ

- ხართ სკეპტიკი. დანამდვილებით შემოძლიან ვითხრათ, რომ ეს ღიღი პატრიოტი უხვი ნივთიერი დახმარებით წაგაქეზებთ და მით მოგცემთ საშუალებას, უფრო ნაყოფიერად ემსახუროთ მშობლიურ ხელოვნებას. მადლობას მოგახსენებთ! მე შეცენატი არა ვარ და არც არაოდეს ვიქნები.
- ოთარ** (ბუჟიკო) გული არ გაგიტყდეთ, ჩვენი ბატონი ჩვეულებრივად მორცხვობს და მასთან ოხუნჯობს კიდევ.
- ოთარ** არც ესაა მართალი! (აღექსის) აბა ვის უნახავს მორცხვი კაცის ოხუნჯობა?
- არიმან** ფრიად სამწუხაროა, მე კი ეს დავაიმედე.
- ოთარ** ახირებულია. ჯერ ჩემთვის უნდა გეკითხათ და მერე დაგეიმედებიათ.
- არიმან** ხუთას-ექვსასი თუმანი თუნდ ჯიბეში გდებია მეთქი.
- ოთარ** მე არავის არას მივსცემ და ისე კი, ენუქას ანდერძისა არ იყოს, ჯიბეში თუნდ ათასი თუმანი ედოს. ჰაიგიდი ოთარის ჯიბე! ერთი მიბრძანეთ, გეთაყვა, ღიღი ხანია, რაც ეს ახალ-მოდის რეკვიზიცია შემოიღეთ? ხა, ხა, ხა, ხა!
- არიმან** თქვენ იცინით? მოიგონეთ ბრძნული თქმულება: „იცინის ის, ვინც გაიცინებს უკანასკნელიო“.
- ოთარ** როგორ, მემუქრებით კიდევ. ეი ყარაულ!
- არიმან** დამშვიდდით, ბატონო. იმედის გაცრუებას ჩვენ შეჩვეულნი ვართ და როგორმე ამასაც გაუძლებთ.
- ოთარ** არ არსებული იმედის გაცრუება თქვენს კარაბადინში თუ სწერია. გადავალ, უთუოდ გადავალ.
- ალექ.** (ხელს ჰხვევს) გაგვებუტა ნათლია ჩემი, გაგვებუტა. (მუნჯურად ელაპარაკება ოთარს).
- ბეჟიკო** (არიმანს ხმა-დახვია) ჩინებულად ჩატარდა. გაიქცევა, უთუოდ გაიქცევა.
- არიმან** სანამ ბიქტორს არ ავკიდებ, აქედან ფეხსაც ვერ მოიცივლის. მეტად უწყესო რომ მეტად წესიერს შეეფეთება, აბა ნახეთ კორიანტელი.
- ალექ.** (ოთარს) აბა დაბრძანდით! (იმთავ) ბატონებო! თქვენც შემოგვიერთდით და ვახშობამდინ წავიმუსაიფოთ. (არიმან და ბუჟიკო მივლენ და იმათ ზინდაზინდა ჯდებიან).
- ბიქტორ** (შემოდის და განმარტავებით ჯდება).
- ალექ.** (ოთარს) აბა, ნათლი, ესლა უთუოდ უნდა ვითხრათ თქვენი აზრი ჩვენი ცხოვრების ახალ ვითარებაზე. წარმოდგენილი მაქვს თქვენი სიხარული მშობელი ქვეყნის გაბედნიერების გამო.

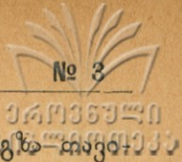
- ოთარ** თავი დამანებეთ, სოციალისტების ხელში არაფერს არ აქვს მადლიერი წლები ჩამოგვართვეს, ისტორიული წოდება მოსპვს და, ვინ იცის, კიდევ რა სიურპრიზებს გვიმზადებენ.
- არიმან** ჰმ, რა არის ჭკვიანი კაცი! (იშას) ვაშა! მეც მაგ აზრისა ვარ.
- ოთარ** გაგიგონიათ, თქვენი ჭირიმე, ასეთი ყოფა! ძველი მოშალეს, ახალი არა მოგვცეს რა, „დაიცათ ჯერ დუღილიშიაო“, ჰოი თუ დაგვიბრუნდებოდა ძველი ღრო!.. (ბიქტორს) მიუხედავად იმისა, რომ თქვენ თვალებს ძალზე მიბრიალებთ, მე მაინც არ მეშინიან თქვენი.
- ალექ.** ბიქტორ! ეგენი არ იყოს, თუ ძმა ხარ.
- არიმან** ყმაწვილებო! თავდაჭერით იყავით—ნუ გგონიათ თქვენი თავი უცოდველი რომის პაპი.
- ოთარ** ჰმ! ქვეყანა ლამის სპეკულიანტ-ქურდ-ბაცაცებმა შესჯამონ და ეს დონკიხოტები კი დემოკრატიზმით ირთობენ თავს. ნამეტნავად სოფელში, ზღარბი-ყლაპია გლესს რომ თავზე დემოკრატიული რესპუბლიკა ჩამოაცვეს? ხა, ხა, ხა, ხა!
- ბიქტორ** (წამხსტება) არა, ამის მოთმენა არა გზით არ შემიძლიან. (გადის სწრაფად შუა კაბებში).
- ოთარ** (აღეჭის თვალს ჩაუგრავს) ერთი უბრძანე, იმ ყმაწვილს ცივი წყალი ასვან.
- არიმან** არაფერია, შეხტება და დაწყნარდება.
- ალექ.** ძალზე ცეცია ოჯახ-ქორი.
- ოთარ** მაგათ რესპუბლიკა კი არა, მეფის მათრახები თუ მოარჯულებს მხოლოდ. (ბეჟივს) აი თქვენც უღვაშებში ჩაიციინეთ, მაგრამ ჯვარს რომ მაცვათ ჩემსას მაინც არ დავიშლი.
- ბეჟიკო** არა, ბატონო, ხატი, რჯული. სულ სხვა რაზედმე გამეცინა.
- არიმან** (ბეჟივს) ალბათ შანტეკლერზე.
- ოთარ** ჰო, ჰო, ჰო! შანტეკლერიო, არა, გადავალ, უთუოდ გადავალ.
- არიმან** (ათასს) შანტეკლერი ერთი ყოყოჩა მამალი იყო, რომელსაც ეგონა, რომ თუ ის არ დაიყივლებდა, არ გათენდებოდა. (უგრძობ) ჰმ! მართლაც, რა უსამართლობაა. მიწები ჩამოართვეს იმ წოდებას, ვინც ესე თავ-გამოდებით უვლიდა თავის მამულ-დედულს.
- ბეჟიკო** და ვისაც საუკუნეთა განმავლობაში ერთი მტკაველი მიწაც არ მიუყიდიდა უცხოთათვის.
- არიმან** ამით თვისი ქვეყანა გადაარჩინეს აჭრელებას.
- ბეჟიკო** რომ უდავო სადავოთ არ გამხდარიყო, განა!

- არიმან** დიახ. ეს წოდება მუდამ მომჭირნე, შორს-მჭვრეტელი და წინდაწინა-ლი იყო.
- გაჟიკო** შენი გულისა! ვენაცვალე მამულიშვილებს.
- ოთარ** (წამოხტება) ვათავებ თქვენთან კამათს, მხოლოდ მოგაგონებთ აკაკის იგავ-არაკიდან ძაღლისა და მამლის გაამხანაგების ამბავს: სოფლის აშენება რომ მოინდომეს. მეღა არ მიიღეს კამპანიაში. ძაღლმა რომ იმას კუდის რიკი მოაკენიტა, ავარდა საწყალი მალლა სერზე და გადმოსძახა მეგობრებს: მე ხომ ჩემი დამემართა, მაგრამ თქვენც კი უნდა გითხრათ. თქვენ რომ სოფელს ააშენებთ, დაგიჩებათ თქვენვე ოხრადო. აი რა! (დადის აქეთ-იქით).
- არიმან** აი კიდევ სიტყვა უტყუარი და მართალი. ბატონებო! გვეყო პოლემიკა. ყური დამიგდეთ, ახალ ამბავს მოგახსენებთ.
- გაჟიკო** და **ალექ**. აბა, აბა!
- არიმან** დაბეჯითებით ამბობენ, საქართველოს საკუთარი მეფე ეყოლებაო.
- ოთარ** (გეზად გადახედავს).
- არიმან** იმასაც ამბობენ, მომავალი მეფე ირაკლი მესამის სახელით მოგვევლინებაო.
- ოთარ** (ხასიაზოვნება) აი ამას კი არა ეჯობინებოდა-რა. ყმაწვილო, უკაცრავად... თქვენ... ღვთის გულისათვის, ხუმრობთ, თუ მართალს ამბობთ?
- არიმან** რა დროს ხუმრობაა, დალოცვილო, საცაა გვირგვინოსანი კარებს მოგვიკაკუნებს.
- ოთარ** თუ ეს გამართლდა, მე ვიცი და ჩემმა კაცობამ.
- არიმან** (თავს უკრავს).
- ოთარ** (აღექსის ხმა დახვას) იცი ეს ვილაცაა, სალი გონების ბიჭი სჩანს.
- ალექ**. მეტად, მეტად.
- ოთარ** ჰაიგიდი მაგ ბედნიერ ღღეს შემასწრებდეს ღმერთი! გაგინბარინ, მივსცხო მაშინ ზოგიერთებს. წავიდე, ერთი ჩემ დარიკოს ვახარო. (შეღის მარცხნივ ყველანი იცინიან).
- გაჟიკო** ვაი ამ ცოდვას. უნდა გითხრა, ალექსი ჩემო, რომ ეს შენი ნათლია ადამიანის ტყავში გამოხვეული მგელია. შეამჩნიეთ, ბ-ნებო, მეფის ხსენებაზე როგორ გამოცოცხლდა, ტუჩები აუტოკდა და თვალთაგანაც რა ნაპერწკლები წამოისროლა.
- ალექ**. (არმიანს) მართლა, ბატონო არიმან, დავიჯერო რაც წელიან პროკურორობის დროინდელი ამბავი უთხარით, მართალია?
- არიმან** მართალზე მართალი. ვუჩვენე განა ფეთება!

- ალექ.** ისე მალე რათ დაიხიეთ უკან?
- არჩიან** ამას მოითხოვდა ტაქტიკური მოსაზრება. (უეცრედ შუა კარებს შეაღებს და დერეფანში იჭვრიტება) აჰა! (მარცხენა კარებს ეტემა და საიდუმლო ხმით) ბატონო ნიკიფორე, ბატონო ნიკიფორე! მოსულა, დავიწყეთ. (აღექსის და ბუჟიკას) აბა, შედით საჩქაროთ ჩემს ოთახში და ბალშენიკის ვინაობაც გამოვარკვიოთ. დაიმაღლებით შკაფის უკან და ყველაფერს ნახავთ, რაც ეხლა იქ მოხდება. (შედას).
- ნიკიშ.** (შემოდის მარცხენა კარებიდან, შუა კარებთან მივა თუ არა, შემოდის ივანე) ძალი ახსენე, ჯოხი გვერდზე მოიგდევ, ამაზე იტყვიან სწორეთ.
- ივანე** (ბრაზით) ვის უბედავ—ძალიც ხარ და მამაძალიც. ხომ არ გინდა წაგდაბრო ბებერი თავი.
- ნიკიშ.** მოიცა, ძალიანაც ნუ გამითამამლები. ჩემ თავთან ხუმრობა, რომ ასე ადვილი ყოფილიყო, დიდი ხანია, უთავო ვიქნებოდი. ეს, შევწყვიტოთ ეს დავა, წინ ისედაც დიდი საქმე გვიძევს.
- ივანე** რა საქმე?
- ნიკიშ.** ჯერ ეს მითხარ, ალექსი შენზე ზრუნვას შეუდგა, თუ არა?
- ივანე** გაგიგონია!
- ნიკიშ.** რაო, რა სთქვა?
- ივანე** რა ვიცი, რაღაცას იგრიხება, იპრანქება. მგონი ისე მიგიბერტყო, რომ შენი მოწონებული.
- ნიკიშ.** ნუ აჩქარდები, თუ ჩემს ჭკუაზე გაივლი, შენს ბედს ძალი არ დაჰყეფს.
- ივანე** როგორ?
- ნიკიშ.** (მიუთითებს არჩიანის ოთახზე) ის მოშავო კაცი ხომ ნახე?
- ივანე** ვნახე, მერე?
- ნიკიშ.** (საიდუმლოდ) ყური უგდე, ფულიანი სჩანს.
- ივანე** (ახლას მიიწყებს) შე უღმერთოვ, დროზე მეტყობდი.
- ნიკიშ.** მოდი ცოტა იქით მივიწიოთ. ეშმაკს არ სძინავს. ეს ვილაცაა, ინდოეთში ნამყოფია თურმე და ათასნაირი ფოქუსი ექნება შეთვისებული. (მუნჯუხათ კამათობენ).
- ივანე** ჯან ნიკიფორე, ჯან!
- ნიკიშ.** მე შენ გეუბნები, თუ ეს მოხდა, მერე რა ოხრათ გინდა მილიცია. მართალია, გამორჩენა იქაც ბლომად გექნება, მაგრამ ასე იოლად გადიდრებას რა შეედრება.
- ივანე** შენი სიტყვა ოქროა.
- ნიკიშ.** მე იმას შენი თანადასწრებით გამოვკითხავ, ყურადღებით იყავი. ჩვენი

- კითხვა-პასუხიდან არა გამოგეპაროს რა. თუ საიმისო გამოდგა, განიზ-
ნებ და ეცი. ფულით სავეს დიდი პორტფელი იქ უღვეს თავის მაგილა-
ზე. ეს მე ნამდვილათ ვიცი.
- ივანე** ვეცემი და თუ ურჩობა გამიწია წავახრჩობ.
- ნიკიზ.** არა, მოკვლით ნუ მოკვლავთ. გაძლიანებას ვერ გაბედავს. თუ ვინ-
ცობაა, იარაღს მოჰკიდოს ხელი, მაშინ, რა თქმა, უნდა ჩვენც ვბრი-
ვით.
- არიმან** ახ, თქვენა ხართ ბატონებო! ხმა შემომესმა, ალექსი მეგონა, უკაცრავად.
(უნდა გასულია).
- ნიკიზ.** ბ-ნო არიმან! გვიკადრეთ, დარჩით ჩვენთან.
- არიმან** თუ კი ასე გნებავეთ, მე დიდის სიამოვნებით... (ჯდება და ჰაზინასს უთა-
ვასებს ორსვეს).
- ნიკიზ.** ნება მიბოძეთ, გკითხვით თქვენი ვინაობა.
- არიმან** დაგავიწყდათ! ვახრაკიძე არიმან.
- ნიკიზ.** ვახრაკიძე კი არა, ხი, ხი, ხი, ხი!
- არიმან** როგორ, გეეჭვებათ?
- ნიკიზ.** ნუ გამირისხდებით და თქვენი ქართველობა მართლაც არ მჯერა.
- არიმან** (ფოტა ჩაფაქრების შემდეგ) თქვენ მართალი ხართ, მე ბერძენი ვარ.
- ნიკიზ.** (ოვანეს) აკი ვსთქვი! ბერძენები დიდათ ნიჭიერი და განათლებული ხალ-
ხია. ქართულიც რა ჩინებულათ უსწავლია. (აჩივანს) რა საქმეს აწარ-
მოებთ, ბ-ნო?
- არიმან** მსხვილი ვაქარ-მრეწველი ვახლავარ.
- ნიკიზ.** (ოვანეს ჩუმად ხელს წაჭკრავს) (იმას) კაი დაგემართოს, კაი საქმე ეს იყოს.
ჩვენს დროში ვაქრობა აღებ-მიცემობა პირველი საქმეა. (ოვანეს) წინეთ
ქვეყანა თავადაზნაურობის იყო, ეხლა კი მაგ ბურჯუებს დარჩათ
ბურთი და მოედანი. მაგრამ ამ წუთი სოფელში ერთი დრო ვის შერ-
ჩენია. მაგათ ბატონობასაც დროს შესაფერი მეტოქე ამოეტუზა და-
რაზმული მუშების სახით. მუშებს ვინ შეეცილება მომავალში, ეს კი
არ ვიცი.
- ივანე** არავინ.
- არიმან** მოგახსენებენ, რომ მუშების მცირე ხნის ბატონობის შემდეგ ყოველი-
ვე ისევ თავიდან დაიწყებაო.
- ნიკიზ.** (ოვანეს) ალბათ, ალბათ. ეს ცხოვრება ჭიდილია. ხან ერთია ქვეშ, ხან
მეორე. რითი ვაქრობთ, ბატონო?
- არიმან** ყველაფრით.

- ნიკიზ.** რა უნდა გაიტანოთ ჩვენი ქვეყნიდან!
- არიმან** კაკლის კუნძები, დაფნის ფოთლები, თაფლი, ღვინო, მატყლი, აბრე-
 შუმი, ჯაგარი და შავი ქვა.
- ნიკიზ.** ვადვირიე კაცი!
- ივანე** (თავს იქნევს).
- არიმან** ახლახან იმერეთი მოვიარე და სამი მილიონის საქონელი დავაბევე. მა-
 ლე ქართლ-კახეთსაც ვესტუმრები.
- ივანე** და **ნიკიზ.** ოი, ოი, ოი!
- ნიკიზ.** ძლივს ერთი ბერძენი ხელში ჩავიგდეთ. შურს ვიძიებთ, ბ-ნო ჩემო,
 შურს.
- არიმან** შურს? რატომ?
- ნიკიზ.** ჰმ. მკითხავთ კიდევ! მარტო იასონ ბერძენის ამბავი რათ ღირს,
 ჩვენს მეფეს, რომ მზეთ უნახავი ქალი მოსტაცა და მზითვად ოქროს
 მატყლოვანი ვერძი გაიყოლია.
- არიმან** ხა, ხა, ხა, ხა! რა ოხუნჯი ყოფილხართ. (აღგება) უკაცრავად, უნდა მი-
 გატოვოთ, მოგეხსენებათ, ჩემი ხელობის კაცის მოუსვენარა ცხოვრება,
 ათასი ფიქრი, ათასი საანგარიშო. (გაღის).
- ნიკიზ.** აბა ბიჭო, ივანე, აგვიშენდა ოჯახი და ესაა. ყური მიგდე: პირველ
 სადგურამდის ფეხით გაირბენ. მერე ჩაჯექ მატარებელში და ჰაიდა!
 როცა შინ დავბრუნდები, ნადავლი შუაზე უნდა გამიყო. ივანე ბუს-
 ხრიკიძევ! თუ გიღალატნია, დედა შეგერთოს ცოლად.
- ივანე** შენ მარცხვენ მაგ ექვებით. პირველად ხომ არა მხედავ. ნიკიფორე ატა-
 კუტავ! თუ კაცი ვარ, ამ სიკეთეს არ დავივიწყებ. ერთს კი გეტყვი,
 ძმაო, რაც ქვეყანაზე ჭკუაა, ყველა შენს თავში მოგროვილა.
- ნიკიზ.** აბა ეხლა კი დადგა გადამწყვეტი ჭამი. მე კარებს მიფუკაკუნებ, გააღოს
 თუ არა, ეცი. რაკი პორთფელს ჩაიგდებ ხელში, ისკუპე ღია ფანჯრი-
 დან.
- ივანე** აბა მიდი ჩქარა, გული ვერ ითმენს, მიდი.
- ნიკიზ.** (მივა ვარებთან) ივანე, სმენა! მე ვიწყებ.
- ივანე** ჩქარა შეთქი, შე ოჯახ-ქორო!
- ნიკიზ.** (უკაკუნებს).
- არიმან** ვინა ხარ?
- ნიკიზ.** ცოტა ხნით აქეთ გამობრძანდით.
- არიმან** (გამოღის და ივანეს) ღმერთო ჩემო! ეს კაცი როგორ მიბრიალებს თვა-
 ლებს!

- ნიკივ.** (სტაცებს არამისს ხელს) ჩუმად შე წუპაკო! (იფანეს) აბა მილი, სუფალია.
- ივანე** (შევაძდება ოთახში).
- არიმან** (ვითომ გაუსწვტება ნიკიფორეს და შევაძდება ისიც ოთახში. ისმის მისი ხმა: „ვაიმე დოვლათო, ვაიმე საცხოვრებელო“!)
- ნიკივ.** (კარს ოდნავ შეადებს და იჭვრიტება) ხა, ხა, ხა! გადახტა, გადახტა. ხა, ხა, ხა! (არამის და ბეჟეკო გამობიანს ხარხარით).
- ალმა.** (იმათ თან გამოსდევს) ღმერთო, ჩემო! რეები ვნახე ეს, რეები!
- არიმან** ეს დღე ჩინებულად ჩატარდა.
- ალმა.** აი თურმე ვინ ჩამომიყვანა საყვარელმა მამილამ. (ყველანი აღექვისს მიჭხუ-დავენ და გულისანთ ხარხარებენ).

ფ ა რ დ ა

მესამე მოქმედება

იგივე დეკორაცია

(ფარდის ახდისას მამილა ზის ტახტზე ფეხ-მოკვეთით და კრიალასანს ათამაშებს).

- ალმა.** (ზის ერთ ერთ ფანჯარასთან და გაზეთს ჭკითხულობს).
- ნიკივ.** (ზის მაგიდის თავში ფეხი-ფეხ გადადებული და ზანბორფს ეწევა).
- მამილა** ძალიან ნასწავლი ვინმე სჩანს, ყველგან ყოფილა, ყველაფერი უნახავს. საწყალს რა ძალიან უნდა, უცხოეთის წესები ჩვენშიც გადმონერგოს.
- ნიკივ.** სტუმართ-მოყვარეობას რომ გვიწუნებს, ეს კი არ მომწონს. ღმერთმა ნუ გაათახსიროს ქართველი კაცი ისე, რომ პურ-მარილში ანგარიში შეეტანოს.
- არიმან** (შემოდის მარჯვენა კარდაიდან შემოიღობსაჩაყებს) ახალი ცხოვრება შეატანინებს.
- მამილა** შეატანინებს კი არა, გამოატანინებს. ის თქვენი ახალი ცხოვრებაცა ვნახეთ, მაგრამ შიგ რომ არა ჰყრია რა?
- არიმან** მამილა! ნეტა ეხლა რასა იქს ის ჩემი ამშენებელი?
- მამილა** ჟი მიწამ კი სკამოს ის ავაზაკი, ის ჩემი ყელის გამოამჭრელი, ისა.
- ნიკივ.** ამანაც მოუყვანა საიმედო კაცი თავის ძმისწულს. ხა-ხა-ხა! ან იმ საწყალ მილიციას რაღა იმისი მიმატება სჭიროდა.
- არიმან** ბედი ჩემი, რომ შეცდომით ცარიელი პორთფელი გაიტაცა. ასე თუ ისე, აღექსი ჩემი ხარჯით ძალიან დიდ ხიფათს გადურჩა. (ნიკიფორეს

- ხმადახვას). თუმცა იმ სიმალლიდან, რომ გადაახტუნეთ, ეს კი ვერ მოგივლიდათ კარგად.
- ალექ.** ღმერთო, როგორ გადარჩა ის წყეული, როგორ!
- ნიკიფ.** აბრაგი კაცი იალბუზიდანაც რომ გადაახტუნოთ, მაინც გადარჩება.
- ალექ.** მამიდა! თუ ოდესმე კიდევ ჩამოგიყვანია ვინმე, იცოდე გაგეთიშები.
- მამიდა** უი, უმაღ მიწა გამისკდეს და თან ჩამიტანოს. ალექსი! შენ ამბობ, ოთარიც უნდა გაეცარცვაო?
- ალექ.** განა მარტო ოთარი, მეც მამიდა, შენი ალექსი.
- მამიდა** უი დამიდგეს თვალები, დამიდგეს თვალები.
- არიმან** მერე ალბათ ბატონ ნიკიფორესაც შეავლებდა ხელს.
- ნიკიფ.** თუ შეავლებდა, მამა უცხოვრდა, მილიონებს ჩაიჩხრიალებდა.
- არიმან** (უეცრივ ამოიღებს ფანჯარს და უბის წიგნს) აბა მამიდა, ნება მიბოძეთ გკითხოთ, რამდენი ხნით ჩამობრძანდით?
- მამიდა** (განზე) დალახვროს ღმერთმა, საიდან სად გადახტა. (იმას) ჩემი ნებაა, მინდა წავალ, მინდა არა.
- არიმან** მაინც, მაინც?
- მამიდა** (განზე) იპ, რას ჩამაცვივდა ეს ოხერი. (იმას) გაზაფხულამდე აქ ვიქნები, თუ არ შენდომება, არც მაშინ წავალ.
- არიმან** აი პასუხი სწორი და გადაჭრილი. (მამიდას) ჯვარი გწერიათ, ჯვარი გწერიათ. (უბის წიგნში იწერაფს და ბუზღუნებს თავისთვის). მამიდა გაზაფხულამდე, ოთარი, მისი მეუღლე და მოსამსახურე მიხა ერთი თვით, ნიკიფორე ორი კვირით, პატარა ბიჭი ვანო, ბიჭტორ ბუყიაშვილი და ის რაინდი, მუდამ რომ სადილობისას შემოგვესწრება, განუსაზღვრელ დრომდე.
- ნიკიფ.** ეს ყველა კარგი, მაგრამ, მაინც ვერ გამიგია, რაში დაგკირდათ ეს ახირებული გამოკითხვა?
- არიმან** არა, ღვთის გულისათვის, სხვანაირათ არ მიიღოთ, უბრალო საქმეა. მინდა ამის და კვალობაზედ შევადგინო ხარჯთ-აღრიცხვა. ეს ჩვენი ალექსი ანგარიშში ცოტა იაღლიშობს და მინდა, როგორმე მოუწესრიგო აწეწილი საქმეები.
- ნიკიფ.** ჰოო! კაი დაგემართოს, კაი აზრი მოგსვლიათ.
- არიმან** ეხლა ცოტა ხნით ჩავიკეტები და ყველაფერი მზად იქნება.
- მამიდა** შენ ეი, არა მკითხე მოურავო! სხვის საქმეში ნუ ერევი, თორემ მე ვიცი შენი!
- ალექ.** მისცხე, მამიდა, შენებურად, მისცხე!

- არამან** ვაშა, ვაშა! (ჟეჯრე) სუს! ალექსი! თქვენ და ნიკიფორეს ნუცა გეძახით.
- ალექ.** მართლა! აბა ნიკიფორე, წავიდეთ (გადიან მარცხნივ კარებში).
- არამან** (ერთს თითქმის ნერვოზულად გაიფლ-გამოიფლის) ჰმ! თურმე ყველაფერს უნდა მოველოდეთ ამ გაუტანელ წუთი სოფელში.
- მამილა** მით უმეტეს, თუ შენისთანა კაცთან გვექნება საქმე.
- არამან** ვაიმე, ვაიმე!
- მამილა** რა იყო, რა მოხდა, რომელმა ქარმა დაგიბერა?
- არამან** არა, ბატონო, რაც მე მალეღვებს, შეგეხებათ მხოლოდ თქვენ.
- მამილა** მე?
- არამან** დიახ, აბა მიაქციეთ ყურადღება, რა აბუხად გიგდებთ დიასახლისი ქმრის ნათესავებს და რა ტუჩაბზეკით მიგიღოთ განსაკუთრებით თქვენ.
- მამილა** აი ვაცხონე შენი დედ-მამა, როგორ გამოიცნო.
- არამან** ეს კი სულ დედის გავლენით ხდება. თავის თავად ნუცა მეტად გულ-კეთილი არსებია, მაგრამ როცა ის აქა ჰყავს, სრულიად ეცვლება გუნება. გამოდის, რომ ცოლის ნათესავების შიშით, ერთად ერთი დედის მაგიერი მამიდისთვისაც ვერ გვიცია პატივი. დრო კია, ბოლო მოეღოს ამ თავხედობას. მიკვირს, როგორ ითმენს ამას თქვენისთანა თავ-მომწონე ადამიანი.
- მამილა** (აქედგუბით) ვითმენ, მაგრამ თუ ვიფეთქე, ვაი იმათი ბრალი.
- არამან** თუ არა ის კუდიანი, განა ნუცამ არ იცის, რომ თქვენ სულ მუდამ სამ ქიქა ჩაის მიირთმევთ? მაგრამ ერთის მეტი ვერ გაიმეტა.
- მამილა** ჰმ, გულთმისანია, გულთმისანი, ვენაცვალე სულში.
- არამან** ერთი ციცქნა პური და ჩაიც კრიპუსტით. „ძვირობააო“, იტყვის ალბათ, თავისი დედა კი რაღაც შაკიკის გულისთვის აბრეშუმის ლოგინში ჩაუგორებია და ნაირ-ნაირ ბულიონებს ახვრებინებს.
- მამილა** მე იმას შავ კირს ვახვრებინებ, თუ მანანა ვყოფილვარ. უი, რა მომდის! თუ ერთი გული არ ვიჯერე, შევიშლები სწორედ. (გადის მარცხნივ კარებში სწრაფად).
- ბიძტორ** მარტო ხართ?
- არამან** კაი დროს მოხვედით, სწორედ თქვენზე ვფიქრობდი. სხვა, როგორა ხართ? მოგედოთ განა!
- ბიძტორ** არ ვიცი, ღმერთმანი, რა მემართება!
- არამან** რაღაც თქვენთვის უჩვეულო, არა!
- ბიძტორ** დიახ, დიახ.

- არამან აი ამასა ჰქვიან ნამდვილი სიყვარული. თქვენ კი უარყოფდით. (მასის ნაზი მუსიკა) გესმით, ქუთათურების „მინდა გიყვარდე“-ს უკრავს. ნაზი ნარნარი ჰაეროვანი, თვალები ვნებით სავსე და მოსიყვარულე. ისა და მისი ბებერი ზუბრი, რა კონტრასტია, ღმერთო ჩემო, რა დამბთრობელი მუსიკაა!
- ბიძტორ დიახ, დიახ.
- არამან იმას თქვენ უკვე უყვარხართ. (მუსიკა მისწყდება).
- ბიძტორ ვაგვიუდები სწორედ. სხვა, რა იცით, რა გაარიგეთ?
- არამან საქმე ჩინებულად მიდის. ისინი თქვენ დაგიქირავენ მოურავად. მე უკვე ჩავაწვეთე ეს აზრი მშვენიერ დარიკოს, ის თქვენი დავანტერესე.
- ბიძტორ ახ, რა ჩინებული აზრია! გენიოსი ხართ, ბატონო არამან, გენიოსი, მერე?
- არამან აი თურმე რა მტერი ვყოფილვარ. თქვენ კი სულ თვალებს მიბრიალებდით.
- ბიძტორ ახ, მაპატიეთ ღვთის გულისათვის, მაპატიეთ.
- არამან ვრთი სიტყვით ნიადაგი მზადაა, ეხლა უნდა დაგაპირისპიროთ და საქმეც გათავდება. მე თქვენ გიფეშქაშებთ ამ თილისმა ბეჭედს, რომელიც ეზხიან დარიკოს თქვენ საუკუნო კუთვნილებათ გადააქცევს, მაგრამ სიყვარულის მაცდურ ქსელში, რომ არ გაიხლართოთ, მე შევზღუდე ამისი ძალა ოთარის ცოლით (წამოაგმევს ხელზე).
- ბიძტორ რა საუკუნო დავალებაა! ვანა მარტო იმისი დასაკუთრება არ მეყოფა? (შემოდის ღარიკო მარცხნივ კარებიდან).
- ღარო ახ, უკაცრავათ, ხომ არ დაგიშალეთ?
- არამან პირიქით, ბატონო, მობრძანდით და თქვენი მადლიანი სხივი ჩვენც მოგვაშუქეთ.
- ღარო ხა, ხა, ხა! რა ქათინაურები გცოდნიათ, ბატონო არამან. არ მოველოდი.
- არამან აი ბატონო, მოვიწვიოთ ექსპერტები და თუ ისინი უარყოფენ თქვენს სიტურფეს, თქვენი ხმალი და ჩემი კისერი.
- ღარო ოჰ მამაკაცნო, რა კუდიანები ხართ!
- არამან ხა, ხა, ხა! აი ამასა ჰქვიან ჭეშმარიტების უკულმა შებრუნება; (უგდრფ) ნება მიბოძეთ წარმოგიდგინოთ თქვენი მომავალი მოურავი.
- ღარო (ბიჭტარს) თქვენი თავი მარტო სოციალისტად გამაცნეს, თურმე აგრონომიც ჰყოფილხართ.
- ბიძტორ (თავს უკრავს) დიახ, ბატონო!
- არამან (ბიჭტარს) ღმერთო ჩემო, რამდენი ვნება და სიცოცხლეა ამ კაცში

- მოგროვილი. თოფის წამლის სარდაფია! თუ ნაპერწკალი მოხვდა ქვეყანას გადაბუფავს.
- დარო.** ახ, რა ჩაგონებით ლაპარაკობთ! თქვენ ნამდვილი პიპნოტიზიორი ხართ! კიდევ! — კიდევ!
- არიმან.** აი რა: მე პირდაპირი და გულწრფელი კაცი ვარ, ამიტომ, კანდიერებაში ნუ ჩამომართმევთ იმას, რაც მინდა გითხრათ.
- დარო.** პირიქით, ბატონო, პირიქით, მე დიდის სიამოვნებით მოვისმენთ.
- არიმან.** ეს კაცი მამულთან ერთად თქვენს პირად ცხოვრებასაც გააცისკროვნებს. მე თუ მკითხავთ, ეს საკუთრად თქვენი მოურავი იქნება, თქვენი რაინდი, თქვენი თავადი.
- დარო.** (დელდებს და სიფხარულით თვალებს მინახული გადასვლას ბექტრას) მართლა, ყმაწვილო!
- ბიძტორ.** მთელის ჩემის არსებით, მშვენიერთა მეფავ.
- დარო.** ახ ეს დამათრობელი ხმის კილო მუსიკაა, მუსიკა!
- არიმან.** დიდი ცოდვა ჩაგიდენიათ ბუნების წინაშე. სიცოცხლით სავსე ყმაწვილი ქალი ცოლად გაჰყოლიხართ ბებერ კაცს და ეს ჩაიდინეთ ხარისხისა და მსუქანი მემკვიდრეობისათვის. გრცხვენოდეთ.
- დარო.** (შეფხუკიანებით) ბატონო ჩემო!
- არიმან.** მოიცათ, თავს ნუ იკატუნებთ. თითქოს გეწყინათ, მაგრამ გუნებაში, ვიცი, მლოცავთ. უმჯობესია, იყოთ გულწრფელი, სულ ერთია, ვერას დამიმალავთ. ადამიანის ბუნება ხელის გულზე მიწერია.
- დარო.** განა თქვენ ვინა ხართ, რომ ასე გაბედულად ლაპარაკობთ? ან ჩემს წარსულს საიდან იცნობთ?
- არიმან.** ვიცნობ, ქალ-ნო, ვიცნობ.
- დარო.** აბა რა იცით?
- არიმან.** ეხ, უმჯობესია, მაგ საგანს სულ არ შეეგებოთ, თორემ მე რომ ყველაფერი გითხრათ, რაც თქვენზე ვიცი, არა მგონია კმაყოფილი დარჩეთ.
- დარო.** ერთი უყურეთ!
- არიმან.** (ბექტრას) მაშ მოდი ჩემო რომეო და გადაეხლართე შენს ჯულიეტას. ხელი მიეცი და მაგრადაც მოუქირე? (გადის სწრაფად შუა კარებში).
- დარო.** (ბექტრას მიერ ხელის მაგრა მოჭერისას ოდნავ შეჰკვიფლებს და გულზე მიუკვრება) ატა—ტა—ტა—ტა! შენი ჰირიმე შენ გენაცვალე ნუ დამდაგე, ნუ დამდნე, თუ შუბლზე შენ მიწერიხარ, ბარემ დროზე მაზიარე.
- ბიძტორ.** (კოცნის გაშმაგებით) თუ მართლა გიყვარვარ, რაც შეიძლება, ჩქარა წამიყვანე იქ, ბუნების წიაღში და მერე თუნდ მომკალი, სიცოცხლის ჩარხო. (ჰკოცნის).

დარო უთუოდ, დღესვე პირველი მატარებლით. აქ რა გამაჩერებს, როცა შეგიძინე, ჩემო საუნჯე. მითხარ, სულიკო, ხომ მართლა გეყვარები!

ბიჭტორ თუ ჩემ სულს რაიმე მოვალეობით არ დაამძიმებთ, ჩვენი განშორება არა ძალას არ შეუძლიან.

დარო (ჭკეტნის) ჩემი მოურავი, ჩემი თავადი, ჩემი რაინდი!

არიმან (თავს შემოჭყფავს კარებში) ოთარი მოდის.

დარო ო. მენმა კი ჩაიტანოს ის ტარტაროზი, ისა, (ბიქტორს) მოემზადე, დღესვე მივდივართ. (ჩაჭკეტნის და შედის მარტენივ კარებში, ბიქტორი კი მარჯვენა). (შემოდის ოთარი და აჩივს).

არიმან (ოთარისათვის გაუყრია მკლავში ხეჯი) მობრძანდით, მობრძანდით, ბრაზიანო კაცო! რა მიზეზია, რომ მებუტებით, ხმასაც არა მცემთ! ღმერთო ჩემო, რა უბედური კაცი ვარ. დაღლილი მეჩვენებით, დავიჯერო ფეხით იარეთ!

ოთარ (ჯდება).

არიმან ნუ დარდობთ, ნუ; რაკი მეფე გვეყოლება, ყოველივე უკლებლივ დაგობრუნდებათ.

ოთარ (ხელებს ჩაიქნევს) ნუ მალიზიანებთ, არაფერიც არ იქნება. თქვენ მეფეს კი არა, ჩვენამდე ღმერთსაც არ მოუშვებთ.

დარო იცი, ოთარ, ახალი ამბავი? ბატონი ბიქტორ ბუყააშვილი თურმე აგრონომი ყოფილა.

ოთარ მე რა, რომ ყოფილა? ვერ გამიგია, რა დიდი ამბავი ესაა.

დარო როგორ თუ რა, ეს რა პასუხია?

ოთარ ჰო და ისე. რა თქმა უნდა, ქვეყნად ზოგი რაა და ზოგი რა.

დარო ყური მიგდე, მე გადავწყვიტე, ბატონი ბიქტორი წავიყვანო სოფელში და ჩავაბარო ჩვენი მამულების მოვლა.

ოთარ რას ამბობ, გონს მოდი! მიწები ჩამოგვართვეს და შეიდი დესეტინისათვის აგრონომი რა ოხრად მინდა.

არიმან მით უმეტეს ახლა უნდა დავტრიალდეთ, რომ ცოტა მიწას მეტი ნაყოფი გამოვადებინოთ. მთავრობის დეკრეტმა ფართო ასპარეზი გაუხსნა პირად ინიციატივას.

დარო სრული ქეშმარიტებაა.

ოთარ (აჩივს) ო, რა თქმა უნდა. ხა, ხა, ხა, ხა!

დარო დაიცა, ეს ჩვენთვის ჩინებული შემთხვევაა და ვისარგებლებთ კიდევ.

ოთარ მე არა მსურს.

დარო რატომ?

- ოთარ (გაცვივსკუბული) არ მინდა მოურავი, არ მინდა მოურავი!
 დარო შენ როდის აქეთია ეს უკმეხი სიტყვა-პასუხი შეითვისე! გულს ნუ მისიებ
 თორემ ხომ იცი ჩემი ამბავი.
- ოთარ დარო, ნუ შემოიყვან ჩვენს წალკატში მესამე პირს, რომელიც სულ ავ-
 ვირვეს დავთარს.
- დარო ეს შენ გეჩვენება მხოლოდ. გადავწყიტე, ჩვენი მამული თანამედროვე
 წესებზე მოვაწყო, ამისათვის კი საჭიროა სპეციალისტი.
- ოთარ (ხეკვიფლად) ვიცნობ მე მაგ სპეციალისტებს.
- დარო ჩემი გადაწყვეტილება უცვლელია და წერტილსაც აქა ვსვამ.
- ოთარ დარო, გონს მოდი!
 დარო ოთარ! კიდევ ერთი წინააღმდეგობა და მე შენი აღარ ვიქნები. მოემ-
 ზადე დღესვე მივდივართ. (გადის).
- არიშან (ხუმათ თათს) დაუთმეთ, თორემ თუ დედაკაცი ატყდა, შენი მტერია.
- ოთარ (ბელთასა სცემს).
- ბიძტორ (შემადის მარჯვნივ კარებიდან).
- არიშან (თათს) ესეც თქვენი მოურავი. (ბიქტოტს) წარუდექით!
- ოთარ (ბიქტოტს სსსტიკათ) თქვენი გვარი?
- ბიძტორ ბუყიაშვილი.
- ოთარ რაო?
- ბიძტორ ბუყიაშვილი.
- ოთარ სად მიიღეთ სპეციალური განათლება?
- ბიძტორ რუსეთში.
- ოთარ ცოლი გყავთ?
- ბიძტორ ჯერ არა, მაგრამ მალე მეყოლება.
- ოთარ ჰო, ჰო, ჰო! ეყოლება, რატომაც არ ეყოლება!
- ალექ. და ნიკიფ. (შემადიან მარცხნივ კარებიდან).
- არიშან ბატონებო, ახალი ამბავი!
- ალექ. და ნიკიფ აბა, აბა!
- არიშან ბატონი ბიქტორ ბუყიაშვილი (თათსზე) ამ პატიოსნებმა მოურავათ დაი-
 ქირავეს და დღესვე სოფელში მიჰყავთ
- ნიკიფ. ოჰო!
- ალექ. ვაი, რა მეგობარს მაშორებენ (დადის ვითამ შეწყუბუღი).
- ნიკიფ. (ბიქტოტს) აფერუმ, ბიქო მომილოცნია. ოთარ გობრონიძის ოჯახი
 პირველია საქართველოში და, თუ ჭკუით იქნები, ყველაფერი თავსა-
 ყრელი გექნება.

- ოთარ (ბრახით) ტყუილი იმედებია, არაფერიც არ ექნება.
- ალექ. (ვითომ გულახუილი) ბიქტორ, შე უღმერთო, დავიჯერო მარტო მაინც მოგვებ?
- ბიჭტორ რა ვქნა, თუ კი გარემოებამ ასე მოიტანა!
- ალექ. ალალი იყოს, ძმაო, ჩემი ოჯახის პურ-მარილი შენზე.
- ოთარ ალექსი! არ გებრალეები, ცოლი რომ გამოგიყდა!
- ალექ. როგორ თუ გაგიყდა!
- ოთარ ამტყნია, გინდა თუ არა მოურავი დავიჭიროთო.
- ნიკიზ. მაგათგან ყველაფერია მოსალოდნელი. „იმისთანა საქმეს გიზამ, თვალებს გაცეცებინებო, ერთი კაპეიკის ნაცვლად თუმიან გასესხებინებო“, უთხრა ცოლმა ქმარსო, ამბობს ხალხური გადმოცემა.
- ალექ. (ათასს) არა უშავს-რა, ნათლია ჩემო. ჯერ-ჯერობით როგორმე დაუთმეთ. თუ ეს საქმე არ გამოდგება, შეცდომას თითონვე გაასწორებს.
- ნიკიზ. მით უმეტეს დაროსთანა ჭკუის კოლოფი.
- ოთარ (ნიკიფორზე) ჰმ! მოდი ესლა და ამისი გაიგე რამე. ხან ჩემია, ხან სხვისა, ხან მტრისა, ხან მოყვრისა.
- ალექ. ტიპიური მანასე, ხან ისე და ხან ასე.
- ოთარ ფუ ასეთ ყოფას! (გადის).
- ნიკიზ. (შიმივალ ათასზე) გაის ამ დროს, რომ შემკვიდრეს აუქიხვინებენ, მეცა ვხნავდიო, იტყვის ალბათ, ხა, ხა, ხა! (ბიქტორს) მგელი ფარეხში და ვირი ბოსტანშიო, ამაზე იტყვიან სწორედ.
- ბიჭტორ (ბრახიანად თავისთვის) ვირიცა ხარ და ჯორიც.
- არამან აბა, ბატონებო, წავიდეთ ჩემს ოთახში და თითო ჭიქა კახურით გზა დაულოცოთ ახალგაზრდა მოურავს.
- ნიკიზ. რა დიდებული აზრია! (შედიან ყველანი მარჯვენა კარებში. იმავე დროს მისიმის მარცხენა მხრიდან მამადის ხმა: მოითმინე, ნუ გარბიხარ, სულ ერთია ვერსად დამემალები. შემთხვევის ნუჭა ნეწიფილი სხვით, თან მისდევს მამადა).
- ნუცა თავი დამანებეთ, თქვენთან ლაპარაკი არა მსურს. (ჯდება).
- მამიდა რა თქმა უნდა, როგორ გეკადრება დიდი კაცის შვილს. მაშ გეგონა, ხმის არ ამოვიღებდი! უკაცრავად, ამ ოჯახს რომ დაეპატრონე, თავს გაგივიდა განა!
- ნუცა ახ, რა ტანჯვაა, ღმერთო ჩემო, რა ტანჯვა!
- მამიდა დედა შენი რომ მუდამ აქ ბრძანდება არაფერია და ქმრის საყვარელი მამიდა რომ ათასში ერთხელ გეწვევა, ქვეყნის დაქცევა განა! ერთი მიმიშვით, მოუგრიხო ნისკარტა ცხვირი.

- ნუცა** ჩუმად, არ გაბედოთ დედი ჩემის ავად ხსენება.
- მამიდა** ხმა ჩაიკმინდე, თორემ მე ვიცი შენი! ჩემი თანხმობით შეგიროთ და, თუ მოვიდომე, ისევე ადვილად გავყრით, როგორც შეგყარეთ. განა დაგავიწყდა, ქალბატონო, ვადა გადასულს არავინ გირთავდა? ეხლა ადამიანს რომ დაემზგავსე, იბლინძები განა? ჩაი კრიპუსტით და ერთი ციკქნა პური. ჩემთვის ძვირობაა და დედაშენისთვის კი არა? აი აქ წამოვწვები და, ქალი ხარ, არ მემსახურები. ჭიჭინაზე რომ გასკდე, მაინც არ მოგეშვები. სამუდამოთ ჩამოვსახლდი, გესმის, სამუდამოთ. (გამჩნდება მარცხნივ კარებში ალექსის სიდედრი თავშეხვეული).
- სიდედ.** შეილო, ნუცა, ვინაა, ასე რომ იქაჩება? მე ხომ ჯერ ცოცხალი ვარ? მართალია, შეუძლოთ ვარ, მაგრამ ამ კოდალას ჩანისკარტებას მაინც შევიძლებ.
- მამიდა** (თავის ქნევით) უფალო! ნუ შემიყვან მე განსაცდელში, არამედ მიხსენ ბოროტისაგან.
- სიდედ.** აბა, გაიმეორე, ქალბატონო, ვინ უნდა გაჰყარო? რა თავი მოგაქვს ამ შენი ალექსით. დაგავიწყდა, რომ თუ არ ჩემი მზეთ უნახავი, შენს უღლეურ ალექსის არავინ ცოლადა არ მიჰყვებოდა! ზოგი დოყლაპიას ეძახოდა და ზოგი კიდევ ბუზიყლაპიასა.
- ნუცა** ჩუმათ, დედა ჩემო!
- სიდედ.** შენთვის ეგდე!
- მამიდა** თუ მაგას ერთი ჩემებურად არა ვდრუზე, უთუოდ შევიშლები.
- სიდედ.** აბა მობრძანდი! (დაიკარწახებს).
- მამიდა** თავი დამანებე, თორემ, თუ გეძგერე, სულ პანტასავით გაგიხდი მაგ შაკიკიან თავს.
- სიდედ.** აბა მობრძანდი და ვნახოთ.
- მამიდა** (ისიც დაიკარწახებს და გაეჭნება მისკენ).
- ნუცა** ალექსი, მიშველე! (მხუცნი ერთმანეთს შეეხებიან. გამჩნებიან მარჯვნივ კარებიდან ალექსი, არიან და ნიკიფორე).
- ალექ.** რას ჩადიხართ, შესდექით! (ნიკიფორესთან ერთად აზავებს. ამ დროს ორივეს მაგრად ჩასტებენ მხუცნი. ნუცას გაჰყავს სიდედრი, არიანი ამშვიდებს მამიდას).
- მამიდა** (სიდედრს) ხომ ნახე რასაც ეძებდი?
- ალექ.** ეს კარგა ჩამცხეს.
- ნიკიფ.** არ ვიცი, ძმაო, ჩვენ ორში ვის უფრო მაგრა ჩასცხეს. ახია ჩემზე, რას ვერეოდი სხვის საქმეში.
- არიან** ეს იყო ინგლისური ბოქსი.
- ნიკიფ.** რას მეუბნებით, ეს იყო ბუქსი?..

- არამან ბოქსი და არა ბუქსი.
- ნიკიფ. ჰმ. დავიჯერო ეს მოუხვენარი ინგლისი ამ საქმეშიც ჩაერია!
- მამიდა (აღექსის) ყური მიგდე! უნდა დღესვე გაეყარო.
- ალმა. ვისა ქა, ჩემს ნუციკოს?
- მამიდა არ მათასებს, არა მცემს შესაფერ პატივს, ან გადააჩვიე ან გაეყარე.
- ალმა. ვაი შენ ჩემო თავო, მერე და როგორ გაბედა, ეს როგორ გაბედა მეთქი?
- მამიდა მე შენ გითხრა, შენი შეეშინებოდა.
- ალმა. დამშვიდდი, მამიდა, ყოველივე გაივლის.
- მამიდა სთქვი, გაეყრები, თუ არა!
- ალმა. რას ამბობ, მამიდა, ძლივს ცოლი მადირსა ღმერთმა და გავეყარო.
- მამიდა ან მე ან ის, აირჩიე ორში ერთი.
- ალმა. შენც მიყვარხარ, ისიც.
- მამიდა თუ ცოლს ვერა სთმობ, სიდედრი გააგდე.
- ალმა. არც ეს შეიძლება.
- არამან (შამიდას ჩუმად) ერიპა!
- მამიდა რატომ?
- ალმა. ცოლს ეწყინება და ვაი თუ გამექცეს.
- მამიდა მაშ მამიდას სიდედრი გირჩევიან?
- ალმა. ახა, ღმერთო ჩემო, რა უბედურებაა. მამიდა მოდი, შევრიგდეთ, შენი ქირიმე.
- მამიდა იქით, შე ლაჩარო, შე ქალაჩუნა, შენა.
- სიდედ. (გამჩნდება მარცხენა კარებში უკანდან ნუცა ებლაუჭება) გამიშვი მეთქი გეუბნები.
- ნუცა (სიდედს) ადამიანო, წამო სახლში.
- სიდედ. თავი დამანებე, ერთი მიმიშვი, ბარემ ვიჯერო გული.
- მამიდა (წამხტება და დაიკარწახებს) გამოდი!
- სიდედ. (წინ იწევეს მუშტის მოღერებით) ა, ტა—ტა—ტა, ტა!
- ნუცა (არ უშეებს).
- მამიდა (ისიც იწევეს) ა, ტა, ტა, ტა! (არამანი არ უშეებს).
- ნიკიფ. ხედავთ ინგლისი რა ამბებშია!
- მამიდა გამიშვი, შე უღმერთო, გასკდა გული.
- არამან (შამიდას) ჩემი რჩევაა, დღესვე გაეცალოთ, თორემ წვენში დარიშხანას ჩაგიყრიან.
- მამიდა გულთმისანია, გულთმისანი. შენ ეი, ბიჭო ვანო, დაიხურე ქული, მივლივართ. (შედის მარცხნივ კარებში. მისა და თუბრო გამოდან იმავე კარებიდან

ბარგი-ბარსხანით და გადაინ შუა კარებში. იმათ შემდეგ დარა და შეეღწეოდა დაიხ).

ნუცა ალექსი, ჰხედავ, რა ამბებია!

ალექს. ძალიან ვწუხვარ, მაგრამ, რაკი თითონ ასე ინებეს, მე რაღა მეთქმის. მშვიდობით, ძვირფასო დარო! (ხელზე ეამბოროტება).

არიმან (ისიც ხელზე ეამბოროტება).

დარო აბა ეხლა ჩემს მოურავს დამიძახეთ!

ბიძტორ (გამოდის სამკვანჯრეთ გამაწუბობელი ზატარა ჩემოდანით და საკვთაყიით მარჯვენა კარებიდან). აი მეც მზათ გახლავარათ.

არიმან აბა ეახელით.

ბიძტორ (გაუყრის მკლავს მკლავში და გადაინ).

ოთარ (გამოდის სწრაფათ და რა შესწრებს ბიქტორს თვალს) არ მინდა მოურავი, არ მინდა მოურავი! (გადის და კულისებშიაღ მიაძახებს) არ მინდა მეთქი მოურავი!

მამიდა (იღვიაში ორი ქათამი ამოუჩრია).

ვანო (რადიერი ტიკჭერთით).

ალექს. ოჰო! ქათმები ისევ მიჰყავს.

არიმან ხა, ხა, ხა!

ნიკიფ. შენი გულისა, რა სეირში ვარ.

არიმან ალექსი! რადგან ბ-ნი ნიკიფორეც მიბრძანდება, მიეცით მამიდასთვის სახარჯო ფული. გზაც იქითკენ აქვს და ბარემ სახლამდის მიაცილებს.

ალექს. (ნიკიფორეს) როგორ, შენც მლალოტობ!

ნიკიფ. (თავისთვის) დალახვროს ღმერთმა, წასვლა არ მიფიქრია და...

ალექს. (აძლევეს ფუფს) რა მიგაჩქარებს?

არიმან მერწმუნეთ, თქვენი წასვლით მეც მიკვდება გული, მაგრამ ეს გიჟმაჟი თებრო, რომ არ გისვენებთ! ერთიც ვნახოთ, შევითრიათ ვანის ოთახში და შეგაცდინათ წმინდა კაცი. ვაია წასვლა, ვუია წაუსვლელობა. ნეტა რას ჩაგცივებით ეგ წყეული ქვრივი. (აღექსის) თქვენი ოჯახი ლამის მაცდურების ბუდეთ იქცეს. (აღექსის ეჩურჩულებს).

ნიკიფ. (თავისთვის) მე შენ გიტირებ დედას, თუ კაცი ვყოფილვარ.

არიმან (უეცრივ მოხედავს ნიკიფორეს) ფეხებსაც ვერ მომკამთ.

ნიკიფ. უკაცრავად, მე მიბრძანებთ რამეს?

არიმან (ზრდილობიანი ღიმილით) არა, ბატონო, არა.

ნიკიფ. ეხ, მშვიდობით ბრძანდებოდეთ.

ალექს. მომიკითხე ჩვენები დიდი სიყვარულით.

- არიმან** მშვიდობით და გამარჯობით! გამოთხოვების ქამს არ შემოიძლიან, არ გამოვსთქვა გულწრფელი აღტაცება თქვენი ნიჭისა და უაღრესი გონება-მახვილობის გამო. გამოგიტყდებით, რომ თქვენზე ძლიერ ჯერ კაცი არ შემყვარებია. როცა მოვიცლი, უთუოდ გნახავთ.
- ნიკიზ.** რა საუკუნო დავალება იქნება! (თავისთვის) წადი, შენი სული არ იყოს. (გადის სწრაფად).
- ალმა.** და **არიმან** (თან გაჭყუებიან ნული სიცილით).
- თებრო.** (შემოდის შუა კარებიდან) გვეშველა, გვეშველა. ოი ფუფალავ, დაილოცოს შენი სამართალი. (გადის მარცხნივ კარებში. მისი მის კულისებიდან სიცილი-კისკისი).
(ნუცა, არიმან და ალექსი).
- არიმინ** (შემოიღობა მარჯვნივ) რას იტყოდით, ბატონო ალექსი, ცოტა ხნის შემდეგ, რომ მეორე პარტია მოგადგეთ კარს?
- ალმა.** აბა გაბედონ. დავდგები აქ და კუდით ქვას ვასროლინებ იმ უნამუსოებს.
- ნუცა** ხა, ხა, ხა! დამიხედეთ როგორ იქაჩება.
- არიმან** ნახეთ ბიჭი! ეს იმდენათ გაეშმაკდა, რომ მართლაც გადირჩენს თავს. ვაშა, ალექსი ვაშა! გიმეორებთ ამ საქმეში ჩვენ უთუოდ გავიმარჯვებთ. აგერ ბეთიკოც.
- ბეჟიკო.** მომილოცნია და მომილოცეთ.
- შველანი** როგორ?
- ბეჟიკო.** ჩემი სტუმრებიც ვიფრინე.
- შველანი** მართლა!
- ბეჟიკო.** დიახ, დიახ. უნდა გითხრა ჩემო ალექსი, რომ დიდი ოხერი ვინმე ვყოფილვარ და აქამდის არ ვიცოდი.
- შველანი** (იციხიან) მერე, მერე!
- ბეჟიკო.** ღმერთო ჩემო, სად იყო ეს დაუშრეტელი ენერგია, სად იყო ის ცეცხლი, რომელიც თურმე ჩემს არსებაში ასე უხვად გუზგუზებდა. ისეთი სიცხე მივეცი, ისეთი რომ... თუმცა, ღმერთმა ხელი მოუშარათოთ, არც იმათ დამაკლეს.
- არიმან** ეს არაფერი. ყოჩაღ!
- ალმა.** აბა ნუცა, დატრიალდი შენებურადა. ამ გახარებულ გუნებაზე ერთი წაგვაქეიფე.
- ნუცა** ეხლავ, ეხლავ. (მიდის).
- არიმან** ქალბატონო ნუცა, ცოტა ხნით.
- ნუცა** (შეღკება) ბრძანეთ.

კ რ ი ტ ი კ ა

აკაკი პაპავა

ფიქრები თეატრის კრიზისზე

2

რომ უფრო კარგად გავითვალისწინოთ იდეალურ თეატრის ყოველი მხარე და მას ზედმეტი ნაშენი, სქოლასტიური კანი ჩამოვაშოროთ, საჭიროა მოკლედ გავეცნოთ თეატრის განვითარების გზას ამ უკანასკნელ საუკუნოებში და მის საერთო ტენდენციას. რაკი ჩვენ უმთავრესად გვინტერესებს ქართული თეატრის ბედი, განსაკუთრებით შევჩერდებით იმ ხასიათის თეატრზე, რომელსაც ჩვენში დიდი გავლენა ქონდა და დღესაც აქვს, რის გამო ახალი სკოლა ფეხს ვერ იდგამს და ტრადიციულ თეატრს სიცოცხლის ძალას ჯერ კიდევ ვერ აცლის.

საზოგადოდ ცნობილია, რომ თეატრი უფრო მეტ ჯიუტობას იჩენს და კონსერვატიული ხასიათის მატარებელია; მას არ უნდა დიდხანს გასწყვიტოს ძველ ზნე-ჩვეულებასთან.

„არ არის არც ერთი სალიტერატურო ჟანრი“, ამბობს რენე ღუმეკი, „საცა უფრო სჭირდეს ტრადიციის დამარცხება, მინამ თეატრში. აქ ავტორები, აქტიორები და პუბლიკა ერთნაირად კონსერვატორები არიან და ახლოვდებიან, რომ წმინდად დაიცვან ძველ დროით ნაკურთხი ჩვეულებანი და მემკვიდრეობით გადმოცემული ზნე. თვით თეატრის მორთულობაში და დეკორაციებში ინახება ფარული ძალა, რომელიც წინააღმდეგება ახალ მეთოდის შემოდებას“.

აი, ამით აიხსნება ის მოვლენა, რომ რუსეთში საზოგადოდ და კერძოდ, მიუხედავად მრავალ ენერგიულ ძიებათა, მაინც ძლიერია ძველი ტიპის თეატრის სახე.

მე მოგახსენებთ რომანტიულ თეატრზე და კერძოდ მელიოდრამაზე, რომელთაც დღესაც დიდი გასაფალი აქვს ჩვენში გარეგნული ეფექტების წყალობით.

თითქოს ქართულმა სცენამ გარდალახა ეს დრო და რეალიზმის სფეროში შეიქრა, მაგრამ, ცხადია, ჩვენი საზოგადოება ამ მხრივ დიდ კონსერვატორობას იჩენს; მას ამ მელიოდრამაზე აღზრდილს, არ შეუძლია შეეგებოს სიმპატიით რეალურ დრამას და იგი ინსტიქტით ითხოვს ავტორისაგან რეალიზმის საზღვრების

გარდალახვას. თეატრსაც, ძალია უნებურად უხდება ანგარიშის გაწევა და მოვლენა ნასთან და ჩვენს სცენაზე ძველი რეპერტუარი ჯერ კიდევ შეურყეველად რჩება ისტორიულ დრამებისა და მელოდრამების სახით. მაგრამ ეს კიდევ არაფერი, დღეს ისეთი პირებიც გაჩნდნენ, რომელთაც ესმით ამ ხალხის გემოვნება და თავისი მოქმედება შეუფარდნენ მოთხოვნას.

გადაკეთებული მელოდრამის სახით: „ქრისტინე“, „ჩვენი ქვეყნის რაინდი“ და სხვა აუარებელ საზოგადოებას იზიდავს და ეს ყალბი დრამატიული განვითარება ნასკენისა და ცრუ ტრადიკული პოზები, ეფექტები, ცრემლთა ზღვას მობენ ჩვენს საზოგადოებაში. ცხადია, რეალიზმისა და ნატურალიზმის თეატრის ხანაში ძლიერია რომანტიზმის თეატრის მოტივები.

დროა, ჩვენმა ხალხმაც იგრძნოს მთელი ეგ სიყალბე და მით თანამედროვე თეატრსაც გზა გაუხსნას ბუნებრივ ზრდისაკენ. დროა სავსებით გავიგოთ იაფ-ფასიან ეფექტაციების ღირებულება.

ევროპაში ამას კარგა ხანია, რაც მიხვდნენ... რომანტიულ თეატრსა და მელოდრამას დაბადებითვე თან დაყვა მისი აღრე მომაკვდინებელი ძალები და ამ ძალებმა მალეც დაასამარა იგი...

ჩვენში ეფექტების თეატრი, რომანტიულის სულით, პირდაპირ შემოიქრა. მას არ შეხვედრია დაბრკოლება კლასიციზმის სახით. სულ სხვა გვარად მოხდა ევროპაში, რომლის ხელოვნების მსვლელობის დამახასიათებელია კერძოდ საფრანგეთის ხელოვნება. იქ რომანტიზმი ბუნებრივი რეაქცია იყო კლასიციზმის წინააღმდეგ

კლასიციზმმა დოქტრინალური ხასიათი მიიღო და დავითის სკოლა თავის თავს „ბერძენთა მიმდევარს“ ეძახდა, მაგრამ იგი უფრო ცრუკლასიციზმის ხანას სახავდა. ეს კლასიციზმი გამეფებული იყო თეატრშიაც, როგორც საზოგადოდ პოეზიაში. მე-XVIII საუკუნის მიწირულს პოეტი რომანტიკოსი ბერშუ, ამხედრებული ამ კლასიციზმის წინააღმდეგ, გაიძახის:

„Qui me délivrera des Geecs et des Komanis?“ (ვინ მიხსნის მე ბერძენთა და რომაელთაგანო?)

ამ კლასიციზმის გეგემონიის წინააღმდეგ შემოიქრა ძლიერი შუქი რომანტიზმისა და მან თეატრიც ჩაიგდო ხელში, კარგა ხნის ბრძოლის შემდეგ.

საუკეთესო დამცველი რომანტიულ თეატრის თეორეტიულ მხარისა იყო შლეგელი (Courde. litt. dram).

თუმცა თვით მელოდრამა აღ. დიუმას პიესებით იწყება (მამის), მაგრამ მის საუკეთესო წარმომადგენლად სამართლიანად ითვლება ცნობილი პოეტი ვიქტორ ჰიუგო.

აქ ჩვენ სულ მოკლედ შევეხებით ამ დრამების ნაკლს, რომ მით ნათელი ვყოთ, რამდენად ძლიერია ჩვენშიაც ამ გვარი იათ-ფასიანი ხელოვნების თეატრის ტრადიციები, და რამდენად სტყუვდება ფართო საზოგადოების გემოვნება, რომელიც ჩვენს თეატრს განვითარების გზას უხშობს, მის ახალ ძიებას არ იზიარებს და სკეპტიკურად უცქერის.

თვით ჰიუგოს პიესების დიდ სახელს შემდეგნაირად ხსნის რენე ღუმპიკომი: „ხალხი გაუნათლებელი და გემოვნება განუვითარებელია, მას უყვარს წარმტაცი სანახაობა. იგი გრძნობს საჭიროებას, რომ სულის სიღრმემდე შეძრწუნებულ იქმნას. საჭიროა, რომ მისი ნერვები მუდამ დაჭიმული იყონ. მისთვის არ არსებობს უფრო დიდი ნეტარება, ვიდრე გრძნობა შეძრწუნებისა და შფოთვისა შიშისაგან, ზარისაგან და თანაგრძნობისაგან. მას უსაზღვროდ უყვარს სიკვდილის სცენები და წყვდიადისებური მღებარეობა“.

და ყველა ამ თვისებებს ჩვენ ვიპოვივთ ვ. ჰიუგოს დრამებში. ეს დრამები გარეგნულადაც ატარებენ ამ ეფექტების და სიყალბის სახეს: „იგი მოითხოვს განსაზღვრულ დეკორაციებს და აქსესუარებს, რომელთაც საჭიროებენ ბნელი მახინჯაციები, მოულოდნელობანი, კენწლობანი, სიკვდილი, ქალთა მოტაცება და სხვა, საიდანაც შეთხზულია ამ ჟანრის პიესები. და ეგ აქსესუარებიც აუარებელია ჰიუგოს პიესებში: სასახლეები, რომლის ქვევით აღმოშენებულია ციხე, საცა ვერ აღწევს ვერც ერთი სხივი; ხვრელები, მალული კარები, დარკინული ფანჯრები; საიდუმლოებანი ამოფარებულნი ან ფარდის, ან სურათის უკან; აგურის ფერი მოსასხამნი, დიდ მინდვრიანი ქუდები, ნიღაბები, რომლითაც იფარვენ სახეს გმირები ან ავაზაკნი და გამცემნი. ამ გარდერობთან მთელი აფთიაქიც ნარკოტიკულის საშუალებით, რომელნიც იწვევს ძილს, მზგავსს სიკვდილისას; სხვა და სხვა გვარისა და ჯიშის საწამლავები, რომელნიც მოქმედებენ წუთის, დღის, თვის და წლების განმავლობაში, ახლო და შორს, კლიენტის სურვილისამებრ. მიუმატეთ ამას საგვარეულო პორტრეტები, მედალიონები და ჯვრები დედისაგან, რათა დაამოწმოს, შემთხვევისას, თავისი შვილის პიროვნება. სხვა და სხვა საიდუმლო გასაღებები, კუბოები, ცული, ხანჯალი, ფარი, სანთლები, ჩირალდნები, მიხაკის ფერი ტომრები, მკვდრების დასაფარავად; შავი მათდის ნაქრები, ვერცხლის სირმებით მორთული და „ყველა ნივთები“ დასძენს კრიტიკოსი, „რომლებიც შეადგენენ საკუთრებას დამმარხველ პროცესიის ბიუროებისას“.

ამ გარეგნულ ფორმებს სავსებით შეესაბამება შინაგანი მოქმედება და ფაბულის განვითარებაც. აქაც ყველაფერი მოულოდნელობაზე და შემთხვევებზეა აგებული.

პირველი დამახასიათებელი თვისება ამ დრამებისა მდგომარეობს არაწვეულებრივ **სიტუაციების** გამოხატვაში, რომელნიც შობენ სრულიად მოულოდნელ ეფექტებს.

ეგ სიყალბე აშკარა ხდება იქედან, რომ პიესის მოქმედებაში არავითარი ლოლიკა არ არსებობს. ყოველ მოვლენას თავისი მიზეზები აქვს, რომელიც მას აძლევს შესაფერ მიმდინარეობას. აქ ჩვენ გვესმის ამ ლოლიკის ძალით, რომ სწორედ ამ სახით უნდა მომხდარიყო ესა და ეს მოვლენა ე. ი. მხატვრულად ვტყუილდებით.

ჰიუგოს დრამებში კი არავითარი ლოლიკა არ არსებობს. მომქმედნი პირნი ლაპარაკობენ წინააღმდეგ იმისა, რაც უნდა თქვან და სჩადიან იმას, რასაც არ უნდა სჩადიოდნენ, „ეს ერთად ერთი კანონია, რომელსაც ისინი მიღვევენ“. აქედან ცხადია, რომ პრინციპებს და განცდას ეწინააღმდეგება მოქმედება და სიტყვა ამ პიესებში.

აი, ასეთია მეორე მხარე ამ დრამების დამახასიათებელი—**ეფექტები** და ფსიხიური ანტოგონიზმი.

მესამე—მდგომარეობს დაუსრულებელ **დეკლამაციაში**. ისინი აღელვებულად ეწევიან ამ დეკლამაციას, მაგრამ უკანასკნელი არ უდრის არავითარ შინაგან იმპულსს და, ამის გამო, თვის სიყალბით მსახიობთ მარიონეტებს ამსგავსებენ, რომელთაც კულისების უკან მართავს იმპრესარიო.

მეოთხე—**მოქმედების უქონლობაში** გამოიხატება. მიუხედავად იმისა, რომ ისინი ასე თრთთიან, დელავენ და ფართო ფრაზებს ისვრიან, პიესაში სულის მოძრაობა სრულებით არ მოიპოვება, არ არის მოქმედების ნასახი. აქ მხოლოდ ტიკინების თამაშია, რომელნიც ცრუ კლასიკურის პათოსით გაიძახიან: „იცით თქვენ თუ რას ნიშნავს დროში? ხმლის პრიალი, როცა ზედ სამშობლოს თავისუფლება აღიბეჭდება სისხლის ასოებით“ და სხვა...

ამგვარი ყალბი და ცრუ ტრაგიზმი გარეგნულ რიხს აჩვევს მსახიობთ და სულის მოძრაობის გზას უხშობს. ამიტომ არის, რომ ჩვენ მსახიობთ დიდი გარდაქმნა სჭირია, რომ ახალ დრამას, სულის და მოქმედების, და არა ეფექტების დრამას, შეეჩვიონ.

კიდევ ერთი დამახასიათებელი თვისება მელოდრამისა არის **ანტიტეზები**.

მთელი პიესები ამ ანტიტეზებზეა აგებული: მეფეს უეჭველად უპირდაპირდება გლახაკი, ახალგაზრდას—მოხუცი, მდიდარს—ღატაკი, ლამაზს—მახინჯი, ზნეობრივს—უზნეო და სხვ. არც ერთ ამოში არ არის სინამდვილის სახე ტიპიურობა, არარის სიმართლე.

ავტორის მიზანს გრძნობათა ამოძრავება კი არ შეადგენს, არამედ მსვლელობის განცვიფრება; და ჩვენაც გვაკვირვებს მოულოდნელი სიტუაციები, ეფექტაციები და სხვ., მაგრამ უკვირს თვალებს, ხოლო გული ჩვენი გაყინულია, გრძნობა ცივი, სული უმოძრაო.

აი, როგორ კლავს ამ ხასიათის დრამა თეატრის სიყვარულს და ხელოვნების ძალას. ქართველმა საზოგადოებამ უნდა იცნოს მისი ყალბი საფუძველი და, ერთხელ და სამუდამოდ, გასწყვიტოს მასთან, თუ არ უნდა მუდამ პრიმიტიულ გემოვნებას შერჩეს...

5

ამგვარმა კონტრასტმა სინამდვილისა და პოეტის და კერძოდ თეატრის შორის გამოიწვია ახალი რეაქცია რომანტიზმის წინააღმდეგ. აშკარა გახდა მთელი სიყალბე მისი საძირკვლისა და ახალმა მხატვრებმა საჭიროდ დაინახეს — ცხოვრებას, სინამდვილეს დაბრუნებოდნენ. მთელი ცხოვრების აღწერა აუცილებელ საჭიროებად იცნეს და თან შეეცადნენ — არც ერთი უმნიშვნელო მხარე არ დაჩვენოდათ და არც ერთი წერტილი, არა სინამდვილიდან აღებული, არ დაერთოთ მისთვის.

ასეთმა მიმართულებამ წარმოშვა ნატურალიზმი; იგი ემყარებოდა უმთავრესად ბუნებას და მის კანონებს და მის გარეშე არა სწამდა რა. მაგრამ ამ მიმართულებამაც მალე აშკარა ჰყო მთელი თავისი უძლურება, რადგან საგნის დეტალური აღწერა, მისი ფოტოგრაფიული გადმოცემა უბრალო მექანიკური პროცესია, რომელიც უმწვერვალესობამდე აღწევს, და არა ხელოვნება. ხელოვნება ყოველთვის მეტია, ვიდრე სინამდვილის უბრალო სურათი, როგორც ამბობს ბენიტენი.

გარდა ამისა, ყოველ წვრილმანის ერთნაირი აღწერა უსიცოცხლო სარკვეა, რომელშიაც არ არის არაფერი მთავარი, იდეა. ნატურალისტ მხატვარს არ ეძლევა უფლება: რაიმე თვისებას მეტი ყურადღება მიაპყროს, მთელი შემოქმედების სიმბოლოდ იგი აქციოს და, ამრიგად, იდეალური მხარე და იდეა დაგვისახოს.

ასეთი იყო ეგ მშრალი ნატურალიზმი, რომელიც მხატვრულის ნაცვლად მეცნიერულ კვლევა-ძიების გზას ადგებოდა.

ცხადია, ამგვარი მიმართულება დიდხანს ვერ გამეფდებოდა მწერლობაში, საზოგადოდ, და კერძოდ დრამატიულ შემოქმედებაში და, მაშასადამე, სცენაზეც. ნატურალისტურ თეატრის დღეებიც დათვლილი იყო; მე აქ არ გამოვუღ-

გები დაწვრილებით ნატურალიზმის თეატრის უსაფუძლობას, მოკლედ ვნიშნე კიდევ.

მით უმეტეს ამას განსაკუთრებული მნიშვნელობა არა აქვს ჩვენთვის, რადგან ქართულ სცენაზე მას თითქმის არასოდეს არ სჭერია ადგილი, ხოლო ქართულ მწერლობაში ეს გზა. გ. წერეთელმა და ორიოდ სხვამ გადმოიღეს, მაგრამ მას დაბადებისათანავე აეგო წესი...

6

მშრალ ნატურალიზმის წინააღმდეგ გამოვიდა, უმთავრესად, ორი მიმდინარეობა, რომელთაც შეერთებულის ძალით უნდა დაემარცხებინათ პირველი, რომ შემდეგ თვითვე გაემართათ სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლა.

ეს იყო მისტიციზმი ერთის მხრით და მეორეს მხრით რეალიზმი.

ჩვენ ორთავეზე შეფერდებით მოკლედ, რადგან ქართულ სცენაზე ორივე მიმდინარეობას ქონდა და ღღესაც აქვს ადგილი...

რამდენადაც ხილულ სინამდვილის დაწვრილებით აღწერას ყურადღებას აქცევდა რეალიზმის თეატრი, იმდენად მას უმნიშვნელოდ სტოვებდა ან, უკეთ შემთხვევაში, უცნობის სიმბოლოს სახეს აძლევდა მისტიური სცენა. სინამდვილე საგანთა და მოვლენათა მისტიურ სცენაზე არსებობს არა იმ სახით, როგორადაც იგი ეჩვენება ადამიანს, ან როგორადაც იგი კინემატოგრაფის ლენტზე აღიბეჭდება, არამედ სულ მეორე მხარით; ყოველ საგანს აქვს გარდაღმა მხარე, რომელიც მისი მთავარი აზრი და შინაარსია და რომლის უბრალო სიმბოლო საგანია. იგია გარდაღმა ქვეყნის მხარე, საგანთა სულიერ სამეფო, რომელშიაც ქვეყნიური ქაოსი და უაზრობა ყოფას ურიგდება და მტკიცდება ჰარმონიულად. წაართვით იგი საგანს და უკანასკნელიც უსულოდ და უმნიშვნელოდ იქცევა... მაშასადამე საჭიროა „იმა ქვეყნის ხელშეხება“, მისი მიწვდენა და ამით საუკუნოებასთან ზიარება, კოსმოსთან დაკავშირება ორგანიულად; მაგრამ ამ ქვეყნიურის, რაციონალურის საზომით ვერ მიხვალთ ამ საიდუმლოების სამეფოსთან, მას ემპირიულად ვერ განვმარტავთ, შეიძლება მხოლოდ მისი ძალის გრძნობა, თუ საგანთა მეორე მხარეს მივაპყრობთ ყურადღებას.

მაშასადამე, მისტიურმა თეატრმა უნდა ეცადოს საგანთა და ამ ქვეყნიურ სინამდვილის გადმოცემა კი არა, არამედ მოვლენათა მეორე მხარის გრძნობის ილიუზიის შექმნა. ამას იგი აღწევს ღვთიური ექსტაზის მპყრობელ ძალით, მისტერიული ღვდელ-მოქმედებით.

მაყურებელი უნდა გრძნობდეს, რომ სცენაზე სჩანს მარტოდენ სული ადა-

მიანთა და საგანთა და სცენაზე მოქმედება მხოლოდ სულის მოძრაობად უნდა მიიჩნდეს მას. უნდა სავსებით განთავისუფლდეთ ამ ქვეყნიური სინამდვილის გავლენიდან და მისი ხილვიდან, რომ ამ სულთა სამეფოს დაუახლოვდეთ, რომელიც ნამდვილი სინამდვილეა, ემპირიულის შინაარსი.

და აი, მისტიური პიესების მწერალი, მეტერლინგი უმთავრესად ამ გარე-ბის მხატვარია. მისი აზრით, იმ საიდუმლო ქვეყანას აშკარად გრძნობს ამ ქვეყნის ჭირვეულობიდან თავისუფალი პიროვნება, რომელსაც სიმბოლიურად „ბრმის“ სახით გადმოგვცემს დრამატურგი.

ბრმა ეს ისეთი სიმბოლოა, რომელიც, განთავისუფლებული გარეშე (ემპირიულ) ქვეყნის ხილვის აუცილებლობიდან, სკვრეტს ყველა სიღრმეს და არსებას საგნებისას.

„მუდამ დაიბნევი, თუ არ დახუჭავ თვალებს,“ ამბობს მეტერლინგის გმირი.

იმავე წელს, როცა ავტორმა დასწერა „მონა-ვანა“ მან გამოუშვა ფილოსოფიური ეტიუდების კრებული: „Je Frésor des humbles“, რომელშიაც განმარტა თავისი აზრები: სიჩუმის, ქალის, მისტიურ მორალის და სხვათა შესახებ.

აქ მან თავისი მსოფლხედვა დაუკავშირა კანტის სისტემას: იმ საგანთა შესახებ, რომელნიც ჩვენს გარეშე არსებობენ, ჩვენ ვიცით მარტოოდენ იმ მოქმედებით, რომელსაც ისინი ჩვენზე ახდენენ. თვითონ საგნები თავის თავად ჩვენთვის უცნობნი რჩებიან. ჩვენ ვცხოვრობთ, ამბობს მეტერლინგი, ორგვარ ცხოვრებით. ერთს ეკუთვნის: აზრი, გრძნობა და მოქმედება რამდენადაც ესენი შეგნებულნი არიან და ამ ცხოვრებას იგი უწოდებს გარეშე, არა ნამდვილ ცხოვრებას, ხოლო ნამდვილი ცხოვრება სულისა, რომელიც მეტყველებს სიჩუმით... მისი წიაღი ჩვენთვის საიდუმლოებით არის მოცული, ხოლო მისთვის კი ყოველივე: სიცოცხლე, სიყვარული და სხვა.. წინასწარ განმარტებულია.

წ ე რ ი ლ ი მ ე ო თ ხ ე

1

ჩვენ დავინახეთ, რომ თეატრის განვითარების გზა იმავე კანონებს მიზღვეს, რომლითაც ლიტერატურა მიმდინარებდა.

ამ დაუცხრომელ ძიებათა დროს კრიზისი უფრო და უფრო მწვავედებოდა, რადგან საშინელის სისწრაფით სცვლიდენ მიმდინარეობანი ერთი მეორეს... საბედისწერო ხლართებში გაება თეატრი და საჭირო იყო გზა ხსნილის პოება და გაშლილ მტკიცე ნიადაგზე დამყარება ან და მისი სრული უარყოფა, როგორც ხელოვნებისა.

ეს უკანასკნელი, როგორც დავინახეთ შეუძლებელი გამხდარა; მაშასადამე

საქირო იყო კიდევ ახალი გზების გამოძებნა, რომლის სახით შესაძლო გახდებოდა და თეატრის ახალის სახით აღორძინება.

აი, სწორედ ამ დროს თავი იჩინა გერმანიაში ცნობილ რეინჰარტის თეატრმა, რომელიც შეეცადა ელინურ ტრაგედიის აღდგენას... ამგვარი ცდა ლიტერატურაში კერძოდ არა ერთხელ გამოსჭვიოდა, მაგრამ საუბედუროდ, აქ იგი, უმეტეს შემთხვევაში, საშინლად მარცხდებოდა. საკმარისია გავიხსენოთ: ცნობილ პოეტის, ჰენრიხ ჰეინეს ლტოლვა ელინიზმისადმი, რომელიც მიუხედავად ავტორის ხალისიან და სილაღით საესე განცდათა, მიუხედავად მის მდიდარ ბუნებისა, ყველა ამ თვისებათა და მაღალ ნიჭის მიუხედავად, ეგ ლტოლვა ხორცშეხსნე-ლი დარჩა და საშინელ დამარცხებით გათავდა, მის ელინიზმს უბრალო, უვნებო ჰერეტიკთი ხასიათი ქონდა, რის გამო, მას სამართლიანად, პლატონიურ ელინიზმს უწოდებენ.

ეს, რა თქმა უნდა, კიდევ არ მოწმობს ელინიზმის აღდგენის აბსოლიუტურ შეუძლებლობას ლიტერატურაში, მაგრამ დღევანდელ პირობებში იგი შეუძლებელი ხდება, რადგან თანამედროვე ბუნება დაწეწილი, ნება დაქუცმაცებული ადამიანი ვერ ეზიარება ელინიზმის მთლიანობის იდეას.

საქირო იყო უმაღლესი ნიჭისა და შეუდარებელ ჰეინეს ადამიანი, გენიოსი, რომლისთვისაც მსოფლიო ნება და აზრი გასხვიოსნებულად გადაშლილიყო, და რომელსაც ქვეყნიური საიდუმლოება თვის ახსნილობით ტანჯვისაგან იხსნიდა.

ასეთი ადამიანი, გენიოსი იყო გიოტე, რომელმაც განავითარა ელინიზმის ჰერეტიკთი მომენტი, მისი აპოლონიური დასაწყისი. გიოტე-ფილოსოფოსი, განთავისუფლებული ფაუსტისებურ იქვენლობა—უძლურებისაგან.

მეორეს მხრივ, საქირო იყო ელინური ჰირვეულობით შეპყრობილი ადამიანი, ჰენიოსი, რომლის გულს ანთებს ვნების ცეცხლი და რომელიც ამ უშრეტელ ცეცხლზე სკედს ფოლადის ნებას.

ასეთი იყო უკვდავი ნიცშე, ნიცშე-ზარატუსტრა, რომელმაც სრულყო მეორე მხარე ელინურ მთლიანობისა, დიონისიური დასაწყისი. ვნების ნაკადი, წმინდანი გრძნობა.

ამ რიგად ჩაისახა გენიოსთა ბუნებაში ორი დასაწყისი ელინიზმისა: აპოლონისა და დიონისეს; მაგრამ ეს პირველი ნაბიჯი იყო; აქ კაცობრიობამ, ევროპის შვილმა მარტოკა ელემენტები პოვა ელინიზმისა, მაგრამ არსად იყო მისი სინტეზი, არ ჩნდა მათი შემაერთი ძალა (ნიცშეს შემოქმედებაში აპოლონიური დასაწყისი სუსტია, დიონისიური კი სკარბობს), არ იყო მათი ჰარმონია. მაგრამ ეს ხომ რჩეულთა გზაა მარტოდენ და არა საზოგადოდ, თანამედროვე კულტურის მატარებელ კაცობრიობისა.

მისი აზრების განმტკიცებას ერთხანად ჩვენი ნიჭიერი მამულიშვილი, მარჯანიშვილიც შეუდგა (ტფილისში დადგა პირველად ეს ტრაგედია).

ქართულმა თეატრმა მალე მიაპყრო ამ გარემოებას ყური და შეეცადა ევროპას არ ჩამორჩენოდა ამ ახალ ძიებაში და თვითონაც ზიარებოდა ელინიზმის სცენას. ამ საქმეში საკმაო ნიჭიც გამოვიჩინეთ და, შედარებით, „ანტიგონე“ და „ედიპუს მეფე“ ურიგოდ არ მიდიოდა ჩვენს სცენაზე. მან აუარებელი ხალხი მიიზიდა და პიესებიც რამდენიმეჯერ განმეორებით დადგეს.

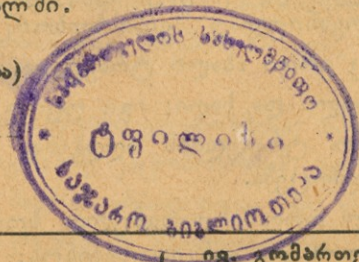
საზოგადოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ბოლო ხანებში ქართველი ხალხის ნიჭი უმეტესად წამბაძველობაში იხატება. რა თქმა უნდა, ამას თავისი მრავალი მიზეზები აქვს და უმთავრესად კი ის, რომ ჩვენი ეროვნული ორგანიზმი სავსებით დამოკიდებულია; აქ მას ეზზობა ინიციატივის გზა, რომელიც ინდივიდუალობის მქნე ძალაა და უფრო მეტის ხალისით უცხო ერის კულტურის გადმოტანას და შეთვისებას სცდილობს; ეს გზა ადვილია, მაზე ყველაფერი მზა-მზარეული ხვდება ჩვენს ხალხს, მაგრამ, ამავე დროს, საბედისწერო; იგი ჩვენი ინსტიქტის თავისებურობას მხილობს გზას უზზობს და ინდივიდუალობას კლავს; ქართული კულტურა ამ გზით ქრება და, მასთან ერთად, ქრება ქართული სახეც, თავისებურობა—ყველა ის, რაც შეადგენს ეროვნულ სულს.

აქედან ცხადია—ხელოვნება და კერძოდ ლიტერატურაც უცხო ერთა გავლენის ქვეშ იმყოფება და, მრავალ ნიჭიერ მგოსანთა შორის, არა გვყავს არც ერთი ეროვნული (თითო ოროლას გამოკლებით), თეატრის მრავალფერობის დროს, არა სჩანს ეროვნული ელ-ფერი და იერი.

მიმბაძველობაში გამოწვრთნილმა, ქართულმა თეატრმა რეინჰარტის თეატრსაც ღირსეულად წაბაძა; მაგრამ საინტერესოა ვიცოდეთ შესაძლოა თუ არა, საზოგადოდ, თანამედროვე თეატრის მიერ ელინურ ტრაგედიის აღდგენა?

თუ იგი დამარცხდა ევროპაში და ვერ სძლევს დაბრკოლებებს, ცხადია, ჩვენშიაც ასეთი უნდა იყოს მისი ბედი მომავალში.

(შემდეგი იქნება)

სარედაქციო კოლეგია:

- ივ. გამბართელი
- ს. აბაშელი
- პ. ირეთელი
- არ. რუხაძე
- თბილისი მუსია

1919 წ. დეკემბრიდან გამოდის ყოველ-თვიური სამხატვრო-სალიტერატურო ჟურნალი

„ცისარტყელა“

გამოცემა რკინის გზის მუშა-მოსამსახურეთა პროფესიონალურ კავშირის ცენტრალურ გამგეობასთან არსებულ კულტურა-განათლების კომისიისა.

ყოველგვარ პირობების გასაგებად მსურველებმა უნდა მიმართონ ამავე კომისიას, — თბილისი, ელისაბედის ქუჩა, № 200.

